

POGLEDI MLADIH ŽENA NA POBAČAJ: SOCIOLOŠKA ANALIZA

Čular, Matea

Master's thesis / Diplomski rad

2024

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Split, Faculty of Humanities and Social Sciences / Sveučilište u Splitu, Filozofski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:172:106333>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-11-24**

Repository / Repozitorij:

[Repository of Faculty of humanities and social sciences](#)

**SVEUČILIŠTE U SPLITU
FILOZOFSKI FAKULTET**

DIPLOMSKI RAD

POGLEDI MLADIH ŽENA NA POBAČAJ: SOCIOLOŠKA ANALIZA

MATEA ČULAR

Split, 2024.

**ODSJEK ZA SOCIOLOGIJU
JEDNOPREDMETNI STUDIJ SOCIOLOGIJE
SOCIOLOGIJA OBITELJI**

DIPLOMSKI RAD

POGLEDI MLADIH ŽENA NA POBAČAJ: SOCIOLOŠKA ANALIZA

MENTORICA:

izv. prof. dr. sc. Gorana Bandalović

STUDENTICA:

Matea Čular

Split, rujan 2024.

ZAHVALE

Zahvaljujem svojoj mentorici izv. prof. dr. sc. Gorani Bandalović na ukazanom povjerenju prilikom odabira teme za izradu diplomskog rada, kao i na svim dobronamjernim savjetima, podršci i strpljenju bez kojih realizacija ovog diplomskog rada ne bi bila moguća. Također, zahvaljujem svim profesorima na Filozofskom fakultetu (posebice izv. prof. dr. sc. Mariji Lončar te Doris Žuro, mag. soc.) koji su na predivne načine dijelili svoje znanje, saslušali svaku moju ideju ili problem i tako me poticali da rastem.

Hvala svim prijateljima, kolegama i slučajnim prolaznicima koji su bili dio mojih studentskih dana i zbog kojih je ovih pet godina prošlo upravo tako kako je prošlo jer da je bilo drugačije, ne bi valjalo. Posebno hvala Gorani i Stani, koje su mi uvelike uljepšale i olakšale studiranje. Zbog njih sam naučila da ne moram sve raditi sama.

Kao šećer na kraju, hvala svim članovima moje obitelji (naročito roditeljima i sestri Pauli) i dečku Adrianu što su me uvijek podržavali i puštali da radim što želim, čak i u trenucima kada im nije bilo jasno što radim i zašto se želim baviti upravo time. Hvala na ukazanoj podršci, odricanju i strpljenju koje ste imali za mene tijekom mog studiranja, ovaj rad posvećujem vama !

SADRŽAJ:

1. UVOD	1
2. TEORIJSKI DIO RADA	3
2.1. Kontracepcija.....	3
2.1.1. <i>Vrste kontracepcije</i>	3
2.2. Što je pobačaj?.....	5
2.3. Fetus ili dijete	7
2.3.1. <i>Perspektiva stajališta „Za život“</i>	9
2.3.2. <i>Perspektiva stajališta „Za izbor“</i>	11
2.4. Stajalište liječničke struke.....	13
2.4.1. <i>Priziv savjesti</i>	14
2.4.2. <i>Slučaj Mirele Čavajde</i>	15
2.5. Stajalište Katoličke Crkve.....	16
2.6. Abortus iz sociološke perspektive	18
2.7. Pobačaj u pravnom kontekstu.....	20
2.7.1. Zakonodana regulativa SAD-a	20
2.7.2. Zakonodavna regulativa Republike Hrvatske	22
3. METODOLOŠKI ASPEKTI ISTRAŽIVANJA	24
3.1. Predmet istraživanja.....	24
3.2. Cilj istraživanja.....	24
3.3. Mjerni instrument	25
3.4. Sudionice istraživanja	25
3.5. Istraživačka pitanja	26
3.6. Postupak provedbe istraživanja	27
3.7. Etičko odobrenje.....	28
4. REZULTATI I RASPRAVA	29
4.1. Kontracepcija.....	29
4.2. Pobačaj	34
5. ZAKLJUČAK	47
6. LITERATURA	49
7. PRILOZI	53
7.1. Protokol polustrukturiranog intervjua.....	53

7.2. Informirani pristanak	54
7.3. Transkripti intervjua	55
8. ZAVRŠNI DIO RADA	95
8.1. Sažetak	95
8.2. Summary	96
8.3. Bilješka o autorici	97

1. UVOD

Ljudski život i stvaranje istog su oduvijek bili predmetom znatiželje i fascinacije. Mogućnost stvaranja te posljedično i dovođenja drugog ljudskog bića na svijet, kod pojedinca može stvoriti kompleks Boga. Kompleks Boga podrazumijeva narcisoidnu i nepogrešivu sliku o sebi¹ te izniman osjećaj moći. Navedena se moć u aspektu trudnoće može očitovati kroz stav da je osoba, zbog mogućnosti stvaranja jednog života, sposobna isti i prekinuti. Prekid trudnoće se odvija putem pobačaja ili abortusa. Riječ je o medicinskoj proceduri kojom se fetus uklanja iz tijela žene (majke), a može se odviti putem lijekova ili kirurški.²

Uzimajući u obzir činjenicu da se ni znanstvenici ne mogu složiti i pružiti nam jedinstven odgovor, pitanje abortusa je nužno promatrati iz nekoliko perspektiva poput medicinske, filozofske, religiozne, feminističke, ali i sociološke. Svaka od njih, pružajući argumentaciju svog stajališta, daje okvir koji nam pomaže pobliže doći do željenog odgovora. Stoga rasprave o tabu temi kao što je abortus, iziskuju interdisciplinarno i inkluzivno razmišljanje. Dok su neke perspektive dijametralno suprotnog karaktera (poput religiozne i feminističke), sociološka perspektiva u izučavanju ovog fenomena uzima svaki aspekt koji potencijalno može utjecati na čin pobačaja. Neovisno o tome čije stajalište zastupamo, bitno je istaknuti da posljedice pobačaja pogađaju i majku i nerođeno dijete.

Prvo poglavlje ovog rada obuhvaća uvertiru u samo istraživanje. Drugo poglavlje se tiče teorijskog dijela u kojem ćemo se prvo upoznati s kontracepcijom i njenim vrstama, definicijom samog pobačaja kao i tipologijom istog. S obzirom na to da se pobačaj ne može razmatrati bez poznavanja pojmova fetus i dijete, upoznat ćemo se s definicijama potonjeg kroz perspektivu pokreta „Za život“ i „Za izbor“. Kako bismo dobili sveobuhvatniji uvid u ovako kompleksnu tematiku, neophodno je za razmotriti stajalište medicinske (liječničke) struke kroz prizmu priziva savjesti. Također, dotaknut ćemo se sociološke perspektive fenomena pobačaja, ali i stajališta Katoličke Crkve o istom. Nadalje, pobačaj kao takav ćemo prikazati u pravnom kontekstu kroz usporedbu zakonodavnih regulativa u SAD-u i Hrvatskoj.

Treće se poglavlje odnosi na metodološke aspekte istraživanja gdje su definirani; predmet, mjerni instrument, sudionici istraživanja, istraživačka pitanja te i proces provedbe ovog istraživanja. *Četvrto poglavlje* prikazuje empirijske aspekte istraživanja koje čine rezultati i rasprava. U *Petom se poglavlje* nalazi zaključak rada s ključnim saznanjima. *Šesto poglavlje* prikazuje popis korištene literature. *Sedmo* donosi uvid u priloge istraživanja odnosno protokol polustrukturiranog intervjua, informirani pristanak te transkripte intervjua. Naposljetku, u *osmom* i završnom *poglavlju* rada se nalazi sažetak na hrvatskom i engleskom jeziku te bilješka o autorici.

---

¹ <https://hr.ecasus.org/10-signs-he-has-a-god-complex-2180>

² <https://www.nhs.uk/conditions/abortion/>

2. TEORIJSKI DIO RADA

2.1. Kontracepcija

Jedan od najrevolucionarnijih trenutaka u ljudskoj medicinskoj povijesti zasigurno je izum kontracepcije i kontraceptivnih metoda kao jedan od načina kontrole rađanja. Kontracepcija je sprječavanje začeća, a obuhvaća raznolik spektar sredstava i metoda.³ Optimalno kontracepcijsko sredstvo osim elementa učinkovitosti, mora također imati i elemente neškodljivosti, dostupnosti te reverzibilnosti (Randić i Andolšek prema Puharić i dr., 2019: 190). Metode sprječavanja začeća su uvijek bile prisutne kroz povijest, a neki zapisi datiraju čak i pet tisuća godina prije naše ere (Majer Čekada, 2022: 19). Međutim, u današnjem su društvu kontracepcija i njezine metode izrazito popularizirane te lako dostupne. S obzirom na to da je kontracepcija u neodvojivoj vezi sa začećem i rađanjem, potonje neminovno iziskuje moralna i etička pitanja (Prijić-Samaržija, 2011: 278).

2.1.1. Vrste kontracepcije

Postoji nekoliko klasifikacija kontracepcije, a u ovom ćemo dijelu rada vidjeti koje su to i na temelju čega se radi distinkcija između istih. Prva i osnovna podjela kontracepcije se tiče njene prirode. Drugim riječima, ona može biti prirodna ili umjetna. Prirodna kontracepcija se očituje prekinutim snošajem ili računanjem plodnih dana te planiranjem stupanja u spolne odnose za vrijeme neplodnih dana (Prijić-Samaržić, 2011: 277). Umjetna kontracepcija je rezultat razvoja medicinskih i znanstvenih tehnologija, a obuhvaća upotrebu umjetnih kontracepcijskih sredstava poput kontracepcijskih pilula, prezervativa, kontracepcijskih flastera, kontracepcijskih injekcija i slično (Prijić-Samaržić, 2011: 277-278).

Nadalje, kontracepciju dijelimo na trajnu i privremenu. Trajna se kontracepcija još naziva i sterilizacijom, a obavlja se i kod muškaraca i kod žena. Kod muškaraca je riječ o vazektomiji odnosno prekidu sjemenovoda, dok se ženama podvezuje ili prekida jajovod. Privremena kontracepcija obuhvaća mehaničku, kemijsku, hormonsku, intrauterinu te postkoitalnu. Mehanička kontracepcija sprječava kontakt spermatozoida s jajnom stanicom, a vrlo često se koristi u kombinaciji sa kemijskom kontracepcijom. U potonje spadaju prezervativ, femidom, dijafragma te cervikalna kapa (Ivanišević, 2014). Prezervativ ili kondom je najčešće korištena metoda sprječavanja začeća ili trudnoće. Izrađeni su od gume (lateksa), a koriste se tako da se stave na penis u erekciji predstavljajući tako mehaničku prepreku čiji je zadatak sprječavanje ejakulirane sperme da uđe u tijelo partnerice (Ivanišević, 2014). Femidom, još nazivan i ženskim

kondomom, funkcionira na isti princip kao i prezervativ. Izrađen je najčešće od nitrila, a stavlja se u vaginu. Bitno je za istaknuti da i prezervativ i femidom imaju ekvivalentnu pouzdanost u zaštiti od neželjene trudnoće, ali i od spolno prenosivih bolesti (Ivanišević, 2014). Dijafragma se koristi neposredno prije spolnog odnosa, a koristi se na način da se stavi duboko u vaginu kako bi podijelila maternicu na dva dijela; gornji gdje se nalazi vrat maternice te donji u kojem se odvija spolni odnos. Cervikalna kapa je izgledom dosta slična dijafragmi, a štiti stražnji svod vagine od deponiranja ili odlaganja sjemena (Ivanišević, 2014).

Kemijska kontracepcija se sastoji od dva elementa: neutralne baze i aktivne tvari. Neutralna baza mehaničkim putem sprječava prodor spermija u ušće maternice, a aktivna tvar svojim biokemijskim djelovanjem poništava spermije za njihovu biološku ulogu. Pod kemijsku kontracepciju spadaju razne kreme, gelovi, pjene te spužvice (Ivanišević, 2014). Hormonska kontracepcija najčešće primjenjuje oralno, no istu je moguće primjenjivati transdermalno ili transvaginalno (Šelović, 2015). Oralna primjena podrazumijeva „antibebi pilule“ koje se počinju konzumirati prvog dana ciklusa, a prestaju onda kada žena odluči zatrudnjeti. Hormonska kontracepcija sprječava ovulaciju i plodne dane što joj daje visoku stopu pouzdanosti od čak 99% (Šelović, 2015).

Intrauterina kontracepcija obuhvaća uloške, poznatije još kao „spirale“, koji se umeću u šupljinu maternice, a mogu biti bakreni ili hormonalni (Šelović, 2015). Najčešće se preporučuju kao terapija ženama koje pate od obilnih i bolnih menstrualnih krvarenja. Naposljetku, tu je i postkoitalna kontracepcija poznatija pod nazivima „hitna kontracepcija“ ili „pilula za dan poslije“. Namijenjena je prevenciji neželjene trudnoće u situacijama nezaštićenog spolnog odnosa (Šelović, 2015). O postkoitalnoj kontracepciji ili kontracepciji za „dan nakon“ se razvijaju brojne polemike jer, premda ju se svrstava pod isto okrilje s drugim kontraceptivnim sredstvima, ona može djelovati i kao abortivno sredstvo (Šehić, 2021: 232). Djelovanje hitne kontracepcije kao abortivnog sredstva se očituje u tome da ista pomaže u prekidanju života već započetog ploda (Šehić, 2021: 232).

---

³ <https://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?ID=32936>

2.2. Što je pobačaj?

Premda je pobačaj koncept koji je jako dugo imao svoje mjesto u ljudskoj povijesti, suludo bi bilo za reći da u današnja, moderna vremena nije dosegao svoj vrhunac kao kontroverzna tema. Tako su danas pitanja transparentnosti i otvorenog pristupa pobačaju postala masovna, no njegova moralna i etička dilema je ostala ista (Cifrić i Marinović Jerolimov, 2007: 249). Pobačaj je izraz za medicinski prekid trudnoće, a označava odstranjivanje ploda iz maternice prije isteka 28 tjedana trudnoće³. Vrlo se često zamjenjuje posuđenicom iz latinskog jezika; *abortus*. *Abortus* dolazi iz korijena latinskog glagola *abortare* što znači umrijeti ili nestati (Johnstone prema Šehić, 2021: 215). Medicinski leksikon definira pobačaj kao izgon fetusa prije sedmog mjeseca materničnog razvoja (Fundukuian prema Šehić, 2021: 216). Pobačaj je gubitak ili namjerni prekid trudnoće dok fetus još uvijek nije sposoban na život neovisno o majci (Šehić, 2021: 216).

Postoji nekoliko kriterija za definiranje prekida trudnoće ili pobačaja, a to su vremenski, intencijski te kriterij kliničkih simptoma. Prema vremenskom kriteriju, pobačaje dijelimo na rane i kasne. Rani pobačaj je onaj u kojem se prekid trudnoće dogodi do 16. tjedna. Ako je riječ o prekidu trudnoće unutar 17. i 28. tjedna trudnoće, tada govorimo o kasnom pobačaju (Šehić, 2021: 215). Nadalje, uzmemo li u obzir kriterij kliničkih simptoma, *abortus* možemo podijeliti na 5 podvrsta: prijeteći (*abortus imminens*), započeti (*abortus incipiens*), u tijeku (*abortus in tractu*), potpuni (*abortus completus*) te nepotpuni (*abortus incompletus*)⁴. Treći i posljednji kriterij pobačaja čini njegova intencija te može biti spontani ili namjerni (Šehić, 2021: 216). Spontani pobačaj je neželjeni gubitak trudnoće te se smatra jednim od najčešćih komplikacija rane trudnoće (Finderle i Petrović, 2007: 290). Neki od sinonima za ovu vrstu pobačaja su nehotični, slučajni ili nenamjerni pobačaj. Označava prekid životnog ciklusa embrija rezultiran prirodnim posljedicama (Šehić, 2021: 218). Spontani pobačaj se klinički pojavljuje kao vaginalno krvarenje popraćeno grčevitim bolovima te posljedično potpunim ili djelomičnim izbacivanjem sadržaja maternice⁵. Razlozi spontanog pobačaja mogu imati uzrok u majčinom organizmu ili pak u samom plodu (Šehić, 2021: 218).

Namjerni pobačaj, još nazivan induciranim ili hotimičnim, posljedica je namjerne ljudske intervencije. Izvodi se različitim kirurškim ili farmaceutskim metodama, a cilj mu je ukloniti nerođeni ljudski plod to jest embrij iz maternice (Vuletić prema Šehić, 2021: 219). Jedna od metoda za koju se smatra nesigurnom, ali danas još uvijek korištenom, je metoda uvlačenja čvrstog

predmeta u cerviks maternice s ciljem izazivanja oštećenja maternične membrane. Fetus ili embrij se uništenjem membrane inficira, a žena posljedično odbacuje inficirani fetus (Šehić, 2021: 220). Nadalje, koriste se brojni biljni preparati kao i metoda (posebice popularna u azijskim zemljama) snažnog masiranja abdomena trudne žene (Šehić, 2021: 220).

Kao što smo već naveli, postoje dvije glavne tehnike korištene u medicinskoj praksi za induciranje pobačaja. Prva je kirurške prirode. Riječ je o evakuaciji unutrašnje šupljine maternice kroz cerviks diletacijom ili kiretažom. Kiretaža je struganje materišta kiretom to jest instrumentom koji na dugom dršku ima eliptični prsten s oštrim vanjskim rubom⁶. Ova se tehnika koristi u slučajevima zahvata od 6. do 14. tjedna trudnoće. Kada je riječ o izazivanju pobačaja do 6. tjedna trudnoće, najčešća kirurška metoda je aspiracija ili usisavanje uterusa. Kroz cerviks se uvlači plastična cijev koja smrvi i usiše tijelo te placentu djeteta (Šehić, 2021: 221).

Druga tehnika se očituje u farmakološkim metodama. Ove metode podrazumijevaju uzimanju lijekova (preparata) za izbacivanje ploda (Šehić, 2021: 221). Pobačajni preparati su kao metoda svijetlo dana ugledali osamdesetih godina prošlog stoljeća kada je razvijena molekula RU486 (Šehić, 2021: 222). RU486 ili mifepriston abortivno je sredstvo koje djeluje uz pomoć unutarstaničnih receptora antagoniziranih hormona (progesterona i glukokortikosteroida) (Cadepond, Ulmann i Baulieu, 1997: 130). Ako se molekula RU486 konzumira sama unutar prvih sedam tjedana trudnoće, rezultira pobačajem u 80% slučajeva (Šehić, 2021: 222). Osim mifepristona, farmaceutska je industrija proizvela i misoprostol koji djeluje tako što uzrokuje jake grčeve i krvarenje u maternici žene zbog čega trudnoća izlazi kroz vaginu - slično obilnoj mjesečnici ili spontanom pobačaju.⁷

---

^{3,4} <https://enciklopedija.hr/natuknica.aspx?ID=48863>

⁵ <https://www.msmanuals.com/professional/gynecology-and-obstetrics/abnormalities-of-pregnancy/spontaneous-abortion>

⁶ <https://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=31582>

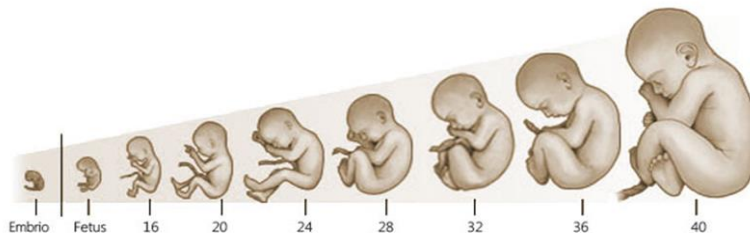
⁷ <https://www.plannedparenthood.org/learn/abortion/the-abortion-pill/how-do-i-have-an-abortion-using-only-misoprostol>

2.3. Fetus ili dijete

Reprodukcija je jedna od najosnovnijih ljudskih funkcija te kao takva ima neminovan utjecaj na naše živote. Kada govorimo o potonjem, ne govorimo samo o karakteristikici ljudske anatomije već i o fundamentalnom uporištu dva snažna, ali dijametralno suprotna, pokreta. Riječ je o pokretu „*Za izbor*“ i pokretu „*Za život*“. Susan Faludi je najpreciznije odredila prirodu prijepora pokreta „*Za izbor*“ i pokreta „*Za život*“; sve težnje i aspiracije žena za obrazovanjem, radom ili bilo kojim drugim aspektom samoodređenja su se temeljile na njihovoj mogućnosti odlučivanja hoće li i, ako hoće, kada će imati djecu te u suštini osnovati obitelj (Faludi prema Cerjan-Letica, 1997: 3).

Prvotna faza prenatalnog razvoja je faza do drugog tjedna trudnoće (slika 1). Tada se zigota pomoću procesa mitoze najprije dijeli na dvije stanice, a zatim na četiri, osam, šesnaest i tako dalje.⁹ Nakon što dođe do podijele na osam stanica, iste se počinju diferencirati te naposljetku poprimaju određene karakteristike koje će odrediti vrstu stanica koje će na kraju postati.⁹ Drugi stadij čini stadij embrija, a započinje trećeg tjedna od začeća. Embrionalni stadij je od iznimne važnosti za razvijanje mozga i mozgovnih funkcija, a traje do osmog tjedna trudnoće kada embrij ima sve osnovne organe i dijelove osim spolnih organa.¹⁰ Konačno, fetalni stadij počinje u devetom tjednu od začeća te traje sve do rođenja. Navedeno je razdoblje karakterizirano rastom i velikim promjenama. Fetusu se oblikuju nokti na rukama, kosa, trepavice te nokti na nogama, a već između devetog i dvanaestog tjedna počinje izvoditi reflekse pokrete.¹¹

Slika 1. Prikaz razvoja fetusa

Izvor: <https://mamaonica.com/wp-content/uploads/2016/10/razvoj-trudnoce-po-nedeljama.jpg>

Premda antropološka shvaćanja ne osporavaju biološki proces stvaranja novog života, neophodno rade razliku između ljudskog bića i ljudske osobe. Naime, iako je embrij ljudsko biće, ono se ne može smatrati ljudskom osobom (Lucas Lucas, 2001: 67). Ljudsko biće je karakterizirano biološko-tjelesnom dimenzijom, no isto ne čini nužno „ljudsku osobu“. Potonje nas navodi da se zapitamo što uopće znači pojam „osoba“ i od kojih elemenata se sastoji. Etimologija riječi „osoba“ proizlazi iz latinske imenice *persona*¹², a što je u suštini prijevod grčke riječi *prosōpon*. *Prosōpon* (πρόσωπον) znači „maska“, a riječ je o rekvizitima koje su antički glumci koristili u kazališnim predstavama (Lucas Lucas, 2001: 69).

Razne su definicije riječi „osoba“ i onog što ona znači, no jedna od najčešće upotrebljivanih je ona Boetijeva prema kojoj je osoba „individualna supstancija racionalne naravi“ (Boetije prema Knežić i Dadić, 2009: 554). Ta supstancija je u suštini ono što postoji u sebi, odnosno kada govorimo o supstanciji tada govorimo o biću koje postoji u sebi i koje pripada sebi. Riječ je o biću koje nadilazi svaki akcident; akcident pripada supstanciji te je posljedično njezino određenje (Aristotel prema Lucas Lucas, 2001: 70). Naposljetku, osoba je svaki pojedinac koji ima sposobnost svijesti, psihološke prisutnosti te refleksije (Lucas Lucas, 2001: 67).

U kontekstu javnog mišljenja i imidža, oba su pokreta izabrala riječi sa snažnom porukom; „izbor“ i „život“ (Cerjan-Letica, 1997: 3). Ne možemo ne primijetiti zvučnost naziva „*Za izbor*“ i „*Za život*“ što automatski utječe na reprezentaciju njihovih ideologija u javnosti. Prvi sukobi ove tematike su se odgađali upravo na području jezika koji je izuzetno politiziran. Drugim riječima rečeno; vaš izbor riječi afirmira izbor vaše ideologije (Cerjan-Letica, 1997: 4). Dok su pokreti „*Za život*“ naglašavali nadzor nad jezikom pobačaja te fetus simbolično javno oživljavali dajući mu pritom ime, osobnost i potencijale, pokreti „*Za izbor*“ su protupobačajne ideologije i aktivnosti tretirali kao srednjovjekovnu bolest navodeći da su isti primitivni i zastarjeli te da ih je potrebno pustiti da izumru (Cerjan-Letica, 1997: 4-5).

---

^{8,9, 10, 11} <https://www.verywellmind.com/stages-of-prenatal-development-2795073>

¹² <https://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?id=47739>

2.3.1. Perspektiva stajališta „Za život“

Pokret „Za život“ temelje svog djelovanja pronalazi u pravima nerođenog djeteta i zaštiti istih. Kada je riječ o argumentaciji početka života, ovaj pokret drži kako početak života počinje samim začećem; riječ je o stupnjevitom, kontinuiranom procesu u kojem ne postoji razlika između zigote i djeteta (Cerjan-Letica, 1997: 1). Fetus i dijete su prema svom genetskom kodu, obličju, ali i osjetilu za bol isto biće. Stoga prostorni položaj, bilo da je riječ unutar ili izvan maternice, nema utjecaja na prava fetusa. Drugim riječima, svaki pobačaj se smatra ubojstvom kojeg je potrebno zakonodavno spriječiti i kazniti (Cerjan-Letica, 1997: 1).

Glavna konstatacija „Pro-life“ pokreta se ogleda u zaštiti života nerođenog djeteta, a svoje temelje pronalazi u Konvenciji o pravima djeteta donesenoj 1989. godine na Općoj skupštini Ujedinjenih naroda. Konvencija se sastoji od 54 članka s ciljem zaštite i reguliranja položaja djece diljem svijeta. Uzimajući u obzir vrste prava koje postoje, navedeni se članci mogu kategorizirati u nekoliko kategorija, a to su: prava preživljavanja; razvojna prava; zaštitna prava te prava sudjelovanja (UNICEF, 1989). U kontekstu tematike pobačaja i zaštite nerođenog djeteta, najviše se u obzir uzimaju prava preživljavanja. Prema potonjem, svako dijete ima prirodno pravo na život te pravo na ime i skrb (UNICEF, 1989). Imajući na umu Konvenciju o pravima djeteta, bivši ministar vanjskih poslova Republike Hrvatske, Zvonimir Šeparović, dao je izraditi Deklaraciju o pravu nerođenog djeteta. Ova se Deklaracija odnosi na pravni status nerođenog djeteta kojem se osporavaju tri temeljna prava; pravo na život, pravo na zdravlje te pravo na samoodređenje (Šeparović, 1997: 442).

Deklaracija o pravima nerođenog djeteta se sastoji od sedam članaka: 1. *Nerođeno dijete ima pravo na život*; 2. *Nerođeno dijete je pravni subjekt*; 3. *Nerođeno dijete ima pravo na zdravlje i njegovu zaštitu*; 4. *Roditelji, osobito majka nerođenog djeteta, imaju pravo i dužnost čuvati život i zdravlje svog ploda*; 5. *Zabranjeno je eksperimentiranje sa živim nerođenim djetetom i na dijelovima njegovog tijela*; 6. *Zabranjena je zloupotreba tijela mrtvog nerođenog djeteta* te 7. *Zabranjena je trgovina nerođenom djecom i dijelovima njihova tijela* (Šeparović, 1997: 442). Držeći se bioetičkog stajališta, Šeparović tvrdi da kada govorimo o pobačaju tada govorimo o prekidu životne linije. Kao argument potonjeg navodi tezu da ne postoji razdoblje ili faza između oplodnje i rađanja gdje nerođeno dijete nije ljudsko biće (Šeparović, 1997: 442).

Pobornici ovog pokreta drže da se procesom pobačaja prekida već začeti život te da isti ostavlja trajne psihičke posljedice na ženu (Baloban i Črpić, 1998: 650). Naime, u nekim se situacijama kod žena može javiti problem grižnje savjesti zbog grijeha kojeg su učinile pa vrlo često odlaze kod svećenika na ispovijedanje istog (Milić i Vuksan-Ćusa, 2022: 662). Nadalje, prema rezultatima nekih istraživanja mnoge su žene počele osjećati anksioznost nakon provedenog pobačaja. Navedeni se osjećaj tjeskobe kod žena počeo javljati u kasnijoj životnoj dobi, pogotovo ako im se pobačaj (abortus) dogodio tijekom dvadesetih godina života (Cougles i dr. prema Milić i Vuksan-Ćusa, 2022: 662). Osim grižnje savjesti i tjeskobe, kod žena se mogu javiti i ozbiljnije posljedice kao što su primjerice PTSP, poremećaji spavanja, depresija, bipolarni poremećaji ili poremećaji ovisnosti (Coleman i dr. prema Milić i Vuksan-Ćusa, 2022: 663).

Kada govorimo o pokretu „Za život“, tada neminovno moramo spomenuti i jednu od vodećih aktivnosti istog, a to je hod „Za život“. „Hod „Za život““ („*March for life*“) je miroljubivi hod koji se održava svake godine diljem svijeta (slika 2). Njegova osnivačica je pravnica i *pro-life* aktivistica, Neille J. Gray koja je u Washingtonu organizirala prvi „Hod „Za život““ 22. siječnja 1974. godine, točno na obljetnicu sudske presude u slučaju „Roe v. Wade“ prema kojoj je u SAD-u pobačaj na temelju bilo kojeg razloga, a do 7. mjeseca trudnoće, postao legaliziran. Cilj ovog hoda je osvijestiti svijet o važnosti i svetosti života ljudskog bića, rođenog i nerođenog.

Slika 2. Prikaz službene zastave „Pro-life“ pokreta

Izvor: <https://www.glas-koncila.hr/izabrana-prva-pro-life-zastava-dva-stopala-dvije-ruke-dvije-pruge-dva-zivota-ljubimo-ih-oboje/>

2.3.2. *Perspektiva stajališta „Za izbor“*

Pokret „Za izbor“ nesumnjivo je jedan od najvećih feminističkih pokreta ikad. On u primaran fokus svog djelovanja postavlja ženu i njeno pravo na kontrolu nad vlastitim tijelom (slika 3). Početak života objašnjava razlikovanjem humanosti u genetskom te u moralnom smislu (Cerjan-Letica, 1997: 2). Naime, fetus nije potpuna ljudska osoba. Možemo mu/joj priznati „svetost“ ili „potencijal“ za postajanjem potpune ljudske osobe, no u sukobu interesa fetusa i žene, prava aktualne to jest potpune osobe (u ovom slučaju žene) nadilaze prava potencijalne osobe, odnosno fetusa (Petchesky prema Cerjan-Letica, 1997: 2). Zagovornici liberalnog pogleda podupiru slobodu pobačaja tvrdnjom da zakon koji ima više loših posljedica nego dobrih nije dobar zakon (Singer prema Cerjan-Letica, 1997: 2). Dosljedno tomu, zakonska kriminalizacija u suštini ne sprječava pobačaj, već ga indirektno šalje u ilegalne okolnosti u kojima su žene podložnije raznim rizicima rezultiranim nestručnim intervencijama (Kurjak prema Cerjan-Letica, 1997: 2).

Filozofkinja Judith Thompson svoje gledište na slobodu pobačaja temelji na teoriji o pravima i dužnostima. Teorija o pravima i dužnostima uključuje neobavezu djelovanja, a omogućuje opravdavanje postupaka neovisno o njihovim posljedicama. Thompson daje analogiju žene i glazbenog znalca (violinista) u bolničkom okruženju na kojeg je nekim načinom „priključena“. Violinist boluje od bubrežne bolesti koju može izliječiti jedino ako bude priključen na krvotok druge osobe s istom krvnom grupom. Žena ima dvije opcije; može pozvati doktora i tražiti odvajanje od violinista (pri čemu će violinist zasigurno umrijeti) ili može nastaviti biti priključena idućih devet mjeseci (pri čemu će violinist ozdraviti, a odvajanje će proći bez ikakvih rizika za oboje). U ovom primjeru, Thompson naglašava da je žena dovedena u neugodnu i neočekivanu situaciju u kojoj je, ne svojom voljom, prisiljena biti priključena za drugo ljudsko biće koje je evidentno životno ovisno o njenom tijelu. Premda u ovoj slučaju odvajanje (pobačaj) označava sigurnu smrt drugog ljudskog bića, Thompson dolazi do zaključka da pravo glazbenog znalca (violinista) na život ne uključuje pravo korištenja tijela drugog ljudskog bića to jest žene (Thompson prema Cerjan-Letica, 1997: 2).

Sličnog razmišljanja je i politologinja Petchesky koja tvrdi da se pravo žene na reproduktivnu slobodu mora smjestiti u područje moralne prakse. Moralna načela su arbitrarna; određena su društvenim uvjetima, ali i konkretnim životnim situacijama u kojima se moralni sudovi donose. Nadalje, dokle god se trudnoća odvija u ženskom tijelu koji se posljedično i neminovno mijenja te restrukturira, ostvareni su uvjeti u kojima žena ima mogućnost sigurnog pobačaja kao svoje konačne odluke (Petchesky prema Cerjan-Letica, 1997: 2). Luker zagovara pravo na pobačaj navodeći da je riječ o moralno podnošljivom činu jer se fetus i trudnica nalaze u moralno različitim kategorijama. Fetus nije stvarna osoba prvenstveno jer njegova egzistencija ovisi isključivo o ženinom tijelu. Sukladno tome, njegova su prava „slabija“, a ženino pravo na izbor o pobačaju nadilazi fetusovo pravo na život (Luker prema Cerjan-Letica, 1997: 2).

Slika 3. Prikaz pro choice pokreta

Izvor: <https://www.plannedparenthoodaction.org/rightfully-ours/bans-off-our-bodies/protest-tips-lets-do-it-right>

2.4. Stajalište liječničke struke

Medicinska perspektiva pobačaja uključuje nijansirano istraživanje reproduktivnog zdravlja, etička razmatranja i pružanje sigurne i dostupne zdravstvene skrbi. Svjetska zdravstvena organizacija (WHO) priznaje da je pobačaj ključan aspekt reproduktivne zdravstvene zaštite i da bi se trebao provoditi pod odgovarajućim medicinskim nadzorom kako bi se osigurala dobrobit pojedinaca koji traže te usluge.¹³ Medicinska zajednica priznaje potrebu za rješavanjem različitih čimbenika, uključujući fizičko i mentalno zdravlje pojedinaca, kada se razmatra mogućnost pobačaja.

S medicinskog stajališta, sigurnost i zakonitost pobačaja su najvažniji. Istraživanja su dosljedno pokazala da legalizacija i reguliranje usluga pobačaja značajno smanjuje stope morbiditeta i mortaliteta majki (Gerds i dr., 2015: 162). Medicinska literatura naglašava važnost pristupa sigurnim postupcima pobačaja u sprječavanju komplikacija i zaštiti zdravlja i života osoba koje žele prekinuti trudnoću. Osim toga, studije poput onih koje su proveli Grimes i suradnici (2006) naglašavaju da ograničavanje pristupa uslugama pobačaja ne eliminira potražnju za postupkom, ali može natjerati pojedince da traže nesigurne i tajne metode, što predstavlja ozbiljne zdravstvene rizike.

Mnogi liječnici naglašavaju važnost sveobuhvatnog obrazovanja o reproduktivnom zdravlju i pristupa kontracepciji kako bi se smanjila potreba za pobačajem (Finer i Zolna, 2016: 847). Medicinska zajednica igra ključnu ulogu u zagovaranju politika utemeljenih na dokazima koje daju prioritet reproduktivnim pravima, prepoznajući da su individualna autonomija i informirano donošenje odluka dijelovi sveobuhvatne zdravstvene skrbi. Kako medicinsko znanje i tehnologije napreduju, stalna istraživanja i dijalog unutar medicinske zajednice pridonose usavršavanju zdravstvenih politika i osiguravanju da pojedinci primaju etičke, suosjećajne i medicinski prihvatljive usluge reproduktivnog zdravlja (Finer i Zolna, 2016: 849). Nadalje, bitno je za istaknuti važnost pristupa usmjerenog na pacijenta kada se radi o zdravstvenoj skrbi povezanoj s pobačajem. Zajedničko donošenje odluka i informirani pristanak središnja su načela medicinske etike u uslugama reproduktivnog zdravlja. Medicinski stručnjaci shvaćaju da se osobe koje traže pobačaj mogu suočiti sa složenim psihosocijalnim okolnostima koje utječu na njihove odluke. Shodno tomu, sveobuhvatna reproduktivna zdravstvena skrb uključuje rješavanje širih društvenih odrednica zdravlja, uključujući ekonomske čimbenike, pristup obrazovanju te strukture društvene podrške (Finer i Zolna, 2016: 852).

2.4.1. Priziv savjesti

Priziv savjesti se definira kao pravo svakog pojedinca da odbije izvršiti radnju za koju smatra da nije u skladu s njegovim ili njezinim vjerskim, moralnim, filozofskim ili etičkim principima.¹⁴ Raskrižje pobačaja i priziva savjesti postavlja duboka etička pitanja, upravljajući delikatnom ravnotežom između individualne moralne autonomije i širih društvenih razmatranja. Pojam savjesti, kao vodeći moralni kompas, igra središnju ulogu u oblikovanju osobnih uvjerenja o pobačaju. Katolička crkva, na primjer, često naglašava primat savjesti u etičkom odlučivanju, priznajući da pojedinci moraju slijediti svoja moralna uvjerenja čak i ako se pridržavaju utvrđenih učenja.¹⁵ Ovo priznanje naglašava crkveno prepoznavanje složenosti koja je svojstvena moralnom odlučivanju i potrebe da pojedinci upravljaju vlastitom savješću, posebno u stvarima koje su tako osobne i moralno teške kao što je pobačaj.

Priziv savjesti u kontekstu pobačaja nadilazi vjerske okvire. Etička načela i pravni okviri globalno prepoznaju važnost poštivanja individualne autonomije i prava na donošenje odluka na temelju osobnih uvjerenja. Znanstveni radovi, poput onih Beauchampa i Childressa (2019), zadiru u načela biomedicinske etike, naglašavajući ulogu autonomije u donošenju odluka u zdravstvu.¹⁶ Ova perspektiva smješta priziv savjesti u širi kontekst poštivanja pojedinaca kao moralnih agenata sa sposobnošću donošenja odluka u skladu s vlastitim vrijednostima.

Međutim, priziv savjesti u kontekstu pobačaja nije bez kontroverzi. Napetost nastaje kada se individualna moralna uvjerenja sukobe sa širim društvenim normama i pravnim propisima. Rad Marquisa (1989) istražuje etičke implikacije pobačaja, s obzirom na moralni status fetusa. Priziv savjesti dobiva duboko značenje kada se razmatra pobačaj zbog malformacije fetusa, gdje se složene etičke dileme isprepliću s individualnom moralnom autonomijom. Iz medicinske perspektive, dijagnoza teške malformacije fetusa postavlja izazovne odluke za buduće roditelje. Stoga priziv savjesti u diskursu o pobačaju postavlja složena etička pitanja koja se protežu izvan individualne autonomije i razmatraju širi utjecaj na strukturu društvenih vrijednosti i prava svih uključenih strana.

---

¹³ <https://www.who.int/publications/i/item/9789240039483>

¹⁴ <https://faktograf.hr/2022/05/11/priziv-savjesti-eu-dostupnost-pobacaja/>

¹⁵ <https://www.glas-koncila.hr/docs/dovitae.pdf>

¹⁶ https://books.google.hr/books?id=_14H7MOw1o4C&printsec=frontcover&hl=hr#v=onepage&q&f=false

2.4.2. *Slučaj Mirele Čavajde*

Slučaj Mirele Čavajde je jedan od kontroverznih primjera priziva savjesti u kontekstu pobačaja. Mirela Čavajda je 39-godišnja majka koja je u drugom tromjesečju trudnoće na redovitom pregledu saznala da joj nerođeno dijete ima maligno oboljenje.¹⁷ Naime, riječ je o agresivnom tumoru na mozgu koji mu je deformirao glavu te su šanse za preživljavanje izuzetno male. U slučaju da dijete i preživi, rodilo bi se s teškim oblikom mentalnog oštećenja. Da bi vijest bila još gora, Mireli je rečeno da postoji mogućnost da maligne stanice s djeteta pređu na majku. Nakon bolnog promišljanja, Mirela je odlučila pobačiti. Poslala je zamolbu u četiri zagrebačke bolnice gdje su je odbili savjetujući joj da dovede trudnoću do kraja te rodi dijete koje bi naposljetku vrlo vjerojatno umrlo.¹⁸

Nakon odbijenica i razgovora s raznim stručnjacima, Mireli je rečeno da ode u susjednu Sloveniju te da ondje napravi pobačaj. Njezin je slučaj odjeknuo u cijeloj Hrvatskoj te je podijelio hrvatsku javnost na dvije strane; oni koji podržavaju pobačaj i pružaju razumijevanje prema situaciji u kojoj se Mirela našla te oni koji se striktno protive obavljanju pobačaja. Premda je naišla na mnogobrojne kritičare, Mirela je sa svojom pričom istupila u javnost nadajući se da će pronaći pomoć, ali i ukazati na rupe u nesređenom zdravstvenom sustavu Republike Hrvatske što je posljedično rezultiralo brojnim prosvjedima diljem države. Burna reakcija društva na ovaj slučaj je dovela do mnogih sjednica te sastanaka Vlade i vladajućih.¹⁹ Mirela je u međuvremenu ponovila sve pretrage (uključujući i magnetne rezonance mozga djeteta) te je, nakon tih nalaza, liječnička komisija odlučila ipak da su ispunjeni svi preduvjeti za prekid trudnoće.

Trenutni ministar zdravstva, Vili Beroš, izjavio je da će, ukoliko ga se Mirela Čavajda odluči odraditi van Hrvatske, zahvat prekida trudnoće biti financiran od strane ministarstva zdravstva Republike Hrvatske.²⁰ Mirela je informirana da zahvat može odraditi u Petrovoj bolnici u Zagrebu, no taj je prijedlog, uz savjetovanje od strane svoje odvjetnice, odbila navodeći kako ta bolnica nije u stanju pružiti adekvatnu zdravstvenu skrb. Zbog alarmantnosti i hitnosti situacije, Mirela je zahvat odradila u Ljubljani. Premda razočarana jer nije mogla dobiti odgovarajuću pomoć u svojoj državi, Mirela je zadovoljna jer smatra da je ovo još jedan korak naprijed za prava i skrb budućih majki.²¹

---

¹⁷ <https://shorturl.at/AEMV6>

¹⁸ <https://shorturl.at/bmA05>

^{19, 20, 21} <https://shorturl.at/cwxM7>

2.5. Stajalište Katoličke Crkve

Crkva svoje stajalište prema abortusu temelji na teološkim načelima koja proizlaze iz vjerskih uvjerenja i Svetog pisma. Biblija, kao glavni izvor kršćanske vjere, igra ključnu ulogu u definiranju stajališta Crkve o početku ljudskog života i vrijednosti svake osobe pred Bogom. Enciklika *Evangelium Vitae* Pape Ivana Pavla II. (1995) produbljuje teološke temelje stajališta Crkve, naglašavajući svetost ljudskog života od samog začeća. „Evandjelje života“ postavlja teološki okvir koji potvrđuje da svako ljudsko biće ima božanski određenu vrijednost, čime se izravno suprotstavlja abortusu kao činu koji ugrožava tu svetost. Osnovna teza Crkve temelji se na uvjerenju u neprikosnovenu vrijednost ljudskog života od samog začeća do prirodne smrti.²² U Katekizmu Katoličke Crkve jasno se izražava da je abortus smrtni grijeh i protivan moralnom zakonu. Učenje Crkve o abortusu temelji se na shvaćanju da je ljudski život dar Božji, a svaka osoba ima neotuđivo pravo na život.²³ Ona smatra da se ljudski život ne može diskriminirati ni pod kojim okolnostima, uključujući i one koje proizlaze iz neželjene trudnoće. Crkva također ističe da život počinje u trenutku začeća, a neki dokumenti idu toliko daleko da tvrde kako se duša povezuje s tijelom od samog trenutka spoja spermija i jajne stanice.²⁴

Crkva naglašava moralnu dimenziju abortusa, smatrajući ga teškim grijehom koji krši Božje zapovijedi. Katekizam Katoličke Crkve (1992) detaljno razmatra moralne aspekte abortusa, postavljajući temelje za razumijevanje ljudske slobode, savjesti i odgovornosti u kontekstu očuvanja ljudskog dostojanstva. Načelo neprikosnovenosti ljudskog života u svim fazama njegova postojanja proizlazi iz dubokog uvjerenja da je svaki pojedinac stvoren „prema slici i prilici Božjoj“ čime se odražava moralni imperativ zaštite nerođenog života. Dokument *Evangelium Vitae* (papa Ivan Pavao II., 1995) učvršćuje stav Crkve, naglašavajući unutarnju vrijednost svakog ljudskog života, bez obzira na okolnosti začeća.

U slučajevima silovanja ili incesta, gdje su okolnosti posebno tragične i traumatične, Crkva priznaje duboku patnju koju su pretrpjele žrtve. Međutim, usprkos tomu tvrdi da se moralna greška pobačaja ne može opravdati, budući da uključuje oduzimanje života nevinog ljudskog bića.²⁵ Enciklika „Evandjelje života“ naglašava predanost Crkve pružanju pastoralne skrbi i potpore pojedincima koji su doživjeli takve traumatične događaje, zalažući se za svetost života uz uvažavanje složenosti tih situacija.²⁶

U tragične okolnosti začeca zbog kojih pobačaj postaje jednom od opcija, spadaju i okolnosti malformacija fetusa odnosno djeteta. Kada je riječ o potonjem, Katolička crkva ima čvrst stav protiv pobačaja. *Donum Vitae* (Kongregacija za nauk vjere, 1987) naglašava stav Crkve o nepovredivosti ljudskog života od začeca i osuđuje svako izravno djelovanje koje ima za cilj okončanje života nerođenog djeteta.²⁷ Čak i u slučajevima kada se fetusu dijagnosticiraju ozbiljne malformacije ili genetske abnormalnosti, Crkva tvrdi da svaki život, bez obzira na njegovu percipiranu kvalitetu ili potencijalnu patnju, posjeduje intrinzičnu vrijednost.²⁸ Ova perspektiva odražava predanost Crkve obrani dostojanstva svih ljudskih bića, čak i onih koji se suočavaju sa značajnim zdravstvenim izazovima.

U ovim izazovnim okolnostima, Crkva naglašava važnost pružanja suosjećajnih i podržavajućih alternativa pobačaju. Potiče se pastoralno vodstvo, savjetovanje i materijalna pomoć kako bi se pojedincima pomoglo u snalaženju u emocionalnim, fizičkim i duhovnim dimenzijama takvih teških situacija. Crkva ima za cilj promicati kulturu života koja poštuje dostojanstvo svake uključene osobe, prepoznajući potrebu za razumijevanjem i suosjećanjem uz nepokolebljivo zalaganje za svetost ljudskog života.

---

^{23, 24, 25, 26} <https://www.scribd.com/document/470144611/EVANGELIUM-VITAE-Evan%C4%91elje-%C5%BDivota-Papa-Ivan-Pavao-II>

^{27, 28} <https://www.glas-koncila.hr/docs/dovitae.pdf>

2.6. Abortus iz sociološke perspektive

Abortus ili pobačaj kompleksna je tema koja izaziva duboke društvene, moralne i etičke rasprave diljem svijeta. Iz sociološke perspektive, abortus se promatra kao društveni fenomen koji odražava, oblikuje i mijenja odnose između pojedinaca, institucija i društvenih normi. Ovaj odjeljak istražuje sociološki kontekst abortusa, analizira društvene aspekte ove kontroverzne teme te istražuje kako društvo oblikuje stajališta i prakse vezane uz abortus. Kada govorimo o abortusu tada ne govorimo isključivo o medicinskom činu već o problematici koja je duboko ukorijenjena u društveni kontekst. Različite kulture i društva imaju različite stavove i norme prema abortusu, što rezultira različitim pristupima i zakonodavstvom.

Društveni stavovi prema pobačaju igraju ključnu ulogu u oblikovanju individualnih uvjerenja i ponašanja, a potonjem doprinose kulturni, vjerski i povijesni čimbenici. Prema Luker (1985), pojedinci su socijalizirani u specifične sustave vrijednosti koji utječu na njihove perspektive o pobačaju. Na primjer, u kulturama u kojima se rađanje visoko cijeni, abortus može biti stigmatiziran. Nadalje, istraživanja poput Conti i Cahill (2017) naglašavaju utjecaj medija i popularne kulture na oblikovanje percepcije javnosti o pobačaju. Medijski prikazi mogu osporiti ili ojačati postojeće društvene norme, utječući na to kako pojedinci percipiraju i upravljaju procesom donošenja odluka u vezi s pobačajem. Sociološko istraživanje pobačaja ne može previdjeti rodne aspekte reproduktivnih prava. Feminističke sociologinje naglašavaju važnost razumijevanja načina na koji se strukture moći i rodne uloge isprepliću s odlukama o pobačaju. Poznata sociologinja i feministkinja Oakley (2016) tvrdi da su reproduktivni izbori žena često oblikovani patrijarhalnim normama koje reguliraju ženska tijela i seksualnost. Shodno tomu, Norris i suradnici (2011) u svom istraživanju dodatno naglašavaju važnost društveno-ekonomskih čimbenika u pristupu žena uslugama pobačaja. Presjek klase, rase i spola stvara razlike u reproduktivnoj zdravstvenoj skrbi, utječući nerazmjerno na marginalizirane skupine. Društvene nejednakosti tako postaju ugrađene u samu strukturu reproduktivnih prava, što dovodi do različitih iskustava i ishoda povezanih s pobačajem.

Društvene posljedice pobačaja šire se izvan pojedinca te utječu na obitelji, zajednice, ali i društva u cjelini. Prema Gredts i suradnicima (2016), stigmatizacija pobačaja doprinosi tajnovitosti koja okružuje postupak, što naposljetku dovodi do potencijalnih psiholoških i emocionalnih nevolja za one koji su uključeni. Društvene norme koje stigmatiziraju abortus

također mogu utjecati na mreže podrške, utječući na dobrobit pojedinaca koji traže usluge abortusa. Štoviše, sociološke studije, poput onih Jonesa i Jermana (2017), sugeriraju da restriktivni zakoni o pobačaju mogu pogoršati društvene nejednakosti. Pristup sigurnom i legalnom pobačaju postaje privilegija za one koji imaju financijska sredstva, dok se marginalizirane skupine suočavaju s povećanim rizicima povezanim s nesigurnim postupcima. Time se nastavlja ciklus nejednakosti, naglašavajući društvene dimenzije pobačaja izvan individualnih izbora.

Pravni okvir koji okružuje pobačaj odražava društvene vrijednosti i strukture moći. Naime, prema mnogim autorima zakoni koji reguliraju pobačaj nisu samo odraz društvenih normi, već su i instrumentalni u održavanju društvene kontrole. Restriktivni zakoni o pobačaju se mogu koristiti kao oblik društvene kontrole, osobito nad marginaliziranim skupinama jačajući postojeće razlike u moći (Morgan i Roberts, 2012: 247). Nadalje, studija Kavanaugha i suradnika (2019) ističu ulogu religijskih institucija u oblikovanju pravnih stavova prema pobačaju. U društvima u kojima vjerske norme snažno utječu na zakonodavstvo, abortus može biti kriminaliziran ili strogo reguliran. Raskrižje vjerskih uvjerenja i pravnih struktura naglašava zamršen odnos između društvenih vrijednosti te regulacije reproduktivnih prava.

Kada se abortus promatra kroz sociološku leću, pojavljuje se kao složena međuigra društvenih stavova, rodne dinamike, pravnih okvira i društvenih posljedica. Navedeno nam omogućava uvid u višestruku prirodu problematike pobačaja, naglašavajući time potrebu za nijansiranim razumijevanjem koje uzima u obzir širi društveni kontekst. Sociološke perspektive naglašavaju društvenu konstrukciju pobačaja, naglašavajući kako društvena uvjerenja, vrijednosti i norme oblikuju naše razumijevanje ovog reproduktivnog izbora. Prema sociologu Goffmanu (1974), pojedinci se bave „upravljanjem dojmova“ kada donose odluke o pobačaju, upravljajući društvenim očekivanjima i prosudbama. Ovaj koncept naglašava kako društvene norme utječu na način na koji pojedinci predstavljaju i percipiraju svoje reproduktivne izbore.

2.7. Pobačaj u pravnom kontekstu

2.7.1. Zakonodavna regulativa SAD-a

Borba za pravo na pobačaj, ali i korištenje kontracepcije, seže dugo kroz povijest. Navedeno se proteže kroz djelovanje prvog, drugog i trećeg feminističkog vala. Međutim, najutjecajnije je ono treće razdoblje kada je Vrhovni sud u SAD-u legalizirao pobačaj u „Roe v. Wade“. Norma McCorvey, pod pseudonimom „Jane Roe“, podnijela je tužbu Vrhovnom sudu zahtijevajući pravo na pobačaj. S obzirom na to da je živjela u Texasu, tadašnji je zakon pobačaj dozvoljavao samo u slučajevima medicinske ugroženosti djeteta ili trudnice. Strategija njezinih odvjetnika se temeljila na argumentu da je Jane Roe uskraćeno fundamentalno pravo odlučivanja kada i gdje će imati djecu.²⁹ Naposljetku, Vrhovni je sud odlučio da je ustavno pravo žene na privatnost puno važnije od prava i beneficija savezne države za uređenjem prava na pobačaj (Cerjan-Letica, 1997: 3). Feministički pokreti su tako ovaj slučaj javnosti predstavili kao priznanje ženinog prava na izbor, no bitno je za istaknuti da je to pravo u suštini priznato medicini odnosno liječnicima te medicinskom osoblju (Cerjan-Letica, 1997: 3).

Promatrajući zakonodavne odrednice Vrhovnog suda SAD-a, vidljivo je da su ova dva pokreta djelovala u 4 dugoročne strategije. Prva je pravno ograničavanje pristupa pobačajnim službama. Navedeno u Americi ima 3 temeljna oblika: stvaranje ekonomskih prepreka; minimaliziranje raspoloživih službi koje omogućuju pobačajne usluge te upotreba nasilja (Cerjan-Letica, 1997: 7). Nakon što je praksa pobačaja postala legalizirana, pristaše stajališta „Za život“ su shvatile da je njeno potpuno ukidanje teško, ako ne i nemoguće, ostvarivo. Umjesto toga, fokusirali su se na pokušaje smanjivanja odnosno minimaliziranja praktičnih mogućnosti za ostvarivanja prava pobačaja (Cerjan-Letica, 1997: 7). Prvi veliki uspjeh u zakonodavnom smislu je postignut kada je 1976. godine usvojen amandman Hyde. Riječ je o amandmanu, nazvanom po kongresnom sponzoru Harry J. Hydeu, koji se odnosi na godišnja ograničenja financiranja koja Kongres redovito uključuje u akte o godišnjim izdvajanjima za ministarstva rada, zdravstva i socijalnih usluga, obrazovanja i srodnih agencija.³⁰ Izdatci za pobačajne usluge su bili izuzeti iz javnog, obveznog sustava osiguranja „Medicaid“ što je pak značilo da žene iz najsiromašnijih društvenih skupina, ako žele napraviti pobačaj, isti moraju napraviti o svom trošku (Cerjan-Letica, 1997: 7). Predstavnici pokreta „Za izbor“ su bezuspješno pokušali osporiti navedeni amandman iz razloga što su presude uvijek bile popraćene istom logikom odnosno liječnik može odlučiti o ženinom pravu na pobačaj, no država u tom slučaju nije dužna snositi troškove privatnog/liječničkog

tretmana (Cerjan-Letica, 1997: 7). Sljedeća strategija se odnosi na pobačajna prava maloljetnica. Naime, u nekoliko sporova koji su se pojavili pred Vrhovnim sudom, pojavljivali su se kontradiktorni zahtjevi o liječničkoj obvezi traženja suglasnosti prije provođenja pobačaja. 19 saveznih država SAD-a traži suglasnost barem jednog, ako ne i oba, roditelja prilikom provođenja pobačajnog procesa kod maloljetnica (Cerjan-Letica, 1997: 7). Perspektiva „Za izbor“ navodi tri temeljna razloga zbog kojih se protive ovakvoj praksi. Prvi je što ista prisiljava maloljetnice da putuju u „liberalnije“ zemlje kako bi izvele pobačaj. Nadalje, dolazi do odgađanja provedbe pobačajnog čina što neminovno povećava zdravstvene rizike za maloljetnicu. Treći i konačni razlog se nalazi u činjenici da je traženje suglasnosti od strane roditelja suprotno praksi da maloljetnica samostalno odlučuje o svom medicinskim odlukama koje su važne za njeno zdravstveno stanje (Cerjan-Letica, 1997: 7).

Pobačajno pravo nakon prvog tromjesečja trudnoće čini treću strategiju. U već spomenutom slučaju „Roe v. Wade“, pravo na izbor je ograničeno na prva tri mjeseca trudnoće, a saveznim država je dopušteno da, u slučaju isteka prvog tromjesečja, ograniče ili potpuno ukinu pravo na pobačaj (Cerjan-Letica, 1997: 7). Pokret „Za izbor“ legalizaciju pobačaja nakon prvog tromjesečja smatra izuzetno važnim iz razloga što smatraju da se pokreti „Za život“ vode strategijom sitnih koraka. Drugim riječima, korištena strategija postupnog ograničavanja bi, prema riječima pristaša „Za izbor“, mogla dovesti do potpunog ukidanja prava pobačaja (Cerjan-Letica, 1997: 7). Posljednja se strategija odnosi na informacijske i psihološke prepreke. Predstavnici „Za život“ u svojim prijedlozima navode zahtjev za ukidanjem pobačaja koji se vrše zbog odabira spola djeteta (Cerjan-Letica, 1997: 8). Premda su takvi pobačaji u razvijenim zemljama rijetki, pokret „Za život“ ih koristi za naknadno tumačenje zakona. Korištene psihološke prepreke u prvom planu navode znanstvena istraživanja prema kojima, primjerice, postoji pozitivna korelacija između pobačaja i raka dojke. Naposljetku, informacijske prepreke se odnose na pravilo „začepljenih usta“ ili „gag rule“ koje je liječnike prisiljavalo da ženama daju sve potpune informacije o pobačaju (Cerjan-Letica, 1997: 8).

2.7.2. Zakonodavna regulativa Hrvatske

Kada govorimo o hrvatskom kontekstu, vidljivo je da je da situacija, premda se čini tako, nije ista kao u SAD-u. Društveni, kulturni, ali i politički prostori su bitno drukčiji od onih koje nalazimo u Americi. U Hrvatskoj je 1978. godine donesen poprilično liberalan zakon o pobačaju koji štiti slobodu čovjeka, odnosno žene, prilikom odlučivanja o rađanju djece.³¹ Žena može zatražiti legalan pobačaj bez dozvole komisije ukoliko je riječ o trudnoći do 10. tjedna (Stašević i Ropac, 2018: 346). Ovaj zakon nije bio produkt pobjede feminističkih pokreta već je donesen kao pravni propis iz općeg kataloga socijalističkih ciljeva (Cerjan-Letica i Majić-Trzun prema Cerjan-Letica, 1997: 10). Cerjan-Letica navodi kako se potonje u javnosti nije promatralo kao nužan uvjet ženine emancipacije, već kao kontroliranje rađanja u svrhu oslobađanja žene za rad izvan kuće (Cerjan-Letica, 1997: 10). Bitno je za istaknuti da se zakon iz 1978. godine uveo u vrijeme još uvijek aktualnog komunističkog režima što je dovelo do toga da se javno zagovaranje spolne ravnopravnosti danas etiketira kao baština prethodnog režima (Cerjan-Letica i Majić-Trzun prema Cerjan-Letica, 1997: 11).

Zanimljivo je za promatrati statističke podatke implementacije zakona iz 1978. godine. Naime, od 1990. odnosno od godine kada je prvi puta donesen Ustav RH pa sve do danas, broj legalno izvedenih pobačaja je u padu. Broj legalno izvedenih pobačaja u 1990.-oj je iznosio oko 40.000, dok je 2007. godine izvršeno njih 4.573 (Hlača, 2009: 143). Navedeno ukazuje na svojedobno odumiranje „liberalnog“ Zakona iz 1978. godine (Hlača, 2009: 144). Stašević i Ropac su 2018. godine proveli istraživanje u svrhu analiziranja statističkih podataka o pobačajima i porođajima u Hrvatskoj te njihovom usporedbom s podacima iz drugih dijelova svijeta. Koristeći se podacima s Državnog zavoda za statistiku, u periodu od 2000. do 2015. godine, Stašević i Ropac (2018) su došli do zanimljivih nalaza vezanih za osobitosti legalno provedenih pobačaja u RH. U službenim izvješćima o pobačajima u Hrvatskoj, zastupljene su 3 kategorije: „pobačaji na zahtjev žene“; „spontani pobačaji“ te „ostali pobačaji“ (Stašević i Ropac, 2018: 348). Prve dvije kategorije u svojim nazivima jasno daju svoje definicije, dok je treća posebna zbog svoje nekonzistentnosti. Kategorija „ostali pobačaji“ se sastoji od onih pobačaja koji su inducirani raznim medicinskim stanjima poput primjerice izvanmaternične trudnoće ili stanja zvanog „Mola hydatidosa“ (Stašević i Ropac, 2018: 353). U vremenskom periodu od 15 godina, Stašević i Ropac su utvrdili negativnu dinamiku pobačaja to jest da je ista smanjena za 39,7%. Neophodno je za istaknuti da negativni trend nije jednak za sve kategorije. Najveći pad (60,1%) nalazimo kod „pobačaja na zahtjev žene“,

a zatim slijede „spontani pobačaji“ čija se stopa smanjila za 50,5% te „ostali pobačaji“ koji su u porastu od 10,1% (Stašević i Ropac, 2018: 354).

Zakon iz 1978. godine je svoje temelje pronalazio u Ustavu tadašnjeg političkog uređenja odnosno u Ustavu SR Hrvatske iz 1974. godine. U navedenom je Ustavu pravo čovjeka o slobodnom odlučivanju rađanja djece zaštićeno, a ograničiti se može isključivo zbog zaštite zdravlja (Ustav SR Hrvatske prema Hrabar, 2015: 792). Međutim, do kontradiktornosti u zakonskim odredbama o pobačaju dolazi u trenutku kada se po prvi puta osniva i donosi Ustav samostalne i suverene Republike Hrvatske. Ustavno određenje Ustava Republike Hrvatske ne poznaje pravo o slobodnom odlučivanju rađanja djece. Štoviše, Ustav štiti pravo svakog ljudskog bića na život (Ustav RH prema Hrabar, 2015: 792). Potonja je ustavna odredba nametnula brojna pitanja o tumačenju ljudskog bića te neminovno izazvala podvojene stavove. Možemo li činiti distinkciju između pojma „čovjek“ i pojma „ljudsko biće“? Kada govorimo o čovjeku, govorimo o ljudskoj jedinki koja proizlazi iz vrste *homo sapiens* (Hrabar, 2015: 797). Hrabar navodi da ljudsko biće nije istoznačnica za čovjeka, već je riječ o širem pojmu. Ljudsko biće po svojim karakteristikama pripada vrsti živih bića, ali se isto tako razlikuje od ostalih pripadnika te vrste (primjerice od životinja ili biljaka). Ljudsko biće podrazumijeva čovjeka, odnosno muškarca, ženu i dijete, bilo da je riječ o rođenom ili tek začetom djetetu (Hrabar, 2015: 797). Ako ćemo se služiti logičkom dedukcijom, svaka trudnica koja želi iznijeti trudnoću zna da nosi dijete. Ako je riječ o djetetu, tada je riječ o čovjeku te naposljetku o ljudskom biću (Hrabar, 2015: 797). Stoga odredbe Ustava Republike Hrvatske za zaštitu prava podrazumijevaju i nerođeno dijete. Ukoliko bi htjeli Ustavom omogućiti pobačaje, isti bi trebalo izmijeniti na način sličan onome iz socijalističkog vremena (Hrabar, 2015: 797-798).

---

²⁹ <https://www.britannica.com/event/Roe-v-Wade>

³⁰ <https://crsreports.congress.gov/product/pdf/IF/IF12167>

³¹ <https://www.zakon.hr/z/2475/Zakon-o-zdravstvenim-mjerama-za-ostvarivanje-prava-na-slobodno-odlu%C4%8Divanje-o-ra%C4%91anju-djece>

3. METODOLOŠKI ASPEKTI ISTRAŽIVANJA

3.1. Predmet istraživanja

Pitanje pobačaja ili *abortusa* je nešto što se oduvijek smatralo kontroverznom temom u društvu, neovisno o vremenskom razdoblju u kojem se društvo nalazilo. Gledajući kroz povijest, možemo primijetiti da je pobačaj uvijek bio tema raznih polemika, ali ono što se također da uočiti je razlika u njegovoj prisutnosti u javnim diskusijama. Tako se o pobačaju u javnosti počelo govoriti tek 30-ih godina prošlog stoljeća (Petrić, 1981: 279). Časopis „Žena danas“ je u tadašnjoj državi Jugoslaviji redovito sadržavao kritičke osvrtne na probleme koji se vežu za roditeljstvo, rađanje, ali i pobačaj. Premda tada pobačaj više nije bio tema o kojoj se nije smjelo govoriti u javnosti, i dalje je bio smatran *tabu* temom. Danas su pak, zahvaljujući prvenstveno feminističkim pokretima, diskusije o pobačaju redovita, skoro pa svakodnevna, pojava u javnosti. Te su diskusije većinom izrazito politički nastrojene zbog jake političke moći koja djeluje u javnom umu hrvatskog društva (Zelić, 2007: 62).

Usred takvih političkih diskusija i nerijetkih prepucavanja vrlo se često naglasak stavlja na određene ideologije i okvire, a zanemaruje se glas onih koje navedena problematika pogađa odnosno žena. Ako želimo istraživati i polemizirati o pobačaju kao takvome, tada u fokus ne smijemo staviti isključivo društvene norme ili političke ideologije, već žene jer je u konačnici riječ o ženinom reproduktivnom sustavu. Iz tog ćemo razloga u ovom diplomskom radu proučiti poglede mladih žena na pobačaj te ćemo se upoznati s njihovim stavovima o istom.

3.2. Cilj istraživanja

Prilikom izrade bilo kojeg znanstvenog rada, za svakog je istraživača neophodno da utvrdi ciljeve svog istraživanja jer su oni ti koji tumače i razjašnjavaju ono što se istraživanjem želi ostvariti. Shodno tome, a neovisno o prirodi istraživanja (kvalitativno ili kvantitativno), potrebno je jasno i razumljivo definirati ciljeve. Ukoliko je cilj dobro definiran, on će naposljetku i jasno odrediti u kojem će smjeru istraživanje ići (Buljan, 2021: 51). Ti se ciljevi pak mogu, ali i ne moraju, podijeliti na opće i specifične odnosno posebne. Opći, često zvan i temeljni, cilj podrazumijeva sustavan smjer istraživanja. Nadalje, posebni ili specifični ciljevi se postavljaju ondje gdje nas dodatno interesiraju pojedini aspekti teme istraživanja (Tkalac Verčić i sur, 2014: 46).

U okviru navedenog, opći cilj ovog našeg istraživanja jest proučiti percepcije i poglede mladih žena na pobačaj. Koristeći se metodom polustrukturiranog intervjua, nastojali smo dobiti uvid u to kako i na koji način danas mlade žene u Splitu gledaju na pobačaj.

3.3. Mjerni instrument

Mjerni instrument ovog istraživanja je bio protokol. Protokol smo podijelile na nekoliko tema, a teme na nekoliko kategorija. Prva tema se odnosi na sociodemografska obilježja točnije na dob, stupanj obrazovanja, zanimanje, vjerski status, ljubavni/bračni status te radni status. Druga se tema dotiče kontracepcije gdje nas je zanimalo koliko su sugovornice upoznate s vrstama kontracepcije i njezinom upotrebom, ali i koliko smatraju da je ista važna za reproduktivni sustav žene. Treća i posljednja tema se odnosi na pobačaj. U ovoj smo temi htjele vidjeti koliko su sugovornice upoznate s procesom pobačaja, zakonskim regulativama, pokretima „Za izbor“ (*pro choice*) i „Za život“ (*pro life*) te kakva su njihova osobna razmišljanja o pobačaju.

3.4. Sudionice istraživanja

U ovom je istraživanju sudjelovalo 30 sugovornica (N=30). Budući da su nas zanimala razmišljanja mladih žena, koristili smo metodu svrhovitog ili namjernog uzorkovanja. Uzorak nam se sastojao od 30 žena u dobi od 18 do 35 godina. Navedenu smo dob uzeli jer, prema Ilišin i Radin (2007), njome se definira dobna granica mladih u Republici Hrvatskoj.

Sugovornice su pretežito u srednjim dvadesetim godinama, a samo ih je četiri u ranim tridesetima. Većina sugovornica (njih 20) kao završen stupanj obrazovanja ima srednju stručnu spremu s tim da skoro polovica sugovornica (njih 14) još uvijek studira i/ili završava studij. Prema dobivenim podacima, malo više od polovice sugovornica (njih 16) radi u kvartarnom sektoru u područjima obrazovanja i zdravstva. Sedam sugovornica svoje zanimanje svrstava pod tercijarni sektor točnije u područja turizma, trgovine i prometa, a isti broj njih na pitanje o zanimanju je odgovorilo da nemaju definirano zanimanje jer su još u procesu studiranja.

Gotovo sve sugovornice se identificiraju kao religiozne, dok su samo četiri sugovornice navele da su nereligiozne. Pričajući o vjeri i prakticiranju iste, većina sugovornica (koje su se identificirale kao religiozne) prakticiraju svoju vjeru, no njih nekoliko smatra da ne prakticiraju vjeru dovoljno te da se trude to poboljšati. Jedna sugovornica je navela kako se, premda vjeruje u Boga, udaljila skroz od prakticiranja vjere te da nema potrebu za tim. Malo više od polovice sugovornica (njih

17) ima ljubavnog partnera s kojim su ili u vezi ili u braku. Većina sugovornica je nezaposlena ili zaposlena putem studentskog ugovora, dok je njih šest zaposleno na puno radno vrijeme.

3.5. Istraživačka pitanja

Uloga istraživača unutar kvalitativnog istraživanja je steći dubok, intenzivan i cjelovit pogled konteksta koji se proučava (Gray, 2009: 165). Navedeno se postiže dobro i jasno postavljenim istraživačkim pitanjima koji predstavljaju samu srž kvalitativnog istraživanja. Istraživačka pitanja nam pomažu da ostanemo fokusirani tijekom provedbe našeg istraživačkog projekta (Maxwell prema Hennink i dr., 2020: 31). Na njih nastojimo odgovoriti kada istražujemo pojedini problem, a odgovore saznajemo tijekom samog istraživanja (Creswell, 2003: 295).

U tom smislu, istraživanje smo podijelile na dvije ključne teme, a te teme pak na nekoliko kategorija. Prva se tema odnosi na kontracepciju i upoznatost naših sugovornica s istom. Druga tema podrazumijeva poznavanje čina pobačaja u smislu uvjeta, posljedica, zakonskih regulativa i slično. Sukladno tomu, postavile smo određena istraživačka pitanja:

1. Koriste li se nekim vrstama kontracepcije?
2. Kakvi su njihovi stavovi o upotrebi kontracepcije?
3. Koliko važnom kontracepciju smatraju u reproduktivnom aspektu?
4. Jesu li upoznate s procesom pobačaja?
5. Koliko su upoznate s posljedicama koje pobačaj nosi?
6. Jesu li čule za pokrete *Pro life* i *Pro choice*?
7. Kako gledaju na zakonsku regulativu pobačaja u Hrvatskoj?
8. Kakva su njihova osobna razmišljanja o činu pobačaja?

3.6. Postupak provedbe istraživanja

Uzimajući u obzir osjetljivost teme, u ovom smo se istraživanju koristile kvalitativnom metodologijom primjenjujući metodu polustrukturiranog intervjua. Polustrukturirani intervjua je popularna metoda prikupljanja podataka upravo zbog svoje fleksibilnosti (Kallio i dr., 2016: 4). Također, bitno je za istaknuti da ga se može koristiti i za individualne i za grupne forme intervjua ili fokusice (DiCicco-Bloom & Crabtree prema Kallio i dr., 2016: 4). Ova vrsta intervjua je formirana od nekoliko otvorenih, ali unaprijed planiranih pitanja. Za razliku od nestrukturiranog intervjua, polustrukturirani daje istraživaču više kontrole nad pravcem razgovora. Vrlo često tijekom ovakvih intervjua istraživač može doći do neočekivanih podataka što mu dozvoljava postavljanje dodatnih (neplaniranih) pitanja (Ayers prema Wattles, 2019: 206). Jedna od najvažnijih prednosti polustrukturiranog intervjua je ta što istraživač može postići potpuno povjerenje od svojih sugovornika te time razviti bolju percepciju priče koju mu sugovornici pružaju. Potonje je rezultat mogućnosti prilagodbe pitanja ili pak odstupanja od istih ukoliko se sugovornik ne osjeća ugodnim ili spremnim odgovoriti na prvotno osmišljena pitanja.

Provedba istraživanja je započela početkom svibnja 2024. godine te se nastavila do kraja lipnja iste godine. Prvotni plan provedbe svih intervjua je bilo *face to face* (uživo), međutim određen broj intervjua je ipak proveden *online*. Online intervjui su najčešće provedeni putem WhatsApp videopoziva ili putem Skypea. Razlozi tomu su prvenstveno nemogućnost sastajanja uživo s određenim sugovornicima, ali i sama činjenica da je pojedinim sugovornicima bilo puno lakše i ugodnije razgovarati o ovakvoj temi preko društvenih platformi. Intervjui su u prosjeku trajali uglavnom oko 35 minuta. Prije nego što je intervju započeo, svaka od sugovornica je bila upoznata s predmetom ovog istraživanja te s tim da se intervjui snimaju putem mobilne aplikacije „diktafon“. Njihovo sudjelovanje u istraživanju je potpuno dobrovoljno, što je moguće vidjeti iz potpisanog obrasca informiranog pristanka koji je osiguravao povjerljivost prikaza podataka (*vidi Prilog 7.2*). Kako bismo postigli anonimnost naših sugovornica, svaka od njih je dobila pripadajuće kodno ime kao primjerice S1 (Sugovornica 1), S2 (Sugovornica 2) i slično.

Kao što je već navedeno, razgovori su snimani mobilnom aplikacijom za snimanje zvuka (diktafon). Nakon provedbe svih intervjua, isti su bili podloženi doslovnom transkribiranju. Potom

smo sve transkripte pomno i detaljno išitali kako bismo što suvislije i konstruktivnije dobili odgovore na postavljena istraživačka pitanja. Naposljetku je, nakon detaljne analize i kategorizacije svih odgovora, uslijedila interpretacija dobivenih rezultata što smo prikazale u poglavlju *Rezultati i rasprava*.

3.7. Etičko odobrenje

S obzirom na to da je riječ o kvalitativnom istraživanju osjetljive i kontroverzne teme kao što je pobačaj, prilikom provedbe samog istraživanja pridržavali smo se svih relevantnih etičkih načela te naposljetku i dobili suglasnost od strane Etičkog povjerenstva Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Splitu. Od naših sugovornica dobili informirani pristanak za audio snimanje njihovih intervjua i korištenje prikupljenih podataka za daljnju analizu. Sugovornicama smo zajamčili njihovu anonimnost tako što smo uklonili osobne podatke iz transkripata.

4. REZULTATI I RASPRAVA

4.1. Kontracepcija

U prvoj temi nas je zanimalo koliko su naše sugovornice upoznate s kontracepcijom i njenim vrstama. Sve su sugovornice upoznate s kontracepcijom i većinom kontraceptivnim metodama te da prema njihovom mišljenju imaju dovoljno ili prosječno znanje o istima.

- *Pa moglo bi se reći da jesam; s nekim metodama malo više, s nekim sam manje upoznata.* (S2)

- *Jesam, dosta dovoljno sam upoznata s tim metodama.* (S13)

- *Da, dosta sam upoznata.* (S15)

- *Upoznata sam, ali vjerovatno ne dovoljno i ne sa svim metodama.* (S25)

Također, istaknule su da su navedenu upoznatost i znanje stekle najviše kroz obrazovanje i obrazovne institucije, ali i putem medija.

- *Da, dosta sam upoznata s kontracepcijom i metodama kontracepcije zahvaljujući različitim predavanjima u školi i na Fakultetu, ali i zbog posredstva Interneta i društvenih mreža.* (S10)

- *Izrazito sam upoznata, ali najviše zbog predavanja na fakultetu.* (S28)

Sljedeća kategorija ove teme se odnosila na stavove naših sugovornica o upotrebi kontracepcije. Zanimalo nas je koriste li se nekim metodama te utječe li to na njihovo općenito mišljenje o kontracepciji. Prema dobivenim odgovorima, samo trećina naših sugovornica se koristi kontraceptivnim metodama i to su najčešće barijerne metode poput prezervativa.

- *Da, naravno. Pazim na svoje zdravlje pa se štitim od spolno prenosivih bolesti kao i neželjenih trudnoća.* (S6)

- *Jesam, ali samo barijernim metodama kao što su kondomi.* (S8)

- *Jesam, isključivo barijernim metodama.* (S15)

- *Da, prezervativima.* (S30)

Dvije su sugovornice pak izjavile kako se najčešće koriste metodom prekinutog snošaja ili „pull out“ metodom.

- *Partner i ja ponekad koristimo kondom, ali najčešće se služimo metodom prekinutog snošaja ili pull-out metodom. (S10)*

- *...Da Vam budem iskrena, jedina metoda kojom se koristim je „pull out & pray“ (smijeh). (S11)*

Više od polovice sugovornica nam je priznalo da ne koristi nikakvu vrstu kontracepcije. Na pitanje zašto ju ne koriste, većina njih je odgovorila da nema nikakvu potrebu za tim jer ili nemaju uopće partnere ili su pak u stabilnim, dugogodišnjim vezama.

- *Ne, nisam nikada imala potrebu za tim. (S1)*

- *Nisam, ni partner ni ja nemamo potrebu za tim. Imamo dovoljno godina i u stabilnoj smo vezi tako da nemamo strah od potencijalne neželjene trudnoće. (S13)*

- *A čujte, moj partner i ja smo u dugogodišnjoj vezi koju planiramo okruniti brakom i djecom danas, sutra. Dok smo još bili tinejdžeri i na početcima veze, pazili smo apsolutno. Međutim, kako je vrijeme prolazilo i kako smo mi sazrijevali, shvatili smo da želimo provesti život skupa u svakom aspektu. Nekako sada kako smo stariji, nemamo taj neki ajmo reć strah u slučaju da nam se „zalomi“ trudnoća. Opet kad gledate, ne razmišljate isto o djeci s 18 ili s 25 godina. (S29)*

U kontekstu stavova o upotrebi kontracepcije, gotovo sve sugovornice imaju pozitivno mišljenje. Smatraju da kontracepcija nije tu samo isključivo za sprječavanje trudnoće, već i za zaštitu od spolno prenosivih bolesti. Navedeni su nas odgovori iznenadili s obzirom na to da, premda gotovo sve sugovornice imaju pozitivan stav, mali je broj onih koje kontracepciju zaista i koriste.

- *Smatram da je uporaba kontracepcije stvar osobnog izbora te ne vidim zašto bi korištenje iste nosilo negativnu konotaciju. Postoje razni razlozi zašto se ona koristi, variraju od osobe do osobe. Isto tako mislim da je izrazito bitno informirat se o tome, odnosno obratiti pozornost na činjenicu da nijedan oblik kontracepcije nije stopostotna zaštita. (S3)*

- *...Mislim da svatko najbolje zna svoje tijelo i načine zaštite zdravlja istog. Osobno, kao što sam već rekla, nemam potrebu upotrebljavati kontracepciju, ali isto tako smatram da nema ništa loše u tome da i mladići i djevojke prakticiraju korištenje kontraceptivnih metoda. (S7)*

- Smatram da je vrlo bitna, naročito zbog spolno prenosivih bolesti koje možete „pokupiti“ od bilo koga, a da toga niste ni svjesni. (S15)

Nadalje, nekoliko sugovornica ima kontradiktoran stav što se tiče upotrebe kontracepcije. Premda znaju da kontracepcija ima pozitivne karakteristike najviše u aspektu sprječavanja trudnoće i zaštite od spolno prenosivih bolesti, sugovornice imaju određeni strah prilikom upotrebe iste. Kao neke od razloga zašto nisu pristaše korištenja kontracepcije, navode potencijalne posljedice i komplikacije koje bi možda mogle i narušiti zdravlje žene prilikom dugotrajne upotrebe. Moramo naglasiti da, u ovom kontekstu, sugovornice govore o hormonalnoj kontracepciji.

- ...Međutim, različite vrste kontracepcije poput hormonalne, mogu dovesti do komplikacija. Smatram da svatko treba odabrati vrstu kontracepcije koja mu odgovara, ali ako hormonalna terapija ili dijafragma štetno djeluje ne bi se smjelo dalje koristiti. (S8)

- Ne želim ju prakticirati zbog straha od nuspojava i posljedica. (S19)

- Iako je u današnje vrijeme to sasvim „normalno“ i često prakticirano kod mladih, a i starijih žena, smatram da se ponekad koristi bespotrebno odnosno da neke mlade cure uopće nisu upoznate s posljedicama i ostalim problemima. Osobno sam jednom probala isključivo jer mi je ginekologinja preporučila zbog menstruacijskih bolova, ali nakon što sam počela primjećivati znatne razlike u svom ponašanju odustala sam... (S25)

- Nemam ništa protiv. Tko voli nek izvoli, ali smatram da nije baš najbolje kada je ta upotreba dugotrajna. Ovdje konkretno mislim na hormonalnu kontracepciju jer može doći do neplodnosti kod žene ukoliko se danas, sutra odluči na trudnoću. (S29)

Iduća kategorija unutar ove teme, a o kojoj smo razgovarali s našim sugovornicama, se odnosila na važnost kontracepcije u reproduktivnom aspektu. Drugim riječima, zanimalo nas je koliko je za naše sugovornice kontracepcija važna u kontekstu održavanja i očuvanja reproduktivnog zdravlja žena. Gotovo sve sugovornice su se složile s tim kako je kontracepcija dosta ili izrazito važna za reproduktivni sustav žene. Navode da kontracepcija ima neizostavnu i ključnu ulogu pri zaštiti od spolno prenosivih bolesti koje mogu naštetiti reproduktivnom zdravlju žena, ali i muškaraca.

- ...Prvenstveno kako bi se spriječile neželjene trudnoće i kako bi se ljudima omogućilo da planiraju kada i u kojim će uvjetima imati djecu. Također, kontracepcija se može koristiti i kao način da se očuva zdravlje oba spola tako da, kasnije u životu kada se na to odluče, mogu sigurno i bez straha osnovati obitelj. (S4)

- Vrlo vrlo važnom. Reproductivno zdravlje je, po mom mišljenju, najosjetljiviji aspekt čovjekovog organizma. (S16)

- Podosta, rekla bih. Kako god okrenete, ona je važna za reproductivni sustav... A sada, je li nju netko koristi jer ne želi imati djecu ili ju pak koristi kao određenu vrstu prevencije i čuvanja reproductivnog zdravlja i plodnosti, to je drugi „par postola“... (S21)

Također, većina sugovornica smatra kako hormonalna kontracepcija, poput kontracepcijskih pilula, može pomoći u reguliranju menstrualnog ciklusa ili u sprječavanju hormonalnog disbalansa koji kod velikog broja žena izaziva probleme poput sindroma policističnih jajnika (PCOS).

- Nedavno sam otkrila kako kontracepcijske pilule mogu i suzbiti ili kontrolirati određene probleme koji se mogu javiti kod žena, primjerice ciste. (S3)

- Mislim da se premalo priča o tome koliko primjerice antibebi pilule mogu sačuvati reproductivno zdravlje za budućnost, a previše o tome kako su one isključivo samo za prevenciju neželjene trudnoće. (S12)

Nadalje, zanimljivo je da o potonjem nekoliko sugovornica govori iz vlastitog iskustva ili pak osobno poznaju nekoga tko se služio ili tko se i dalje služi određenim hormonalnim kontraceptivnim metodama kako bi očuvao svoje reproductivno zdravlje.

- ...Osobno imam prijateljicu koja koristi kontracepcijske pilule kako bi regulirala problem policističnih jajnika koji bi joj u budućnosti mogao otežati začetak, ali i samo iznošenje trudnoće. (S2)

- ...Znam dosta djevojaka koje nisu u vezi i ne prakticiraju spolne odnose, a piju antibebi pilule koje im služe isključivo kao zaštita reproductivnog zdravlja ili prevencija određenih problema primjerice policističnih jajnika koji mogu itekako ostaviti posljedice na reproductivno zdravlje ukoliko ih se ne tretira kako treba. (S7)

- Znam da dosta mojih prijateljica koristi kontracepcijske pilule radi reguliranja hormonalnog disbalansa i menstruacije ili radi sprječavanja nastanka nekih cisti ili izraslina. (S10)

- ...Ja sam jedno vrijeme koristila hormonalnu kontracepciju, mislim da se zvala Yasmin ili tako nešto. Koristila sam ju zato što sam imala velike probleme s neredovitim ciklusom. Ginekologica mi je preporučila da jedno vrijeme pijem te tablete tako da bi mi se ciklus mogao dovesti u normalu i kako posljedično ne bih imala komplikacija sa začecem. (S20)

Tek je jedna sugovornica istaknula kako smatra da kontracepcija nema nikakvu važnost za reproduktivni sustav žene. Štoviše, za nju su priče o važnosti kontracepcije laž. Na pitanje što ju je potaknulo na razvijanje takvog mišljenja, naglasila je kako ni od koga nije čula da kontracepcija ima ikakav utjecaj (ni pozitivan ni negativan) na reproduktivnost žene.

- Sada ćete mi se smijati kad ovo kažem, ali smatram da su sve te priče o važnosti kontracepcije za reproduktivno zdravlje notorna laž...Osobno nisam nikada od nikog koga znam čula da je kontracepcija utjecala na reproduktivnost žene, negativno ili pozitivno. Negativno u smislu da nakon korištenja kontracepcije (prvenstveno antibebi pilula) nisu uspjele zatrudnjeti. Isto tako nisam ni čula da je kontracepcija pozitivno utjecala točnije očuvala žensko reproduktivno zdravlje, a imam dosta prijateljica i poznanica koje se time koriste. (S11)

4.2. Pobačaj

U okviru ove teme, istaknule smo nekoliko kategorija. Prva se kategorija odnosi na upoznatost naših sugovornica s procesom pobačaja. Uzimajući u obzir da je riječ o medicinskom postupku koji se provodi nad tijelom žene, zanimalo nas je koliko naše sugovornice znaju o procesu pobačaja, uvjetima obavljanja istog te o mogućim posljedicama. Polovica sugovornica smatra da su upoznate s pobačajem i postupkom njegove provedbe.

- *Jesam, premda smatram da se nedovoljno govori o tome, točnije o tome kada i u kojim trenucima je isti izvediv. (S2)*

- *Da da, upoznata sam. (S5)*

- *Da, upoznata sam s procesom pobačaja i uvjetima obavljanja. (S12)*

- *Jesam. Mislim, nisam sada neki „ekspert“, ali mislim da imam prosječno znanje... (S29)*

Nadalje, zanimljivo je to da druga polovica sugovornica za sebe smatra da su djelomično upoznate odnosno da nemaju dovoljno znanja o procesu pobačaja ili da pak uopće nisu upoznate s istim.

- *Nisam u potpunosti. Gledala sam dosta dokumentaraca i znanstvenih emisija u kojima se govorilo o procesu pobačaja te me je to dosta potreslo pa ne bih nastavila s gledanjem... (S10)*

- *Mislim da sam djelomično upoznata s procesom pobačaja. (S11)*

- *Nisam, niti malo. (S21)*

- *Nisam niti iskreno želim znati kako se taj proces provodi. Naravno uvijek postoje neke priče na internetu, ali da sam čula od stručne osobe kako proces ide, nisam. (S25)*

Osim upoznatosti s procesom pobačaja, zanimalo nas je jesu li naše sugovornice upoznate i s posljedicama koje mogu nastati nakon navedenog medicinskog zahvata. Osim onih fizičkih, posljedice mogu biti i psihičke prirode. Potonje, naravno, nije generalno pravilo već se nalazi na individualnoj razini odnosno varira od žene do žene. Većina naših sugovornica je navela kako su upoznate s posljedicama pobačaja te da imaju prosječno znanje o istome.

- *Pa rekla bih da sam dovoljno upoznata, pročitala sam mnogo znanstvenih i neznanstvenih članaka na tu temu. (S1)*

- *Smatram da sam upoznata i s fizičkim i s psihičkim posljedicama pobačaja, koliko je to moguće.* (S4)

- *A mislim, što reći...Djelomično sam upoznata. Mislim da nitko od nas laika, da se tako izrazim, ne može biti u potpunosti upoznat s posljedicama koje pobačaj nosi.* (S11)

- *Smatram da sam osrednje upoznata s posljedicama.* (S19)

Nekoliko je sugovornica navelo kako imaju minimalno ili nikakvo znanje o posljedicama pobačaja. Kao glavni razlog tomu navode da nikada nisu imale potrebu za informiranjem o pobačaju jer im sam zahvat nikada nije bio potreban.

- *Jako malo. S obzirom na to da nikada nisam imala potrebu za obavljanjem istog, nisam se baš nikada ni interesirala za posljedice koje pobačaj nosi.* (S7)

- *Iskreno nisam baš upoznata s posljedicama pobačaja. Znam o procesu otprilike ono što čujem od drugih, ali s obzirom na to da mi nikada pobačaj nije bio potreban (hvala Bogu), nisam se interesirala za posljedice.* (S13)

Također, jedna sugovornica je izjavila da su joj priče i informacije o pobačaju potresne te da zbog toga ne želi uopće razmišljati o temama kao što je pobačaj.

- *Pa nemam baš neki dubokoumni razlog, jednostavno me takve stvari ne zanimaju. Štoviše, prije bih rekla da me takve teme rastužuju pa da zbog toga ne želim imati previše informacija o tome.* (S16)

U okviru posljedica koje pobačaj nosi, nekoliko sugovornica smatra da su fizičke posljedice lakše od onih psihičkih. Navode kako fizičke posljedice, premda nisu zanemarive, brže zacijele te da za oporavak od istih nije potreban duži vremenski period. Shodno tomu, sugovornice drže da su psihičke posljedice puno opasnije jer mogu dovesti do razvijanja ozbiljnih stanja poput depresije ili anksioznosti.

- *Fizičke posljedice abortusa do 10. tjedna su gotovo zanemarive, više su prisutne psihološke posljedice što smatram propustom društva koje stigmatizira isključivo žene u toj situaciji i generalno jako religioznom i mizoginom društvu te nedostatku adekvatne psihološke pomoći.* (S6)

- *Žene nakon pobačaja mogu proći kroz teže psihičko stanje, poput depresije ili mogu imati osjećaja krivnje. Druge smetnje mogu biti fizičke, poput menstrualnih grčeva ili infekcije. Potrebno je da žena ima podršku društva i okoline oko sebe. (S8)*

U kontekstu pobačaja i njegovog utjecaja, svim smo sugovornicama postavili pitanje smatraju li da ovaj medicinski zahvat može imati negativnog utjecaja na reproduktivno zdravlje žene. Budući da se utjecaj pobačaja na ženino zdravlje danas provlači dosta često kroz diskusije i polemike, zanimalo nas je kako naše sugovornice kao mlade žene u suvremenom svijetu gledaju na to. Većina naših sugovornica je izjavila kako po njihovom mišljenju pobačaj može imati negativan utjecaj na reproduktivno zdravlje žene. Potonje, prema njihovom mišljenju, ovisi o raznim čimbenicima, ali pogotovo o adekvatnim uvjetima provedbe čina. Također, sugovornice najčešće navode opasnost od krvarenja, disbalansa hormona, infekcija te u krajnjem slučaju opasnost od neplodnosti.

- *...Mislim da se ponekad, u trenutku donošenja tako velike odluke, ljudi fokusiraju na ono što je trenutno točnije na prekid trenutne trudnoće, a da manje u obzir uzimaju utjecaj kojeg pobačaj može imati na buduće trudnoće. (S2)*

- *Da, ako se pobačaj obavlja u nesigurnim i nehigijenskim uvjetima te ako se ženama ne pruži adekvatna zdravstvena skrb. (S4)*

- *Može imati negativne utjecaje, najčešće posljedice su krvarenja ili infekcije, a postoji mogućnost neplodnosti. (S8)*

Moramo istaknuti da su tri sugovornice kao odgovor na ovo pitanje navele i primjere iz svoje bliske okoline. Riječ je o njihovim prijateljicama/poznanicama koje su pretrpjele ozbiljne posljedice nakon namjernog ili spontanog pobačaja. Navedene se posljedice odnose na moždane udare, neuravnotežene menstrualne cikluse te poteškoće i komplikacije u vidu začeca.

- *Nažalost, poznajem par žena koje su izgubile dijete, u pitanju su spontani pobačaji. Jedna od njih je dugo čekala na tzv. „čišćenje“ gdje je razvila visoku temperaturu i brojne probleme te su joj liječnici kasnije rekli da vjerojatno više nikad neće zanijeti. Nakon toga imala je ozbiljne zdravstvene probleme, moždani udar u ranim tridesetima i još svašta nešto... (S10)*

- Naravno. Znam, iz iskustva meni bliske osobe, da pobačaj može imati jako negativan utjecaj na reproduktivni sustav žene. (S12)

- ...Znam, nažalost, osobno dvije žene koje su imale dosta posljedica nakon pobačaja. Jedna je imala spontani pobačaj u 4. mjesecu trudnoće, a iduća joj se trudnoća dogodila tek nakon 3 ili 4 godine od tog nesretnog događaja. Druga je prekinula svojevrijedno trudnoću dok smo još bili u srednjoj školi i dan danas ima problema s menstrualnim ciklusom zbog toga. Što se tiče rađanja djece, ona nažalost ne može više uopće ostati trudna. (S29)

Potrebno je za naglasiti da mali broj sugovornica (njih 5) smatra da pobačaj nema apsolutno nikakve negativne posljedice na reproduktivni sustav žene. One smatraju da, ukoliko je isti pravilno izveden ili nema većih komplikacija u trudnoći, ne postoji razlog zašto bi pobačaj utjecao na taj sustav i daljnju reprodukciju. Štoviše, jedna je sugovornica mišljenja da, iako ovakvi zahvati utječu na kvantitetu reprodukcije, pridonose kvaliteti života u smislu spremnosti i planiranja obitelji.

- Hm, mislim da pobačaj kao takav nema negativan utjecaj na reproduktivni sustav, osim ako nema nekih većih komplikacija, ili pri samome činu ili u trudnoći. (S3)

- Ne smatram jer medicina upućuje da pobačaj, najčešće, ne utječe na buduće trudnoće. (S5)

- Mislim da u većini slučajeva nema negativan utjecaj obzirom da i nakon spontanih pobačaja puno žena opet zatrudni i iznese normalno trudnoću pa nekako smatram da vjerovatno neće postojati negativan utjecaj na reproduktivni sustav i kod žene koja želi pobaciti... (S18)

- Pa evo, prvenstveno spremnost na roditeljstvo. Kad malo bolje razmislite poučeni svime što čujemo iz raznih medija, vidjet ćete da se najčešće cure odluče na pobačaj jer se u tom trenutku ne osjećaju dovoljno spremnima da postanu majke. Znamo dosta primjera gdje bi adolescentice odlučile roditi dijete, no vrlo brzo bi ga zanemarile ili odvele u sirotišta. Zar nije onda bolje da, umjesto toga, žena u tom trenutku pobaci pa da onda nakon nekoliko godina, kada se osjeti spremnom za odgajanje djece, zatrudni i rodi to dijete? (S24)

Iduća kategorija ove teme se odnosi na zakonske regulative koje se tiču pobačaja. Naime, htjele smo ispitati koliko su naše sugovornice općenito upoznate s istima te sukladno tomu vidjeti kakva su njihova stajališta o zakonskim regulativama u Republici Hrvatskoj. Većina je naših sugovornica upoznata sa zakonskim regulativama te ističu da imaju prosječno znanje o istima.

- *U današnje je vrijeme teško biti neupoznat s tim (smijeh).* (S5)

- *Mislim da imam neko prosječno znanje o tim regulativama. Ne mogu reći da ništa ne znam, ali svakako nemam potpuno znanje o tome.* (S11)

- *Onako, znam samo površinski odnosno onoliko koliko sam čula iz medija.* (S19)

S druge strane, nekoliko naših sugovornica (njih 7) nije upoznato sa zakonskim regulativama pobačaja. Uzimajući u obzir aktualnost pobačaja, točnije njegovih društveno-pravnih aspekata, kao teme koja se u posljednje vrijeme često provlači kroz razne medije i društvene mreže, sugovornice smo upitali imaju li nekakav određen razlog zbog kojeg nisu upoznate s pravnim okvirima pobačaja. Kao odgovor na to pitanje, sugovornice su istaknule da ne postoji nikakav drugi razlog osim općenite nezainteresiranosti za bilo kakve pravne regulative, neovisno o kontekstu ili temi koje se dotiču.

- *Nisam niti želim biti upoznata. Općenito me zakoni i regulative ne zanimaju, neovisno o kontekstu.* (S13)

- *Ne, ni to me ne zanima baš (smijeh).* (S16)

- *Ma mene Vam te pravne stvari uopće ne zanimaju, neovisno o temi (smijeh).* (S21)

Na pitanje o tome kako gledaju na zakonske regulative Republike Hrvatske, mišljenja sugovornica se razlikuju. Polovica sugovornica je mišljenja da su zakoni hrvatskog pravosuđa, a koji se tiču pobačaja i njegove provedbe, ispravno sprovedeni. Ističu kako je potrebno da hrvatski zakon štiti sve članove društva, a pogotovo one najranjivije. Navode da je skroz razumno i prihvatljivo od liječnika da se, u slučaju mogućnosti provedbe pobačaja, pozovu na priziv savjesti. Nadalje, prema njihovom mišljenju, zakon bi se mogao poboljšati jedino u smislu adekvatnijeg definiranja ploda kao ljudskog bića. Drugim riječima, regulative bi trebale na fetus ili plod gledati kao na zasebnu ljudsku jedinku, a prema tome na pobačaj kao na ubojstvo.

- *Smatram da je pobačaj ubojstvo i kao takvo bi se po zakonu trebao tretirati. Ponavljam, u 21.stoljeću ubiti dijete jer niste koristili zaštitu je užasno i tko god tvrdi suprotno mislim da ima problem...* (S10)

- *Mislim da su zakonske regulative u normalnim granicama.* (S12)

- *Nisam baš upućena, ali pobačaj ne podržavam u svakom smislu i smatram da je ispravno što liječnici imaju pravo na priziv savjesti.* (S23)

- *Smatram da je plod star 10 tjedana puno dostojniji i razvijeniji nego ga regulative drže.* (S28)

Nadalje, u kontekstu ovih stavova, dvije su sugovornice istaknule nezadovoljstvo jer smatraju da se politika i zakoni Republike Hrvatske previše ugledaju na zakone ostalih zemalja svijeta koje su liberalnijeg pogleda te u kojima je pobačaj kao takav olako shvaćen odnosno normaliziran kao svakodnevica.

- *...Politika je previše umiješana sa svojim „svjetskim“ standardima i očekivanjima.* (S1)

- *Nisam zadovoljna jer se bojim da ljudi u Hrvatskoj postaju sve više "liberalni" ako bih to mogla tako reći u smislu da se priklanjaju razmišljanju vodećih zemalja gdje stvari kao što je pobačaj postaju previše dozvoljene, podržane i svakodnevne.* (S2)

Druga polovica sugovornica pak smatra da su zakoni Republike Hrvatske nedostatni te da nisu u skladu sa standardima društva. Mišljenja su da je zakon, kojeg se država drži i kojeg provodi, star te da je bio podoban za vrijeme bivše države Jugoslavije. Također, govoreći o prizivu savjesti kod liječnika i zdravstvenih djelatnika, sugovornice su izrazile nezadovoljstvo i neslaganje s pozivanjem pojedinih liječnika na priziv savjesti. Smatraju da zdravstveni djelatnici, a pogotovo liječnici, nemaju pravo nikome uskraćivati zdravstvenu skrb ili uslugu jer je to njihova djelatnost. Drugim riječima, smatraju da svatko tko želi postati ginekologom mora biti svjestan da je, između ostalog, u opisu navedene specijalizacije i provedba pobačaja. Prema njihovom mišljenju, liječnik odnosno ginekolog mora biti dosljedan svojoj struci te da ne bi trebao raditi nikakve iznimke.

- *Na papiru su više-manje u redu, ali stvarno se treba doraditi i modernizirati. Ovaj zakon koji je trenutno na snazi se ne provodi kako treba i ljudi nisu dovoljno educirani. Ne poznaju zakon i svoja prava, što omogućuje lakše ukidanje istih.* (S4)

- ...Smatram da je zakon iz doba Jugoslavije u suštini dobar, ali je nužno donošenje novog zakona i omogućavanje ostvarivanja ovog reproduktivnog prava svim ženama u Republici Hrvatskoj. (S6)

- ...Pobačaj obavljaju ginekolozi, ne bilo koji doktori. U opisu posla ginekologa nalazi se i pobačaj. Mislim da nema smisla specijalizirati se za nešto unutar struke i onda birati što će se obavljati, a što ne. (S3)

- Smatram da, ako je dostupan, nije u redu da se većina doktora poziva na priziv savjesti s obzirom na to da su znali za što se točno školuju. (S15)

Sljedeće dvije kategorije ove teme se odnose na pokrete „Za izbor“ i „Za život“. Zanimalo nas je koliko su naše sugovornice upoznate s pokretima „Za izbor“ i „Za život“ te, ako jesu, kakav je njihov stav o istima. Jedan od razloga zbog kojeg nas je potonje interesiralo jest činjenica da se danas kroz razne medije, a naročito društvene mreže, dosta diskutira o ova dva dijametralno suprotna pokreta. Velika većina naših sugovornica (njih 25) je navela da je čula za pokrete „Za izbor“ i „Za život“ te da su upoznate s istima. Navode kako smatraju da je u današnje vrijeme nemoguće ne čuti bilo što o navedenim pokretima te da su oni, kao i većina ostalih društvenih pokreta ili aktivnosti, proizašli iz Amerike.

- Naravno, mislim da u današnje vrijeme nećete naići na osobu koja nije čula za navedene pokrete. (S7)

- Jesam, najviše putem medija. (S13)

- ...Najčešće vezano za Ameriku, ako se ne varam tamo su nastali. (S27)

- Da, najviše kroz društvene mreže (Instagram, TikTok i slično). (S28)

S druge strane, nekoliko naših sugovornica (njih 5) nikada nije čulo za pokrete *pro choice* („Za izbor“) i *pro life* („Za život“). Ovo je zanimljivo zbog činjenice da, kada govorimo o sugovornicama ovog istraživanja, govorimo o mladim ženama u suvremenom društvu gdje najveću količinu informacija dobijamo upravo putem masovnih medija i/ili društvenih mreža.

- Do ovog trenutka nisam. (S20)

- I ne baš, nisam. (S29)

Sljedeće je pitanje, a koje se nadopunjavalo na poznavanje pokreta pro life i pro choice, bilo usmjereno na mišljenja i stavove koje sugovornice imaju o navedenima. Zanimalo nas je kako one percipiraju ova dva pokreta. Naravno, ovdje moramo napomenuti da smo u obzir uzele činjenicu da nisu sve sugovornice istraživanja upoznate s pokretima pro choice i pro life kao ni s aktualnostima vezanim za njih. Od 25 sugovornica koje su čule ili su upoznate s pokretima „Za izbor“ i „Za život“, njih 10 podržava pro life pokret. Mišljenja su da život počinje začecem te da su i fetus i žena jednako važne jedinice koje zaslužuju jednaka prava. Premda su i one same žene, smatraju da nisu važnije ili vrjednije od nerođenog djeteta koje raste i razvija se unutar njihovog organizma.

- ...*Smatram da su dijete i žena jednako važna živa, ljudska bića. Dokle god žena nije ugrožena ili na bilo koji način prisiljena smatrati da pobačaj ne bi smio biti dozvoljen.* (S7)

- *Ne želim Vam puno duljiti, ali ukratko smatram da život počinje začecem.* (S13)

Nadalje, kao jedan od argumenata za svoj stav navode određene izjave ili razmišljanja pokreta „Za izbor“ koje smatraju pukim nelogičnostima ili koje pak izjednačavaju sa željom za anarhizmom. Također, smatraju da je izrazito neodgovorno od pobornika pro choice pokreta da promoviraju pobačaj ili abortus ukoliko se žena ne osjeća spremnom postati majkom, a s druge strane odbijaju koristiti kontraceptivne metode koje služe upravo kao prevencija neželjene trudnoće.

- ...*Imali smo slučajeve kada bi u prometnim nesrećama sudjelovala trudnica, počinitelja bi se teretilo za dvostruki „pokušaj ubojstva“. Kako onda pokret pro choice može biti u skladu sa svim zakonima neke države?* (S1)

- ... *pro choice pokret označava pravo na slobodu izbora svakog pojedinca. To bi značilo da svatko ima pravo raditi što želi, neovisno o društvu. Znači da jednako može abortirati, drogirati se, ubijati, krasti i slično. Ako je pro choice baš pro choice onda neka svi žive tako, bez poštivanja kolektivnih pravila i pravila društva pa da vidimo dokle će ići.* (S10)

- *Smatram da kada bi osobe koje podržavaju pokret „pro choice“ koristile kontracepcijske metode ne bi dolazilo do pobačaja i smatram da je njihovo ponašanje u reproduktivnom smislu neodgovorno.* (S23)

Suprotno tomu, gotovo jednak broj je onih sugovornica (njih 10) koje se smatraju pobornicama pokreta „Za izbor“. Mišljenja su da svaka žena treba imati slobodu izbora jer je ona jedna od osnovnih životnih prava svakog čovjeka. Prema njihovom mišljenju, život ne počinje začecem već samim porodom. Shodno tomu, nerođeno dijete ili fetus ne može imati primat naspram žene koja se smatra odraslim i potpuno funkcionalnim ljudskim bićem.

- ...*Fetus, odnosno nerođeno biće ne bi trebalo imati veću zaštitu i prednost od žene unutar koje se nalazi...* (S4)

- ...*Smatram da svaka žena mora imati slobodan izbor što žele raditi sa svojim tijelom.* (S8)

- *Ja sam pro choice jer smatram da je to osnovno životno pravo.* (S15)

U kontekstu toga, sugovornice koje podržavaju pokret pro choice smatraju da katolička vjera točnije Crkva previše zadiru u političko i zakonodavno uređenje države u kojoj živimo. Navode da je, iako je Republika Hrvatska katolička zemlja, potrebno provesti potpunu sekularizaciju Crkve od države te se iste i držati. Premda je prema ustavnim načelima Republika Hrvatska sekularna država, naše sugovornice smatraju da u praksi to baš i nije slučaj. Mišljenja su da je danas, u 21. stoljeću, nepojmljivo da se vjera i Crkva toliko miješaju u svaki aspekt države kao i društva koji se u istoj nalazi.

- ...*U sekulariziranoj državi, kao što je Republika Hrvatska, vjera i vjerska vlast ne bi trebale imati nikakve veze sa donošenjem zakona bilo koje vrste...* (S4)

- ...*Modus operandi je u svim slučajima isti; provode se afirmativne kampanje „Za život“ i „za obitelj“, a jasno je kao dan da im je cilj ukidanje ljudskih prava pod krinkom zaštite života i obitelji. Kada se to poveže sa nedostatkom svijesti o tome da živimo u sekularnoj državi, dovodi nas do toga da se tuđi vjerski stavovi žele nametnuti svima.* (S6)

- *Zašto bi jedan pokret, u kojem su pretežito kršćani, odlučivao o, da naglasim, zakonskoj odredbi pobačaja. Bez obzira što smo pretežito kršćanska država, to bi značilo u prijevodu “Nema veze što si ateist ili xy vjere, pobačaj se kosi našoj vjeri, mi ti zabranjujemo i ukidamo to pravo“.* (S18)

Nadalje, zanimljivo je da jedna naša sugovornica ističe da je pobornica pokreta „Za izbor“ iako sebe smatra vjernicom koja učestalo svoju vjeru prakticira. Prema njenom mišljenju, pokret „Za život“ je donekle licemjerman. Naime, smatra da, premda je osnovni argument ovog pokreta svetost svakog ljudskog života, pobornici „pro life-a“ svoje ideje žele nametnuti članovima društva čime neophodno dovode u pitanje temu slobode izbora.

- S obzirom na to da sam vjernica, znam da Bog ne sili nikog da ga slijedi već nam je dan izbor. Isto tako smo pozvani (ako vjerujemo u Boga) da budemo što više nalik Isusu. Znam i mogu sa sigurnošću reći da sve što je Isus radio dok je bio na zemlji nije bilo nametanjem niti na silu. Zbog toga mislim da "pro life" ide kontra Riječi Božje. Ako pojedinac vjeruje da je pobačaj grijeh, neće nikada izvršiti pobačaj, ali to mu ne daje za pravo da odluči za ostale osobe. Hoću li ja pobaciti ili ne je isključivo moja odluka, ali da bi bila odluka potrebno je osigurati mogućnost izbora. (S5)

Naposljetku, mali je broj onih sugovornica (njih 5) koje nemaju nikakav specifičan stav o ova dva pokreta da bi se mogle odlučiti za jedan. Dapače, one smatraju da su i pokret pro life i pokret pro choice u suštini dva radikalna pokreta čije ideje i argumenti idu u krajnost te u kojima ne postoje kompromisi ili „zlatne sredine“. U smislu toga, navode kako ni jedan od navedenih pokreta upravo zbog svoje radikalnosti neće moći postići dominaciju u društvu.

- Iskreno, totalno mi se gade radikalni pokreti. Smatram da niti jedan ultra radikalni pokret nije iznjedrilo plodom. (S11)

- Smatram da, iako se možda čine ekstra radikalni, takvi pokreti su potrebni da se u društvu probudi svijest o određenim temama koje se smatraju tabuom. Ne zauzimam nikakve radikalne stavove, ali smatram općenito da je dobro da imamo takve pokrete za svaku temu ili problem o kojem se u društvu ne priča dovoljno. (S16)

Posljednja se kategorija ove teme odnosi na osobna razmišljanja o činu pobačaja. Zanimalo nas je kako naše sugovornice promatraju pobačaj te što točno utječe na njihovu percepciju istog. Upravo iz razloga što je riječ o sugovornicama mlade životne dobi koje su većinom upoznate s pokretima koji se vežu na ovu tematiku, ali i činjenice da je riječ o ženama koje žive u suvremenom društvu, htjeli smo da nam objasne svoj pogled na pobačaj. Malo više od polovice sugovornica (njih 19) smatra da je pobačaj osobni izbor žene te da ne bi trebao biti zakonom zabranjen. Navode da, premda ga ne bi osobno nikada učinile, ne žele i ne mogu osuđivati žene koje su pobačaj ili

uradile ili ga namjeravaju uraditi. Također, smatraju da postoje razne situacije i razlozi zbog kojih se žene na isti odluče te da bi bilo nezahvalno govoriti u ime drugoga pogotovo ako ne znamo cijeli kontekst.

- *Mislim da svatko ima drukčiju sliku pobačaja jer percepcija ovisi o tome kojeg je spola pojedinac, je li vjernik, je li heteroseksualac, homoseksualac ili nešto treće, ima li loše ili dobro djetinjstvo, kakvog je zdravlja itd. Zbog toga mislim da se ne može zabraniti pobačaj jer mi ne znamo u kakvom je mentalnom stanju trudnica. (S5)*

- *Osobno ga nikad ne bi napravila, ali ne mogu suditi ženama koje to naprave jer se nikad ne zna u kakvoj se situaciji netko nalazi. (S9)*

- *Pa, ne znam. Osobno ne bih nikada, ali ne mislim da to treba zabraniti zakonom. (S11)*

- *Kao što sam već navela protiv njega sam, ne bi nikad počinila tako nešto. Ali ne osuđujem žene koje se odluče na to. Nije na meni da sudim već na Bogu. (S26)*

Prema njihovom mišljenju, ne samo da pobačaj ne smije biti zabranjen, već bi trebao biti dostupan kao besplatna usluga u javnom zdravstvenom sustavu. Sugovornice su navele kako potonje spada pod njegu i skrb o reproduktivnom zdravlju žene te da bi svaka žena, neovisno o dobi ili klasi, trebala imati mogućnost pobačaja u sigurnim i higijenski prihvatljivim uvjetima.

- *...Vjerujem da se nijedna žena ne odluči olako za pobačaj stoga možemo olakšati tako da, ako se već toliko mučila oko te odluke, zapravo ima mogućnost sigurno i legalno to obaviti. (S5)*

- *Moja osobna razmišljanja su da bi pobačaj trebao biti dostupna usluga javnog zdravstvenog sustava i da se ne bi trebao dodatno naplaćivati... (S6)*

- *...Svaka žena treba imati pravo na izbor i pravo na kontrolu nad svojim tijelom. (S30)*

Nadalje, sugovornice su istaknule da je, kada govorimo o pobačaju i njegovoj zakonskoj zabrani, nužno uzeti u obzir i psihičko stanje žene koja se na isti odluči. Drugim riječima, smatraju da je vrlo mali broj onih žena koje se olako odluče na pobačaj. Dapače, mišljenja su da žene vrlo često izdvoje određeno vrijeme za donošenje tako važne odluke te da im na tu već stresnu situaciju ne treba osuda društva koja će vrlo vjerojatno dodatno pogoršati psihičko zdravlje žene i način na koji ona misli o sebi.

- *Mislim da je ružno kada se ženama predbacuje zbog toga, kada im se govori da su počinili ubojstvo i tako dalje. Žena koja je kroz to prošla sigurno se ne osjeća presretno u vezi s tim.* (S3)

- *Čin pobačaja nije nešto na što se žena olako odluči i nije nešto što neće ostaviti nikakvog traga ili posljedica na njen život.* (S4)

Potrebno je istaknuti da je nekoliko sugovornica navelo da, iako podržavaju ženino pravo na slobodu izbora, pobačaj ne bi trebao biti percipiran kao jedan vid kontracepcije. Naime, mišljenja su da, danas u 21. stoljeću, postoje razni načini kontracepcije za sprječavanje neželjene trudnoće i da bi, prije stupanja u spolne odnose, bilo odgovorno educirati se o istima. Nadalje, sugovornice smatraju da se pobačaj ne bi trebao olako shvaćati te da bi žene trebale pomno razmisliti prije donošenja tako teške odluke.

- *Smatram da u 21.stoljeću, uz svu dostupnu kontracepciju, ne treba ići tim putem.* (S1)

- *...Danas je kontracepcija svima dostupna i mislim da je suludo da ju se ne koristi, posebice mladi koji ne mogu reći da nisu educirani o njoj kada su videa i objave o kontracepciji i sigurnom seksu dostupne svakodnevno, na svim platformama od 0 do 24.* (S10)

- *Smatram da se ne bi trebao koristiti kao metoda kontracepcije, ali podržavam ga i ne osuđujem razloge zbog kojih se netko odluči na isti.* (S14)

- *Kao što sam već navela, treba biti dostupan svima, ali se ne smije gledati kao sredstvo kontracepcije.* (S15)

S druge strane, zanimljivo je da se trećina naših sugovornica (njih 11) strogo protivi pobačaju i njegovoj legalizaciji. Smatraju da je pobačaj ubojstvo te da ga se kao takvo treba i promatrati. Navode da je, prema njihovom mišljenju, svaki život jednako važan te da bi shodno tome svatko trebao imati jednaka prava na život i razvoj. Štoviše, pojedine su sugovornice istaknule kako ih razmišljanje o činu pobačaja rastužuje te da su im takve teme teške za diskutiranje jer se, prema njihovim riječima, radi o ubijanju nedužnog stvorenja.

- *Pobačaj je za mene stvarno nekako teška tema koju nikako ne podržavam. Sama pomisao na to me rastuži. Činjenica da je to malo stvorenje nevino u truhu i da ga majka ne želi, osobno mi je zastrašujuće.* (S2)

- *Smatram da je pobačaj ubojstvo. Smatram da život nastaje u trenutku začeća i je svaki namjerno izazvani pobačaj ubojstvo s predumišljajem...*(S10)

- *Mislim da svatko ima pravo na život i da smo svi zbog nečeg tu gdje jesmo.* (S22)

- *Apsolutno sam protiv pobačaja, u svakom smislu te rečenice.* (S28)

Sugovornice smatraju da nesmotreno stupanje u spolne odnose ne bi smjelo biti opravdanje za pobačaj. Ovdje smo uočili podudarnost njihovih stavova i stavova onih sugovornica koje podržavaju pobačaj, a koje također drže da se isti ne bio smio propagirati u društvu kao jedan od načina sprječavanja trudnoće. Prema njihovom mišljenju, jedine situacije ili razlozi u kojima je pobačaj opravdan su situacije gdje je ženin život ugrožen ili je pak prisiljena na spolni odnos.

- *Ne podržavam, osim u slučajevima kada je žena prisiljena na spolne odnose.* (S7)

- *...Po meni, pobačaj je samo opravdan u situaciji silovanja i u situaciji kada je život žene ugrožen.* (S10)

- *...Moramo biti svjesni u što ulazimo i znati se nositi s posljedicama...* (S25)

Sljedeće pitanje koje smo postavile sugovornicama, a koje se odnosilo na sve prethodno navedeno, tiče se korelacije religioznosti i stavova o pobačaju. Drugim riječima, zanimalo nas je smatraju li naše sugovornice da religioznost utječe na razvijanje određenog stava o pobačaju. Gotovo sve sugovornice (njih 25) smatraju da religioznost ima utjecaja na stvaranje određenih načina razmišljanja o pobačaju. Prema njihovom mišljenju, jedina karakteristika ili odrednica koja može varirati jest intenzitet utjecaja. Naime, sugovornice tvrde da, premda općenito govoreći religija ima utjecaj na stavove o pobačaju, ovisi od pojedinca koliki će taj utjecaj biti i koliko će naposljetku biti relevantan faktor u formiranju određenih mišljenja ili stavova.

- *Naravno da ima. Doduše, kod nekih pojedinaca više, kod nekih manje, ali mislim da definitivno ima.* (S9)

- *Intenzitet utjecaja ovisi o pojedincu, ali mislim da općenito ima.* (S16)

- *U nekim slučajevima ima, u nekim pak nije niti sporedan faktor. Sve ovisi od osobe do osobe.* (S21)

5. ZAKLJUČAK

Pobačaj ili *abortus* predstavlja složeno sociološko pitanje koje se često nalazi na raskrižju etičkih, pravnih, religijskih i kulturnih normi. Stavovi prema pobačaju variraju ovisno o društvenom kontekstu, a ti su stavovi često oblikovani širim društvenim, političkim i ekonomskim strukturama. U društvima s tradicionalnijim vrijednostima pobačaj se često stigmatizira što može rezultirati ograničenim pristupom sigurnim uslugama pobačaja i povećanim rizicima za žene. S druge strane, u sekularnijim i progresivnijim društvima, pobačaj se promatra kroz prizmu prava na izbor, gdje se ženama daje autonomija nad vlastitim tijelima i reproduktivnim odlukama.

Pitanje pobačaja otkriva duboku povezanost između individualnih prava, društvenih normi i institucionalnih struktura. U sociološkom kontekstu, pobačaj se može promatrati kao pokazatelj širih društvenih trendova, uključujući rodne odnose, ulogu religije i utjecaj politike na osobne odluke. Društva s različitim kulturnim i religijskim vrijednostima često usmjeravaju svoje zakone i politike prema održavanju društvenog konsenzusa, što ponekad može rezultirati ograničavanjem prava žena na autonomiju i reproduktivni izbor. Iako se pobačaj često postavlja kao pitanje morala i etike, sociološki se pristup fokusira na posljedice ovih odluka za pojedince i društvo u cjelini. Na taj način, razumijevanje pobačaja zahtijeva promišljanje o širem društvenom kontekstu u kojem se te odluke donose, uključujući analizu moći, kontrole i prava unutar društva.

Kroz teorijski dio ovog rada, čitatelji se upoznaju s nekoliko bitnih pojmova kao što su definicija i vrste kontracepcije te definicija samog procesa pobačaja kao i njegovih oblika. Objasnjen je pojam fetusa i njegovog razvitka odnosno do kojeg se perioda plod može smatrati fetusom. U objašnjenju potonjeg, služili smo se dvjema perspektivama koje su jednako važne kada govorimo o pobačaju, njegovom procesu i regulativama. Riječ je o perspektivama pokreta „Za izbor“ i „Za život“. Oba su pokreta u današnje vrijeme izrazito vokalna i popraćena stoga ih je bilo neophodno za uključiti u ovo istraživanje. Također, čitatelje smo upoznali s medicinskom perspektivom ovog fenomena uključivši objašnjenje pojma priziva savjesti, kojeg se određeni broj liječnika u ovakvim situacijama pridržava, ali i detaljan pogled na slučaj Mirele Čavajde koji je izazvao veliku medijsku pozornost cijele Republike Hrvatske. Nadalje, kako bismo u potpunosti shvatili sve aspekte problematike pobačaja, čitateljima smo pružili poglavlja koja se osvrću na stajalište Katoličke Crkve te na sociološki i pravni kontekst. Prilikom izrade teorijskog okvira, služili smo se radovima raznih autora kako bismo dobili što dublji uvid i širu sliku ovog fenomena.

Istraživački dio ovog diplomskog rada proveden je uz pomoć metode polustrukturiranog intervjua te svrhovitog ili namjernog uzorkovanja. U intervjuima je sudjelovalo trideset mladih žena u dobi od 18 do 35 godina s područja grada Splita. Teme razgovora su se odnosile na kontracepciju i pobačaj. Razgovori su snimljeni putem mobilne aplikacije „diktafon“ te naposljetku doslovno transkribirani. Prilikom čitanja navedenih transkripata, koncentrirale smo se na one dijelove koji su odgovarali na postavljena istraživačka pitanja. U skladu s tim, napravljena je analiza te kasnije napisana interpretacija podataka.

Analizom i interpretacijom prikupljenih podataka, zaključile smo da su sve naše sugovornice upoznate s kontracepcijom i njezinim vrstama te da smatraju da imaju prosječno znanje o istima. Navedeno su znanje većinom stekle putem obrazovanja ili medija. Većina sugovornica ima pozitivno mišljenje o korištenju kontracepcije, no samo ju nekolicina redovno koristi. Gotovo su sve sugovornice mišljenja da kontracepcija ima relevantnu ulogu u reproduktivnom zdravlju žene te da ista nije tu isključivo zbog sprječavanja neželjene trudnoće, već i zbog zaštite od spolno prenosivih bolesti koje mogu naštetiti reproduktivnom zdravlju oba spola. Također navode i hormonalnu kontracepciju kao određenu vrstu prevencije bolesti koja jako često pogađa žene, a riječ je o sindromu policističnih jajnika (PCOS). Poznato je da potonje može izazvati probleme s menstrualnim ciklusom, ali i samim začecem. Nadalje, zaključili smo da je većina sugovornica upoznata s postupkom pobačaja kao i njegovim mogućim posljedicama. Sugovornice navode da, prema njihovom mišljenju, pobačaj može imati veće posljedice na psihičko nego na fizičko zdravlje žene. Mišljenja su da pobačaj može negativno utjecati i na reproduktivno zdravlje žene što su argumentirale s nekoliko priča iz osobnih poznanstava. Kada je riječ o zakonu i zakonskim regulativama, sugovornice navode da imaju prosječno znanje te da kao laici ne mogu biti potpuno upoznati sa svim regulativama koje zakon provodi. Kroz razgovor sa sugovornicama, zaključili smo da su gotovo sve upoznate s pokretima „Za život“ i „Za izbor“. Ono što smo uočile kao zanimljivo je to da među sugovornicama ne postoji velika razlika u podržavanju ovih pokreta, dapače, riječ je o jednakom broju pristalica oba pokreta. Za kraj, zaključile smo da većina sugovornica, premda se ne bi osobno na to odlučile, podržava slobodu izbora te da smatraju da vjera odnosno religija ne mora imati utjecaj na osobni stav o pobačaju odnosno da se utjecaj religije kao i njegov intenzitet nalaze na individualnoj razini.

6. LITERATURA

1. Baloban, S., Črpić, G. (1998). Pobačaj i mentalitet u društvu. *Bogoslovska smotra*, 68(4): 641-654. Dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/file/50142>. [22.01.2023.]
2. Buljan, I. (2021). Izvještavanje o rezultatima kvalitativnih istraživanja. *Zdravstveni glasnik*, 7(2): 49-58. Dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/file/388001>. [12.07.2024.]
3. Cadepond, F., Ulmann, A., Baulieu, E. E. (1997). RU486 (MIFEPRISTONE): Mechanisms of Action and Clinical Uses. *Annual Review of Medicine*, 48: 129-156. DOI: 10.1146/annurev.med.48.1.129
4. Cerjan-Letica, G. (1997). Prijepor o pobačaju: (ne)mogućnost dijaloga pokreta „Za izbor“ i „Za život“. *Revija za sociologiju*, 28(1-2): 1-18. Dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/154487>. [10.12.2022.]
5. Cifrić, I., Marinović Jerolimov, D. (2007). Pobačaj kao bioetički izazov. *Sociologija i prostor*, 45(3/4): 247-268. Dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/20651>. [10.12.2022.]
6. Conti, J. A., Cahill, E. (2017). Abortion in the media. *Current Opinion in Obstetrics and Gynecology*, 29(6): 427-430. DOI: 10.1097/GCO.0000000000000412
7. Creswell, J.W. (2003). *Research Design: Qualitative, Quantitative and Mixed Methods Approaches*. Thousand Oaks, London, New Delhi: SAGE Publications.
8. Dialsingh, I. (2008). FACE TO FACE INTERVIEWING. U Lavrakas, P. J. (ur.), *Encyclopedia of Survey Research Methods* (str. 259-261). Las Angeles, London, New Delhi, Washington DC: SAGE Publications. Dostupno na: https://books.google.hr/books?id=Lp_v7SrFL_sC&printsec=frontcover&dq=Encyclopedia+of+survey+research+Methods+PDF&hl=hr&sa=X&redir_esc=y#v=onepage&q&f=false. [10.12.2022.]
9. Finderle, A., Petrović, O. (2007). Rani gubitak trudnoće nakon procesa potpomognute oplodnje. *Medicina*, 43: 290-294. Dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/file/36985>. [10.12.2022.]
10. Finer, L. B., Zolna, M. R. (2016). Declines in Unintended Pregnancy in the United States, 2008–2011. *New England Journal of Medicine*, 374(9): 843-852. DOI: 10.1056/NEJMsa1506575
11. Gerds, C., De Piñeres, T., Hajri, S., Harries, J., Hossain, A., Puri, M., Foster, D. G. (2015). Denial of abortion in legal settings. *Journal of Family Planning and Reproductive Health Care*, 41(3): 161-163. DOI: 10.1136/jfprhc-2014-100999
12. Gerds, C., Dobkin, L., Greene Foster, D., Schwarz, E. B. (2016). Side Effects, Physical Health Consequences, and Mortality Associated with Abortion and Birth after an Unwanted Pregnancy. *Womens Health Issues*, 26(1): 55-59. DOI: 10.1016/j.whi.2015.10.001
13. Gray, D.E. (2009). Istraživački dizajn: Kvalitativne metode. U Gray, D.E. (ur.), *Doing Research in the Real World* (str.164-198). London, Thousand Oaks, New Delhi: Sage Publication.

14. Grimes, D. A., Benson, J., Singh, S., Romero, M., Ganatra, B., Okonofua, F. E., Shah, I. H. (2006). Unsafe abortion: the preventable pandemic. *The Lancet*, 368(9550): 1908-1919. DOI: 10.1016/S0140-6736(06)69481-6
15. Goffman, E. (1974). *Frame Analysis: An Essay on the Organization of Experience*. Boston: Northeastern University Press. Dostupno na: <https://shorturl.at/hlMW8>.
16. Hennink, M., Hutter, I., Bailey, A. (2020). Qualitative Research Design. U Hennink, M., Hutter, I., Bailey, A. (ur.), *Qualitative Research Methods* (str. 30-50). Los Angeles: SAGE Publication.
17. Hlača, N. (2009). Zakon o "pobačaju" Republike Hrvatske 1978. – 2008. *Medicina*, 45(2): 142-147. Dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/38809>. [13.05.2023.]
18. Hrabar, D. (2015). Pravo na pobačaj – pravne i nepravne dvojbe. *Zbornik PFZ*, 65(6): 791-831. Dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/file/225307>. [10.12.2022.]
19. Jones, R. K., Jerman, J. (2017). Population Group Abortion Rates and Lifetime Incidence of Abortion: United States, 2008–2014. *American Journal of Public Health*, 107(12): 1904-1909. DOI: 10.2105/AJPH.2017.304042
20. Kavanaugh, M. L., Jerman, J., Frohvirth, L. (2019). "It's not something you talk about really": information barriers encountered by women who travel long distances for abortion care. *Contraception*, 100(1): 79-84. DOI: 10.1016/j.contraception.2019.03.048
21. Knežić, I., Dadić, B. (2009). Metafizička istraživanja o osobi. Riječki teleološki časopis, 17(2): 543-572. Dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/file/183909>. [20.05.2023.]
22. Korstjens, I., Moser, A. (2017). Series: Practical guidance to qualitative research Part 2: Context, research questions and designs. *European Journal of General Practice*, 23(1): 274-279. DOI: 10.1080/13814788.2017.1375090
23. Lucas Lucas, R. (2001). Antropološki status ljudskog embrija. U Volarić-Mršić, A. (ur.), *Status ljudskog embrija* (str.67-101). Zagreb: Filozofsko-teološki institut Družbe Isusove.
24. Luker, K. (1985). *Abortion and the Politics of Motherhood*. California: University of California Press. Dostupno na: <https://shorturl.at/kmtEK>. [10.12.2023.]
25. Lune, H.; Pumar, E. S.; Koppel, R. (2010). Qualitative Data Collection. U Lune, H., Pumar, E. S., Koppel, R. (ur.), *Perspectives in Social Research Methods an Analysis* (str. 239-264). London, Thousand Oaks, New Delhi: Sage Publications.
26. Milić, J., Vuksan-Ćusa, B. (2022). Inducirani pobačaj i njegove moralne i psihičke implikacije. *Nova prisutnost*, 20(3): 655-667. DOI: 10.31192/np.20.3.12
27. Morgan, L. M., Roberts, E. F. S. (2012). Reproductive governance in Latin America. *Anthropology & Medicine*, 19(2): 241-254. DOI: 10.1080/13648470.2012.675046
28. Norris, A., Bessett, D., Steinberg J. R., Kavanaugh, M. L., De Zordo, S., Becker, D. (2011). Abortion stigma: a reconceptualization of constituents, causes, and consequences. *Womens Health Issues*, 21(3): 49-54. DOI: 10.1016/j.whi.2011.02.010
29. Oakley, A. (2016). The sociology of childbirth: an autobiographical journey through four decades of research. *Sociology of Health & Illness*, 38(5):689-705. DOI: 10.1111/1467-9566.12400
30. Petrić, N. (1987). *Čovjekove slobode, rađanje, samoupravljanje*. Sarajevo: Svjetlost.

31. Stašević, I., Ropac, D. (2018). Statistički podaci o pobačajima u Hrvatskoj – neke osobitosti i usporedbe. *Društvena istraživanja*, 27(2): 345-362. DOI: 10.5559/di.27.2.08
32. Šehić, D. (2021). *Teološko-bioetičko vrjednovanje ustavnosudskih odluka o pobačaju*. Zagreb: Glas Koncila.
33. Tkalac Verčić, A., Sinčić Ćorić, D., Pološki Vokić, N. (2014). *Priručnik za metodologiju istraživačkog rada (kako osmisliti, provesti i opisati znanstveno i stručno istraživanje)*. Zagreb: M.E.P. d.o.o.
34. Šeparović, Z. (1997). Bioetika, pravo na život i medicina. *Socijalna ekologija*, 6(4): 439-445. Dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/141547>. [10.12.2022.]
35. Wattles, I. (2019). Intervju kao istraživačka metoda: teorijski aspekti. *Civitas*, 9(2): 201-214. Dostupno na: <https://scindeks-clanci.ceon.rs/data/pdf/2217-4958/2019/2217-49581902201W.pdf>. [10.12.2022.]
36. Zelić, N. (2007). Javni um i pravo na pobačaj. *Politička misao: časopis za politologiju*, 44(2): 55-69. Dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/20642>. [11.07.2024.]

internetski izvori:

37. Britannica (2023). *Roe v. Wade*. Britannica.com. Dostupno na: <https://www.britannica.com/event/Roe-v-Wade>. [16.01.2023.]
38. Cherry, K. (2023). Stages of Prenatal Development. VeryWellMind.com. Dostupno na: <https://www.verywellmind.com/stages-of-prenatal-development-2795073>. [13.05.2023.]
39. Congressional Research Service (2022). *The Hyde Amendment: An overview*. Congress.gov. Dostupno na: <https://crsreports.congress.gov/product/pdf/IF/IF12167>. [16.01.2023.]
40. Dulay, A. T. (2022). *Spontaneous Abortion*. MsdManual.com. Dostupno na: <https://www.msdmanuals.com/professional/gynecology-and-obstetrics/abnormalities-of-pregnancy/spontaneous-abortion>. [13.05.2023.]
41. Đukić, R. (2023). *Ne daju joj prekid trudnoće – „Pitam se tko će kasnije sakupit dijelove mene“*. Danas.hr. Dostupno na: <https://danas.hr/hrvatska/ne-daju-joj-prekid-trudnoce-pitam-se-tko-ce-kasnije-sakupit-dijelove-mene-2de03868-cbe7-11ec-8bb0-6ee961d9c84a>. [20.12.2023.]
42. Grgurinović, M. (2022). *Priziv savjesti u EU je dopušten, ali samo ako ne krši pravo na dostupnost pobačaja*. Faktograf.hr. Dostupno na: <https://faktograf.hr/2022/05/11/priziv-savjesti-eu-dostupnost-pobacaja/>. [20.12.2023.]
43. Ivanišević, T. (2014). *Mehanička kontracepcija*. Krenizdravo.dnevnik.hr. Dostupno na: <https://krenizdravo.dnevnik.hr/zdravlje/spolne-bolesti-zdravlje/mehanicka-kontracepcija>. [20.05.2023.]
44. Ivanišević, T. (2014). *Kemijska kontracepcija*. Krenizdravo.dnevnik.hr. Dostupno na: <https://krenizdravo.dnevnik.hr/zdravlje/spolne-bolesti-zdravlje/kemijska-kontracepcija-vrste-prednosti-i-mane-spermicidnih-sredstava>. [20.05.2023.]
45. Kovačević Barišić, R. (2023). *Zdravstvo potresla priča trudnice iz Zagreba: Je li prekid trudnoće nakon 10. tjedna pobačaj ili eutanazija?*. Večernji.hr. Dostupno na:

- <https://www.vecernji.hr/vijesti/zdravstvo-potresla-prica-trudnice-iz-zagreba-je-li-prekid-trudnoce-nakon-10-tjedna-pobacaj-ili-eutanazija-1583966>. [20.12.2023.]
46. Leksikografski zavod Miroslava Krleže (2021). *Pobačaj*. Enciklopedija.hr. Dostupno na: <https://enciklopedija.hr/natuknica.aspx?ID=48863>. [13.05.2023.]
47. Leksikografski zavod Miroslava Krleže (2021). *Pobačaj*. Enciklopedija.hr. Dostupno na: <https://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?id=47739>. [13.05.2023.]
48. Leksikografski zavod Miroslava Krleže (2021). *Kiretaža*. Enciklopedija.hr. Dostupno na: <https://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=31582>. [13.05.2023.]
49. Leksikografski zavod Miroslava Krleže (2021). *Oplodnja*. Enciklopedija.hr. Dostupno na: <https://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?ID=45273>. [13.05.2023.]
50. McKinney, L. (2021). *10 znakova da ima kompleks Boga*. Ecacus.org. Dostupno na: <https://hr.ecacus.org/10-signs-he-has-a-god-complex-2180>. [16.01.2023.]
51. NHS (2020). *Abortion: Overview*. NHS.UK. Dostupno na: <https://www.nhs.uk/conditions/abortion/>. [16.01.2023.]
52. Planned Parenthood (2018). *How do I have an abortion using only misoprostol?*. PlannedParenthood.org. Dostupno na: <https://www.plannedparenthood.org/learn/abortion/the-abortion-pill/how-do-i-have-an-abortion-using-only-misoprostol>. [13.05.2023.]
53. Šelović, A. (2015). *Kontracepcija*. Plivazdravlje.hr. Dostupno na: <https://www.plivazdravlje.hr/aktualno/clanak/27630/Kontracepcija.html>. [13.05.2023.]
54. Tatum, M. (2023). *What is Telephone Interview?*. SmartCapitalMind.com. Dostupno na: <https://www.smartcapitalmind.com/what-is-a-telephone-interview.html>. [10.12.2022.]
55. UNICEF (1989). *Convention on the Rights of the Child*. Unicef.org. Dostupno na: <https://www.unicef.org/child-rights-convention/convention-text>. [16.07.2023.]
56. WHO (2022). *Abortion care guideline*. Who.int. Dostupno na: <https://www.who.int/publications/i/item/9789240039483>. [20.12.2023.]
57. Zakon.hr (1978). *Zakon o zdravstvenim mjerama za ostvarivanje prava na slobodno odlučivanje o rađanju djece*. Zakon.hr. Dostupno na: <https://www.zakon.hr/z/2475/Zakon-o-zdravstvenim-mjerama-za-ostvarivanje-prava-na-slobodno-odlu%C4%8Divanje-o-ra%C4%91anju-djece>. [16.01.2023.]

7. PRILOZI

7.1. Prokotel polustrukturiranog intervjuja

SVEUČILIŠTE U SPLITU
FILOZOFSKI FAKULTET

Odsjek za sociologiju

Voditeljica intervjuja: Matea Čular
Sugovornik/ica:

Datum: _____

Mjesto: _____

Dobar dan i lijepi pozdrav! Htjela bih porazgovarati s Vama o temi pobačaja kako bih se upoznala s Vašim percepcijama istog. Unaprijed su pripremljene određene smjernice i teme razgovora, ali dotaknut ćemo ih se u onoj mjeri u kojoj Vi smatrate da su važne. Razgovor će se snimati pomoću diktafona (mobilne aplikacije za snimanje zvuka). Sudjelovanje je dobrovoljno, a prikaz rezultata u potpunosti anoniman te Vaši osobni podaci, kao što su ime i prezime, neće biti nigdje korišteni. Zahvaljujem Vam na pristanku za sudjelovanje u istraživanju koje provodimo u svrhu pisanja diplomskog rada.

1. Sociodemografska obilježja

- dob
- stupanj obrazovanja
- zanimanje
- vjerski status
- ljubavni/bračni status
- radni status

2. Kontracepcija

- upoznatost s kontracepcijom i njenim vrstama
- stavovi o upotrebi
- važnost kontracepcije u reproduktivnom aspektu

3. Pobačaj

- upoznatost s procesom pobačaja
- upoznatost sa zakonskim regulativama
- stavovi o pokretu „Za izbor“
- stavovi o pokretu „Za život“
- osobna razmišljanja o pobačaju

7.2. Informirani pristanak

SVEUČILIŠTE U SPLITU
FILOZOFSKI FAKULTET

Odsjek za sociologiju

mentorica: izv. prof. dr. sc. Gorana Bandalović

e-mail: gbandalo@ffst.hr

studentica: Matea Čular

e-mail: mcular@ffst.hr

Poštovane,

u sklopu izrade diplomskog rada, pod mentorstvom izv. prof. dr. sc. Gorane Bandalović, provodim sociološko istraživanje o pogledu mladih žena na pobačaj. Cilj ovog istraživanja je proučiti percepcije pobačaja kod mladih žena u suvremenom društvu. U svrhu prikupljanja podataka primijenile smo metodu polustrukturiranog intervjua. Za sugovornice u intervjuiima odabrane su mlade žene od 18 do 35 godina na području grada Splita. Unaprijed su pripremljene određene smjernice i teme razgovora, ali dotaknut ćemo ih se u onoj mjeri u kojoj Vi smatrate da su važne. Tijekom intervjua postavljat će Vam se pitanja o kontraceptivnim metodama za sprječavanje trudnoće, o samom činu pobačaja kao i svim njegovim aspektima te njegovom utjecaju na reproduktivno zdravlje žena.

Razgovor će se snimati pomoću diktafona (mobilne aplikacije za snimanje zvuka) i zatim transkribirati. Transkripti intervjua će biti uvršteni u konačan izvještaj, dok će se citati koristiti samo u svrhu ilustracije. Transkripte intervjua možete dobiti i na uvid. Vaše sudjelovanje u istraživanju je dobrovoljno i možete odustati u bilo kojem trenutku. Istraživački će rezultati biti korišteni isključivo u svrhe pisanja rada i bit će skupno predstavljeni na njegovoj javnoj obrani.

Vaš identitet će biti poznat samo intervjuerki Matei Čular. Osobni podaci kao što su dob, stupanj obrazovanja, radni status, vjerski status te zanimanje neće biti objavljeni na način koji bi Vas mogao identificirati. Dobit ćete kodno ime tako da će Vaš identitet biti zaštićen i ne može ga se povezati s danim informacijama. Tijekom transkripcije sve informacije koje mogu utjecati na Vašu identifikaciju će biti anonimizirane. U slučaju korištenja citata, što je uobičajeno pri izvještavanju kod kvalitativnih istraživanja, koristit će se dodijeljeni kodni nazivi. Snimljeni intervjui će biti pohranjeni do transkripcije, nakon čega će se trajno izbrisati. Transkribirani intervjui i istraživački rezultati će biti pohranjeni na osobnom računalu do završetka pisanja diplomskog rada, osim u slučaju odustanka od sudjelovanja u istraživanju te će biti dostupni isključivo intervjuerki Matei Čular i mentorici diplomskog (izv. dr. sc. Gorani Bandalović), koje će sudjelovati u analizi intervjua. Vaši osobni podaci se neće dijeliti s nikakvim institucijama ili neovlaštenim osobama. Ako imate bilo kakvih pitanja ili nedoumica u bilo kojoj fazi ili nakon završetka, obratite se Matei Čular na mcular@ffst.hr i/ili Gorani Bandalović na gbandalo@ffst.hr. Daljnjim sudjelovanjem u istraživanju dajete svoj informirani pristanak na opisane postupke istraživanja. Hvala Vam na suradnji!

Datum i mjesto: _____

Potpis: _____

7.3. Transkripti intervjua

Voditeljica intervjua: Matea Čular (I)

Sugovornica: Sugovornica 1 (S1)

Datum: 02.05.2024.

Mjesto: WhatsApp video poziv

I: Koja je Vaša dob?

S1: 27 godina.

I: Koji je Vaš stupanj obrazovanja?

S1: Imam završen preddiplomski studij, no upravo pred kraj dovodim i diplomski studij.

I: Koje je Vaše zanimanje?

S1: Trenutno studentica još uvijek, ali nadam se ne zadugo (smijeh).

I: Jeste li religiozni?

S1: Da, jako.

I: Prakticirate li vjeru?

S1: Apsolutno.

I: Koji je Vaš ljubavni status?

S1: Kompliciran (smijeh). Šala mala, u vezi sam.

I: Koji je Vaš radni status?

S1: Zaposlena sam preko student servisa, radim samo sezonski.

I: Jeste li upoznati s kontracepcijom i njezinim metodama?

S1: Da.

I: Koristite li se nekim metodama kontracepcije?

S1: Ne, nisam nikada imala potrebu za tim.

I: Kakvi su Vaši stavovi o upotrebi kontracepcije?

S1: Pa smatram da je iznimno korisna, posebice po pitanju zaštite od spolnih bolesti.

I: Koliko važnom smatrate kontracepciju u reproduktivnom aspektu?

S1: Iznimno važnom, posebice kod osoba koje ne žele imati djecu.

I: Jeste li upoznati s procesom pobačaja odnosno s uvjetima obavljanja istog?

S1: Moglo bi se reći da jesam, da.

I: Koliko ste upoznati s posljedicama koje pobačaj nosi?

S1: Pa rekla bih da sam dovoljno upoznata, pročitala sam mnogo znanstvenih i neznanstvenih članaka na tu temu.

I: Smatrate li da pobačaj može imati negativan utjecaj na reproduktivni sustav žene?

S1: Apsolutno, to se i pokazalo, točnije dokazalo u mnogo slučajeva.

I: Jeste li upoznati s zakonskim regulativama koje se tiču pobačaja?

S1: Djelomično.

I: Kako gledate na zakonske regulative pobačaja u Hrvatskoj?

S1: Iskreno, ne gledam uopće. Politika je previše umiješana sa svojim „svjetskim“ standardima i očekivanjima.

I: Jeste li čuli za pokrete pro life i pro choice?

S1: Teško je ne čuti za to.

I: Koji su Vaši osobni stavovi o navedenim pokretima?

S1: (uzdah) Pa gledajte, svatko se zalaže za svoja uvjerenja, no mislim da se pokret pro choice olako shvaća. Imali smo slučajeva kada bi u prometnim nesrećama sudjelovala trudnica, počinitelja bi se teretilo za dvostruki „pokušaj ubojstva“. Kako onda pokret pro choice može biti u skladu sa svim zakonima neke države? Što se tiče pokreta pro life definitivno se slažem s njim. Dijete zaslužuje svoju priliku u životu van majčine utrobe, ono treba majčinu ljubav, a ne takozvanu „izdaju“.

I: Kakva su Vaša osobna razmišljanja o činu pobačaja?

S1: Osobno sam protiv toga. Smatram da u 21.stoljeću, uz svu dostupnu kontracepciju, ne treba ići tim putem.

I: Prema Vašem mišljenju, ima li religioznost utjecaj na stav o pobačaju?

S1: Pa mislim da ima, ali u ovom dobu, čak i nisam sigurna više. Mislim da je više stvar moralnih načela.

I: Imate li Vi što još nadodati?

S1: Nemam (smijeh). Jako ugodan razgovor i želim vam sreću s daljnjim radom.

I: Eto, to bi bilo sve. Hvala Vam na sudjelovanju i lijep pozdrav.

S1: Hvala i Vama.

Voditeljica intervjua: Matea Čular (I)

Sugovornica: Sugovornica 2 (S2)

Datum: 02.05.2024.

Mjesto: WhatsApp video poziv

I: Koja je Vaša dob?

S2: 21 godina.

I: Koji je Vaš stupanj obrazovanja?

S2: Završena srednja škola.

I: Koje je Vaše zanimanje?

S2: Po struci sam recepcionerka.

I: Jeste li religiozni?

S2: Da.

I: Prakticirate li vjeru?

S2: Naravno.

I: Koji je Vaš ljubavni status?

S2: U vezi sam.

I: Koji je Vaš radni status?

S2: Zaposlena sam na puno radno vrijeme.

I: Jeste li upoznati s kontracepcijom i njezinim metodama?

S2: Pa moglo bi se reći da jesam; s nekim metodama malo više, s nekim sam manje upoznata.

I: Koristite li se nekim metodama kontracepcije?

S2: Ne

I: Kakvi su Vaši stavovi o upotrebi kontracepcije?

S2: Smatram da je većina metoda prihvatljiva i da je korisna pogotovo u sprječavanju spolno prenosivih bolesti dok mi neke metode idu u malo drugu krajnost.

I: Koliko važnom smatrate kontracepciju u reproduktivnom aspektu?

S2: Hmm, pa smatram da je od iznimne važnosti ne samo u situacijama gdje žena ne želi imati djecu, već i u situacijama gdje neke žene možda imaju određene probleme oko očuvanja reproduktivnog zdravlja. Osobno imam prijateljicu koja koristi kontracepcijske pilule kako bi regulirala problem policističnih jajnika koji bi joj u budućnosti mogao otežati začetak, ali i samo iznošenje trudnoće.

I: Jeste li upoznati s procesom pobačaja odnosno s uvjetima obavljanja istog?

S2: Jesam, premda smatram da se nedovoljno govori o tome, točnije o tome kada i u kojim trenutcima je isti izvediv.

I: Koliko ste upoznati s posljedicama koje pobačaj nosi?

S2: Isto tako upoznata sam, ali mislim da se malo o tome priča i zna općenito. Mislim da žene imaju zapravo i velike psihičke posljedice nakon pobačaja o kojima se ne govori, a koje su prema mom osobnom mišljenju jako bitne.

I: Smatrate li da pobačaj može imati negativan utjecaj na reproduktivni sustav žene?

S2: Definitivno. Mislim da se ponekad, u trenutku donošenja tako velike odluke, ljudi fokusiraju na ono što je trenutačno točnije na prekid trenutne trudnoće, a da manje u obzir uzimaju utjecaj kojeg pobačaj može imati na buduću trudnoću.

I: Jeste li upoznati s zakonskim regulativama koje se tiču pobačaja?

S2: Da.

I: Kako gledate na zakonske regulative pobačaja u Hrvatskoj?

S2: Nisam zadovoljna jer se bojim da ljudi u Hrvatskoj postaju sve više "liberalni" ako bih to mogla tako reći u smislu da se priklanjaju razmišljanju vodećih zemalja gdje stvari kao što je pobačaj postaju previše dozvoljene, podržane i svakodnevnne.

I: Jeste li čuli za pokrete pro life i pro choice?

S2: Da.

I: Koji su Vaši osobni stavovi o navedenim pokretima?

S2: Čula sam, ali iskreno nisam previše upućena i nemam neko mišljenje.

I: Kakva su vaša osobna razmišljanja o činu pobačaja?

S2: Pobačaj je za mene stvarno nekako teška tema koju nikako ne podržavam. Sama pomisao na to me rastuži. Činjenica da je to malo stvorenje nevino u truhu i da ga majka ne želi, osobno mi je zastrašujuće.

I: Prema vašem mišljenju, ima li religioznost utjecaj na stav o pobačaju?

S2: Mislim da to ima najveći utjecaj jer smatram da netko tko je religiozan gleda to iz jedne druge perspektive. Religiozna osoba će dijete prije i lakše prihvatiti jer se gleda na to da je dijete u svakom slučaju blagoslov i da kroz život uz Božju pomoć i molitvu može puno toga uspijeti. Ljudi nisu svjesni koliko snagu zapravo imaju i koliko mogu!

I: Imate li Vi što još nadodati?

S2: Voljela bih nadodati da se nadam da će u budućnosti ljudi, a pogotovo oni mladi, biti više educirani. Ovdje prvenstveno mislim na spolnu edukaciju u osnovnim i srednjim školama koja je prema mom mišljenju još uvijek nedostatna, a koja je ključna. Također se nadam da će se brojevi pobačaja dosta umanjiti.

I: U smislu ove teme, to bi bilo sve. Zahvaljujem Vam se na sudjelovanju i lijep pozdrav!

S2: Hvala, lijep pozdrav i Vama.

Voditeljica intervjua: Matea Čular (I)

Sugovornica: Sugovornica 3 (S3)

Datum: 08.05.2024.

Mjesto: Skype

I: Evo za početak, recite mi koja je Vaša dob?

S3: 20 godina.

I: Koji je Vaš stupanj obrazovanja?

S3: Završena srednja škola.

I: Koje je Vaše zanimanje?

S3: Trenutno ga nemam (smijeh). Još uvijek studiram, ali kada završim fakultet moći ću reći da sam profesor hrvatskog i engleskog jezika (smijeh).

I: Jeste li religiozni?

S3: Nisam.

I: Prakticirate li vjeru?

S3: Ne.

I: Koji je Vaš ljubavni status?

S3: Slobodna sam.

I: Koji je Vaš radni status?

S3: Povremeno sam zaposlena putem student servisa.

I: Jeste li upoznati s kontracepcijom i njezinim metodama?

S3: Jesam.

I: Koristite li se nekim metodama kontracepcije?

S3: Nisam.

I: Kakvi su vaši stavovi o upotrebi kontracepcije?

S3: Smatram da je uporaba kontracepcije stvar osobnog izbora te ne vidim zašto bi korištenje iste nosilo negativnu konotaciju. Postoje razni razlozi zašto se ona koristi, variraju od osobe do osobe. Isto tako mislim da je izrazito bitno informirati se o tome, odnosno obratiti pozornost na činjenicu da nijedan oblik kontracepcije nije stopostotna zaštita.

I: Koliko važnom smatrate kontracepciju u reproduktivnom aspektu?

S3: Nedavno sam otkrila kako kontracepcijske pilule mogu i suzbiti ili kontrolirati određene probleme koji se mogu javiti kod žena, primjerice ciste. Smatram da su u tom slučaju jako korisne, ako žena želi „očuvati“ svoj sustav, ako želi zatrudnjeti, ali naravno s doziranjem gdje je to prilagođeno i sigurno za zdravlje.

I: Jeste li upoznati s procesom pobačaja, odnosno s uvjetima obavljanja istog?

S3: Jesam.

I: Koliko ste upoznati s posljedicama koje pobačaj nosi?

S3: Mislim da sam do određene granice dovoljno upoznata s posljedicama, i na psihičko i fizičko stanje.

I: Smatrate li da pobačaj može imati negativan utjecaj na reproduktivni sustav žene?

S3: Hm, mislim da pobačaj kao takav nema negativan utjecaj na reproduktivni sustav, osim ako nema nekih većih komplikacija, ili pri samome činu ili u trudnoći.

I: Jeste li upoznati s zakonskim regulativama koje se tiču pobačaja?

S3: Jesam.

I: Kako gledate na zakonske regulative pobačaja u Hrvatskoj?

S3: Kao i u ostatku svijeta, velika je tema priziv savjesti. Mislim da je malo škakljivo pitanje priziva savjesti. Pobačaj obavljaju ginekolozi, ne bilo koji doktori. U opisu posla ginekologa nalazi se i pobačaj. Mislim da nema smisla specijalizirati se za nešto unutar struke i onda birati što će se obavljati, a što ne. Također, moram spomenuti i slučajeve kada doktori u javnim bolnicama odbiju to učiniti, ali iste pacijente pozovu u privatne klinike da ondje obave tu uslugu, uslugu koju su u javnoj bolnici odbili.

I: Jeste li čuli za pokrete pro life i pro choice?

S3: Jesam.

I: Koji su Vaši osobni stavovi o navedenim pokretima?

S3: Mislim da je apsolutno suludo što imamo pokrete što se tiče ove teme. Moj stav jest da svatko ima pravo na svoje razmišljanje i uvjerenje, ali nema mi smisla da oni koji su „pro-life“ imaju pravo na svoje mišljenje, ali čim je netko „pro-choice“ na njega se gleda s gađenjem, samo zato što imaju različit stav – dakle, ako se ne slažete s nama i našim stavom, ne možete ga ni imati? Upravo zato što nije moja stvar ako neka žena pobaci, nije ni moja stvar ako neka žena to ne želi učini. Svatko ima pravo donijeti vlastitu odluku.

I: Kakva su Vaša osobna razmišljanja o činu pobačaja?

S3: Smatram da bi svaka žena trebala imati pravo na pobačaj. Riječ je o zdravstvenoj usluzi koja bi trebala biti dostupna svim ljudima, u ovom slučaju ženama. Osobno smatram da nije pošteno da jedna grupa ljudi odlučuje hoće li dopustiti jednoj ženi da se odluči na pobačaj. Koliko god oni imali stav „ja nikada to ne bih učinila“, upravo se toliko ne radi o njihovom tijelu, već tuđem. Mislim da je ružno kada se ženama predbacuje zbog toga, kada im se govori da su počinili ubojstvo i tako dalje. Žena koja je kroz to prošla sigurno se ne osjeća presretno u vezi s tim te takvi komentari oslikavaju cijelu situaciju kao da je takva žena to obavila bezveze, čisto *zato što to može*, što čini još samo veću štetu. Kao što svatko ima pravo birati što će jesti, nositi, slušati ili čitati, tako treba biti i u ovoj situaciji. Prava se ne mogu ograničavati prema onome kako drugima odgovara.

I: Prema Vašem mišljenju, ima li religioznost utjecaj na stav o pobačaju?

S3: Apsolutno. Smatram da se u nekome trenutku trebaju razdvojiti znanost i religija, liječnici i zdravstvene usluge postoje s razlogom te mislim da se ne bi smjeli miješati. Nikakav problem ne vidim kada osoba, koja je religiozna, ne želi obaviti pobačaj (kada se radi o trudnoći isključivo te osobe). Svatko treba imati pravo da odluči što želi, a što ne želi raditi, bilo to iz religioznih razloga ili ne. Mislim da veliki problem nastaje kada se iz osobnih stavova jednog pojedinca odlučuje o tome što će neka potpuno druga osoba napraviti, odnosno koja prava ima. Sami čin pobačaja ne isključuje automatski mogućnost i da je žena koja je obavila pobačaj religiozna. Samim tim dolazimo i do problema „kada je pobačaj 'u redu'“ – ako je žena u opasnosti zbog trudnoće i ako se stavlja u veliki rizik, onda pobačaj može biti opcija, dok inače nije. Smatram da nije u redu tako „granati“ razloge zašto se odlučilo učiniti to, pa je jednoj ženi „opravdano“, a drugoj nije. Tko može imati to pravo i tu moć da određuje u kojim je uvjetima ženama „oprošteno“, a kada ne? Žena koja je vjernica ima potpuno pravo ne htjeti učiniti pobačaj (vjerojatno zbog mišljenja da je to ubojstvo i time se ide protiv Boga). O svome tijelu ona ima pravo odlučiti što želi, ali zašto da njena vjera ograničava tuđa prava?

I: Imate li Vi što još nadodati?

S3: Ne, mislim da sam odgovorima potkrijepile moje stavove i razmišljanja o temi. Želim Vam svu sreću u daljnjem istraživanju.

I: To bi bilo sve. Zahvaljujem Vam na sudjelovanju i lijepim željama. Lijep pozdrav.

S3: Pozdrav.

Voditeljica intervjua: Matea Čular (I)

Sugovornica: Sugovornica 4 (S4)

Datum: 08.05.2024.

Mjesto: Skype

I: Koja je Vaša dob?

S4: Imam 26 godina.

I: Koji je Vaš stupanj obrazovanja?

S4: Završena srednja škola.

I: Koje je Vaše zanimanje?

S4: Studentica sam (smijeh).

I: Jeste li religiozni?

S4: Nisam religiozna.

I: Prakticirate li vjeru?

S4: Ne prakticiram.

I: Koji je Vaš ljubavni status?

S4: Slobodna.

I: Koji je Vaš radni status?

S4: Zaposlena preko student servisa.

I: Jeste li upoznati s kontracepcijom i njezinim metodama?

S4: Da, upoznata sam.

I: Koristite li se nekim metodama kontracepcije?

S4: Ne.

I: Kakvi su Vaši stavovi o upotrebi kontracepcije?

S4: Stava sam da bi kontracepcija trebala biti dostupna svima i da bi se trebala koristiti tijekom odnosa. Ne samo kako bi se spriječila neželjena trudnoće, već kako bi se sačuvalo vlastito zdravlje i zaštitilo od raznoraznih bolesti.

I: Koliko važnom smatrate kontracepciju u reproduktivnom aspektu?

S4: Vrlo bitnom. Prvenstveno kako bi se spriječila neželjena trudnoće i kako bi se ljudima omogućilo da planiraju kada i u kojim će uvjetima imati djecu. Također, kontracepcija se može koristiti i kao način da se očuva zdravlje oba spola tako da, kasnije u životu kada se na to odluče, mogu sigurno i bez straha osnovati obitelj.

I: Jeste li upoznati s procesom pobačaja odnosno s uvjetima obavljanja istog?

S4: Upoznata sam.

I: Koliko ste upoznati s posljedicama koje pobačaj nosi?

S4: Smatram da sam upoznata i s fizičkim i s psihičkim posljedicama pobačaja, koliko je to moguće.

I: Smatrate li da pobačaj može imati negativan utjecaj na reproduktivni sustav žene?

S4: Da, ako se pobačaj obavlja u nesigurnim i nehygijenskim uvjetima te ako se ženama ne pruži adekvatna zdravstvena skrb.

I: Jeste li upoznati s zakonskim regulativama koje se tiču pobačaja?

S4: Pa, moglo bi se reći da jesam.

I: Kako gledate na zakonske regulative pobačaja u Hrvatskoj?

S4: Na papiru su više-manje u redu, ali stvarno se treba doraditi i modernizirati. Ovaj zakon koji je trenutno na snazi se ne provodi kako treba i ljudi nisu dovoljno educirani. Ne poznaju zakon i svoja prava, što omogućuje lakše ukidanje istih.

I: Jeste li čuli za pokrete pro life i pro choice?

S4: Čula sam.

I: Koji su Vaši osobni stavovi o navedenim pokretima?

S4: Postojanje takvih pokreta u 21. stoljeću je suludo, kao i činjenica da se žene moraju boriti za svoje pravo na autonomiju i donošenja odluka o vlastitom tijelu. Fetus, odnosno nerođeno biće ne bi trebalo imati veću zaštitu i prednost od žene unutar koje se nalazi. "Pro life" pokret je pokret kojemu je glavni oslonac vjera, a kada se ne poziva na to onda se pravda "pronatalitetnim" politikama. U sekulariziranoj državi, kao što je Republika Hrvatska, vjera i vjerska vlast ne bi trebale imati nikakve veze sa donošenjem zakona bilo koje vrste. Slobodno prakticiranje vjere je jedno, a nametanje iste ostalim građanima je kršenje njihovih prava i sloboda. Smatram da bi sljedbenicima pro life pokreta bilo bolje da vrijeme, novce i trud ulože u brigu o živim, već rođenim bićima; da se zalažu za bolju zdravstvenu skrb, osnivanje dječjih domova kojih ionako nema dovoljno u državi, bolji sustav socijalne skrbi za djecu bez roditelja ili bez odgovarajuće roditeljske skrbi, djecu žrtve obiteljskog, vršnjačkog ili drugog nasilja, djecu žrtve trgovanja ljudima, djecu rane i predškolske dobi s razvojnim odstupanjem ili razvojnim rizikom, djecu s teškoćama u razvoju, djecu s problemima u ponašanju, i tako dalje. Kao što u zakonu i stoji, prekid trudnoće se vrši na zahtjev trudne žene. Zakon nikoga ne tjera na to da pobaci. Tko ne želi, ne mora, ali isto tako onoj osobi koja odluči pobaciti nitko ne smije uskratiti to pravo.

I: Kakva su Vaša osobna razmišljanja o činu pobačaja?

S4: Čin pobačaja nije nešto na što se žena olako odluči i nije nešto što neće ostaviti nikakvog traga ili posljedica na njen život. Osobi koja se odluči na pobačaj se treba isti i pružiti, a nakon toga se pobrinuti da ima potrebnu skrb (bilo to na fizičkoj ili psihičkoj razini). Zabrana pobačaja, ukidanje tog prava i tjeranje žene da iznese trudnoću neovisno o svemu je nehumano, fašističko ponašanje koje će ostaviti više posljedica i traga na nju i na društvo u cijelosti nego da se taj pobačaj obavio. Stigmatizacija čina pobačaja, spontanog ili namjernog, ženi dodatno otežava taj ionako težak i kompliciran period.

I: Prema Vašem mišljenju, ima li religioznost utjecaj na stav o pobačaju?

S4: Religioznost može imati utjecaja na osobni stav pojedinca o pobačaju, ali vjera i osobna praksa ne smiju imati utjecaj na kreiranje, donošenje i provođenje zakona bilo koje vrste.

I: Imate li Vi što još nadodati?

S4: Pravo na slobodno odlučivanje o prekidu trudnoće je osnovno ljudsko pravo koje mora biti omogućeno svim građanima Republike Hrvatske. Jedan od glavnih problema s kojim se susrećemo danas u zdravstvu je pravo na priziv savjesti. Priziv savjesti ne može i ne smije biti prepreka pravu na zdravlje, odnosno zdravstvene usluge i mora biti reguliran. Moje je osobno mišljenje da se zaposlenicima javnog zdravstva (pogotovo onima specijaliziranim za ginekologiju) ne smije dopustiti paralelno da imaju pravo da se prizivaju na savjest i da zadrže svoj posao. Studenti medicine i budući specijalizanti točno znaju što je u "opisu posla" ginekologa, odnosno znaju da se od njih po završetku specijalizacije može tražiti da uz ostale zahvate obavljaju i zahvate prekida trudnoće. Ukoliko smatraju da nisu u stanju činiti isto ili to ne žele, mogu se specijalizirati za nešto drugo ili se mogu zaposliti u privatnoj ordinaciji u kojoj takve zahvate neće obavljati.

I: To bi bilo to što se tiče ove teme, hvala Vam puno na sudjelovanju i lijep pozdrav.

S4: Hvala Matea, lijep pozdrav i Vama.

Voditeljica intervjua: Matea Čular (I)

Sugovornica: Sugovornica 5 (S5)

Datum: 08.05.2024.

Mjesto: Skype

I: Koja je Vaša dob?

S5: 20 godina.

I: Koji je Vaš stupanj obrazovanja?

S5: Završena srednja škola.

I: Koje je Vaše zanimanje?

S5: Još uvijek studentica (smijeh).

I: Jeste li religiozni?

S5: Jesam.

I: Prakticirate li vjeru?

S5: Da.

I: Koji je Vaš ljubavni status?

S5: U vezi.

I: Koji je Vaš radni status?

S5: Nisam stalno zaposlena već radim preko student servisa.

I: Jeste li upoznati s kontracepcijom i njezinim metodama?

S5: Jesam.

I: Koristite li se nekim metodama kontracepcije?

S5: Da, pojedininim.

I: Kakvi su vaši stavovi o upotrebi kontracepcije?

S5: Ukratko, kontracepcija je tu s razlogom (smijeh).

I: Koliko važnom smatrate kontracepciju u reproduktivnom aspektu?

S5: Kada je cilj reprodukcija onda kontracepcija ne bi smjela biti važna. Međutim, aktom odnosno seksom kojim dolazi do reprodukcije se i uživa. Tako da konzumiranjem seksa, reproduciranje ne mora biti cilj. U situacijama kada je cilj akta užitak, kontracepcija je iznimno važna.

I: Jeste li upoznati s procesom pobačaja odnosno s uvjetima obavljanja istog?

S5: Da da, upoznata sam.

I: Koliko ste upoznati s posljedicama koje pobačaj nosi?

S5: Rekla bih da sam upoznata s posljedicama; i fizičkim i mentalnim.

I: Smatrate li da pobačaj može imati negativan utjecaj na reproduktivni sustav žene?

S5: Ne smatram jer medicina upućuje da pobačaj (najčešće) ne utječe na buduće trudnoće.

I: Jeste li upoznati s zakonskim regulativama koje se tiču pobačaja?

S5: U današnje je vrijeme teško biti neupoznat s tim (smijeh).

I: Kako gledate na zakonske regulative pobačaja u Hrvatskoj?

S5: Priziv savjesti velika je debata našeg društva, a problem se napuhuje kada je situacija zapravo vrlo jednostavna i jasna. Mislim da se svi možemo složiti da čovjek ima pravo izbora, neovisno o tome jesmo li vjernici ili ne. Upravo to pravo izbora nam daje priliku birati naše buduće profesije. Živimo u vremenu kada medicina svakodnevno otkriva nešto novo, a zbog toga postoje različite specijalizacije. Od mora tih specijalizacija priziv savjesti najizraženiji je u ginekologiji gdje doktori koji su obučeni i sposobni izvršiti pobačaj to odbijaju (najčešće zbog vjere). Problem leži u tome što su ti doktori znali da je u opisu posla ne samo porađanje djece, pregledi i slično, već i pobačaj. Oni su izabrali specijalizaciju u kojoj je u opisu posla, između ostalog i pobačaj. Postojalo je more drugih izbora gdje su mogli usmjeriti svoje karijere, ali ako su izabrali ginekologiju onda moraju objeručke prihvatiti što je u opisu tog posla. U suprotnom se mogu specijalizirati u bilo čemu drugome.

I: Jeste li čuli za pokrete pro life i pro choice?

S5: Jesam.

I: Koji su Vaši osobni stavovi o navedenim pokretima?

S5: S obzirom na to da sam vjernica, znam da Bog ne sili nikog da ga slijedi već nam je dan izbor. Isto tako smo pozvani (ako vjerujemo u Boga) da budemo što više nalik Isusu. Znam i mogu sa sigurnošću reći da sve što je Isus radio dok je bio na zemlji nije bilo nametanjem niti na silu. Zbog toga mislim da "pro life" ide kontra Riječi Božje. Ako pojedinac vjeruje da je pobačaj grijeh, neće nikada izvršiti pobačaj, ali to mu ne daje za pravo da odluči za ostale osobe. Hoću li ja pobaciti ili ne je isključivo moja odluka, ali da bi bila odluka potrebno je osigurati mogućnost izbora.

I: Kakva su Vaša osobna razmišljanja o činu pobačaja?

S5: Mislim da svatko ima drukčiju sliku pobačaja jer percepcija ovisi o tome kojeg je spola pojedinac, je li vjernik, je li heteroseksualac, homoseksualac ili nešto treće, ima li loše ili dobro djetinjstvo, kakvog je zdravlja itd. Zbog toga mislim da se ne može zabraniti pobačaj jer mi ne znamo u kakvom je mentalnom stanju trudnica. Što god netko kaže, vjerujem da se nijedna žena ne odluči olako za pobačaj stoga možemo olakšati tako da, ako se već toliko mučila oko te odluke, zapravo ima mogućnost sigurno i legalno to obaviti.

I: Prema Vašem mišljenju, ima li religioznost utjecaj na stav o pobačaju?

S5: Religioznost ima utjecaj na osobni stav o pobačaju, ali najčešće se koncentrira na krivo. Mišljenja sam da ako se gleda da je pobačaj grijeh jednostavno ga nemoj raditi, ali nemoj zbog toga ugrožavati tuđe živote. Pobačaja će i dalje biti čak i ako je ilegalan, ali sigurnije je za žene ako je legalan.

I: Imate li Vi što još nadodati?

S5: Relativno nedavno sam naišla na informaciju da statistike pokazuju da ako je pobačaj legalan, manji broj trudnica će se odlučiti za čin pobačaja. Na temelju tih podataka obje strane ("pro choice" i "pro life") bile bi na dobitku.

I: To bi bilo sve, zahvaljujem Vam se na sudjelovanju i želim Vam ugodan dan.

S5: Hvala i Vama, bok.

Voditeljica intervjua: Matea Čular (I)

Sugovornica: Sugovornica 6 (S6)

Datum: 10.05.2024.

Mjesto: kafić

I: Koja je Vaša dob?

S6: 31 godina.

I: Koji je Vaš stupanj obrazovanja?

S6: Viša stručna sprema.

I: Koje je Vaše zanimanje?

S6: Molekularna biologinja.

I: Jeste li religiozni?

S6: Nisam.

I: Prakticirate li vjeru?

S6: Ne.

I: Koji je Vaš ljubavni status?

S6: Slobodna sam.

I: Koji je Vaš radni status?

S6: Na sreću od nedavno sam stalno zaposlena (smijeh).

I: Jeste li upoznati s kontracepcijom i njezinim metodama?

S6: Da.

I: Koristite li se nekim metodama kontracepcije?

S6: Da, naravno. Pazim na svoje zdravlje pa se štitim od spolno prenosivih bolesti kao i neželjenih trudnoća.

I: Kakvi su Vaši stavovi o upotrebi kontracepcije?

S6: Smatram da bi kontracepcija trebala biti široko dostupna, nestigmatizirana te da bi se mlade o kontracepciji trebalo educirati prije prosječne dobi stupanja u prve seksualne odnose.

I: Koliko važnom smatrate kontracepciju u reproduktivnom aspektu?

S6: Jako važnom. Trudnoća ima ozbiljne posljedice ne samo u aspektu donošenja djeteta na svijet, već i u njegovom odgoju. Trudnoća bi trebala biti promišljena i tempirana odluka kada su ljudi u svim aspektima zreli za preuzimanje takve odgovornosti.

I: Jeste li upoznati s procesom pobačaja odnosno s uvjetima obavljanja istog?

S6: Da, upoznata sam sa legislativom vezanom za pobačaj, time koliko je pobačaj zapravo nedostupan, premda bi trebao biti osnovno pravo žene. Upoznata sam s procesom te posljedicama medikamentoznog prekida trudnoće kao i kirurškog.

I: Koliko ste upoznati s posljedicama koje pobačaj nosi?

S6: Fizičke posljedice abortusa do 10. tjedna su gotovo zanemarive, više su prisutne psihološke posljedice što smatram propustom društva koje stigmatizira isključivo žene u toj situaciji i generalno jako religioznom i mizoginom društvu te nedostatku adekvatne psihološke pomoći.

I: Smatrate li da pobačaj može imati negativan utjecaj na reproduktivni sustav žene?

S6: Ovdje nije bitno što ja ili bilo tko drugi smatra, bitno je što su znanstvena istraživanja dokazala i pokazala, a to je da je negativan utjecaj na reproduktivni sustav žene zanemariv kada se pobačaj obavlja u adekvatnim uvjetima.

I: Jeste li upoznati s zakonskim regulativama koje se tiču pobačaja?

S6: Da, upoznata sam sa regulativom u RH, ostatku Europe, a sa zanimanjem pratim što se događa sa reproduktivnim pravima diljem svijeta.

I: Kako gledate na zakonske regulative pobačaja u Hrvatskoj?

S6: Upoznata sam sa zakonskim regulativama koje su iz bivše države i tome da se na ovom pitanju skupljaju politički poeni pa se nijedna vlast još nije uhvatila u koštac sa zakonskom regulativom premda kasnimo godinama. Smatram da je zakon iz doba Jugoslavije u suštini dobar, ali je nužno donošenje novog zakona i omogućavanje ostvarivanja ovog reproduktivnog prava svim ženama u Republici Hrvatskoj.

I: Jeste li čuli za pokrete pro life i pro choice?

S6: Da.

I: Koji su Vaši osobni stavovi o navedenim pokretima?

S6: Pokret *pro life* smatram nasilnom skupinom vjerskih ekstremista koji iz vlastitog ega (barem većina, vjerujem da ovi na čelu pokreta imaju druge motive) pokušavaju drugima nametnuti svoje viđenje svijeta, stvarnosti i toga kada počinje život. Agresivno se manipulira činjenicama; nameće se da je znanstveni konsenzus da život počinje začecem, što nije istina, manipulativno se koriste fotografije trudnica u visokom stadiju trudnoće i beba, premda se u većini slučajeva radi o pobačaju do 10. tjedna trudnoće (8. tjedna od oplodnje). Osobito sam agitirana tim pokretom zbog činjenice što je dokazano da ga predvode isti ljudi koji su provodili i provode kampanje diljem svijeta za ukidanje drugih ljudskih prava, a financirani su iz sumnjivih izvora. Modus operandi je u svim slučajima isti; provode se afirmativne kampanje „Za život“ i „za obitelj“, a jasno je kao dan da im je cilj ukidanje ljudskih prava pod krinkom zaštite života i obitelji. Kada se to poveže sa nedostatkom svijesti o tome da živimo u sekularnoj državi, dovodi nas do toga da se tuđi vjerski stavovi žele nametnuti svima. U suštini je situacija jako jednostavna – ako nije u skladu sa tvojom religijom da abortiraš, nemoj abortirati. *Pro choice* je nastao kao odgovor na agresivne kampanje da se pobačaj zabrani, u svrhu zaštite žena i njihovog slobodnog odlučivanja o svom životu, zdravlju i tijelu. Adresira ključne probleme bez uplitanja nečijih religijskih uvjerenja i kontinuirano pokušava naglasiti ono što smo kao društvo izgleda zaboravili, a to je da su žene više od inkubatora.

I: Kakva su Vaša osobna razmišljanja o činu pobačaja?

S6: Moja osobna razmišljanja su da bi pobačaj trebao biti dostupna usluga javnog zdravstvenog sustava i da se ne bi trebao dodatno naplaćivati. Ja osobno plaćam gotovo 500 eura mjesečno za zdravstveno osiguranje što bi trebalo biti sasvim dovoljno da pokrije tu uslugu ako mi ikad zatreba. Mislim da se ženama koje se odluče za pobačaj treba pružiti adekvatna psihološka pomoć (bez vjerskih upliva) jer živimo u društvu koje duboko stigmatizira žene. Dodatna osuda im u tako ranjivom trenutku definitivno nije potrebna.

I: Prema Vašem mišljenju, ima li religioznost utjecaj na stav o pobačaju?

S6: Naravno da ima. Gotovo sve monoteističke religije koje dominiraju svijetom danas stavljaju žene u nepovoljniju poziciju u odnosu na muškarce, nameće nam se uloga supruga i majki kao jedini uzvišeni cilj naših života. Moralne vrijednosti društva mahom proizlaze iz tih religija. Uvjerenja stara nekoliko tisuća godina odišu kontrolom, a ne razumijevanjem ljudske prirode. Ljudi jesu seksualna bića i seksualnost je normalna pojava koja je kroz religioznost stigmatizirana, obavijena velom srama (osobito za žene) pa se često mogu čuti stavovi da je „žena sama kriva“, uglavnom za to što je stupila u spolni odnos za koji je potrebno dvoje. Život je svet (religiozni pojam), ali samo kada se radi o životu nerođenog djeteta, ne razmišlja se o životu žene. U argumentaciji zabrane pobačaja također se mahom mogu čuti isključivo religiozni argumetni i stavovi, ne znanstveni.

I: Imate li Vi što još nadodati?

S6: Nemam, mislim da sam se dosta „razvezala“ (smijeh).

I: (smijeh) U smislu toga, to bi bilo sve. Zahvaljujem Vam se na sudjelovanju i želim Vam ugodan dan.

S6: Hvala i Vama, doviđenja.

Voditeljica intervjua: Matea Čular (I)

Sugovornica: Sugovornica 7 (S7)

Datum: 10.05.2024.

Mjesto: kafić

I: Za početak, koja je Vaš dob?

S7: 22 godine.

I: Koji je Vaš stupanj obrazovanja?

S7: Imam završenu srednju školu.

I: Koje je Vaše zanimanje?

S7: Pa po zanimanju sam hotelijersko-turistički tehničar, ali trenutno sam studentica 3. godine preddiplomskog studija.

I: Jeste li religiozni?

S7: Da.

I: Prakticirate li vjeru?

S7: Sada će vam to zvučati smiješno (smijeh), ali iako sam religiozna ne prakticiram baš vjeru.

I: Koji je Vaš ljubavni status?

S7: U vezi sam.

I: Koji je Vaš radni status?

S7: Nisam uopće u radnom odnosu.

I: Jeste li upoznati s kontracepcijom i njezinim metodama?

S7: Da.

I: Koristite li se nekim metodama kontracepcije?

S7: Nisam, ne smatram da su mi potrebne.

I: Kakvi su Vaši stavovi o upotrebi kontracepcije?

S7: Pa (uzdah)... Mislim da svatko najbolje zna svoje tijelo i načine zaštite zdravlja istog. Osobno, kao što sam već rekla, nemam potrebu upotrebljavati kontracepciju, ali isto tako smatram da nema ništa loše u tome da i mladići i djevojke prakticiraju korištenje kontraceptivnih metoda.

I: Koliko važnom smatrate kontracepciju u reproduktivnom aspektu?

S7: Iskreno, mislim da su ljudi još uvijek dosta uskogrudni što se tiče percepcije kontracepcije i njenih metoda. Vi i danas kada spomenete riječ kontracepcija ćete od dosta ljudi dobiti čudne poglede uz komentare da se bojite neželjene trudnoće, a u stvari upotreba kontracepcije uopće ne mora služiti tome. Znam dosta djevojaka koje nisu u vezi i ne prakticiraju spolne odnose, a piju antibebi pilule koje im služe isključivo kao zaštita reproduktivnog zdravlja ili prevencija određenih problema primjerice policističnih jajnika koji mogu itekako ostaviti posljedice na reproduktivno zdravlje ukoliko ih se ne tretira kako treba.

I: Jeste li upoznati s procesom pobačaja odnosno s uvjetima obavljanja istog?

S7: Nisam.

I: Koliko ste upoznati s posljedicama koje pobačaj nosi?

S7: Jako malo. S obzirom da nikada nisam imala potrebu za obavljanjem istog, nisam se baš nikada ni interesirala za posljedice koje pobačaj nosi.

I: Smatrate li da pobačaj može imati negativan utjecaj na reproduktivni sustav žene?

S7: Iako sam malo informirana o posljedicama abortusa, smatram da isti definitivno može negativno utjecati na reproduktivni sustav žene. Samim time jer je riječ o procesu prekidanja trudnoće za koju je reproduktivni sustav žene i namjenjen.

I: Jeste li upoznati sa zakonskim regulativama koje se tiču pobačaja?

S7: Hm, pa da vam budem iskrena i nisam. Zakoni i zakonske regulative općenito nisu nešto što me pretežitito interesira.

I: Kako gledate na zakonske regulative pobačaja u Hrvatskoj?

S7: Kao što sam već rekla, nisam upućena dovoljno da bih komentirala zakone.

I: Jeste li čuli za pokrete pro life i pro choice?

S7: Naravno, mislim da u današnje vrijeme nećete naići na osobu koja nije čula za navedene pokrete.

I: Koji su Vaši osobni stavovi o navedenim pokretima?

S7: Nisam dovoljno upoznata da bih se definirala u bilo kojem od smjerova, ali smatram da su dijete i žena jednako važna živa, ljudska bića. Dokle god žena nije ugrožena ili na bilo koji način prisiljena smatrati da pobačaj ne bi smio biti dozvoljen.

I: Kakva su Vaša osobna razmišljanja o činu pobačaja?

S7: Ne podržavam, osim u slučajevima kada je žena prisiljena na spolne odnose.

I: Prema Vašem mišljenju, imate li utjecaj religioznosti na stav o pobačaju?

S7: (uzdah)... Iskreno, mislim da može, ali i da ne mora imati. Osobno, iako vjerujem u Boga, na moje mišljenje o pobačaju ne utječe moja vjera. Smatram da svako ljudsko biće ima pravo na život i razvoj. Isto tako poznam ljude koji, premda su vjernici, podržavaju ženin izbor pobačaja. Tako da stvarno mislim da i jednoga i drugoga.

I: Imate li Vi što još nadodati?

S7: Nemam, mislim da je to to.

I: To bi bilo to što se tiče ove teme, hvala Vam puno na sudjelovanju i lijep pozdrav.

S7: Hvala Matea, lijep pozdrav i Vama.

Voditeljica intervjua: Matea Čular (I)

Sugovornica: Sugovornica 8 (S8)

Datum: 11.05.2024.

Mjesto: Skype

I: Koja je Vaša dob?

S8: 24 godine.

I: Koji je Vaš stupanj obrazovanja?

S8: Preddiplomski studij.

I: Koje je vaše zanimanje?

S8: Studentica (smijeh).

I: Jeste li religiozni?

S8: Jesam.

I: Prakticirate li vjeru?

S8: Prakticiram što više mogu.

I: Koji je Vaš ljubavni status?

S8: U vezi.

I: Koji je Vaš radni status?

S8: Nisam zaposlena.

I: Jeste li upoznati s kontracepcijom i njezinim metodama?

S8: Da.

I: Koristite li se nekim metodama kontracepcije?

S8: Jesam, ali samo barijernim metodama kao što su kondomi.

I: Kakvi su Vaši stavovi o upotrebi kontracepcije?

S8: Svatko treba da ima vlastit odabir i pravo na korištenje kontracepcija. Korištenje kontracepcije omogućava parovima da sprječe neplaniranu trudnoću. Međutim, različite vrste kontracepcije poput hormonalne, mogu dovesti do komplikacija. Smatram da svatko treba odabrati vrstu kontracepcije koja mu odgovara, ali ako hormonalna terapija ili dijafragma štetno djeluje ne bi se smjelo dalje koristiti.

I: Koliko važnom smatrate kontracepciju u reproduktivnom aspektu?

S8: Mladi ljude trebaju koristiti kontracepciju zbog prenosivih bolesti ili neplanirane trudnoće. Mladi ljudi koji nisu financijski stabilni ili nemaju uvjete za dijete, ne bi se smjeli opušitati u nezaštićeni odnos. Kontracepcija može spriječiti pobačaj. Prije korištenja kontracepcije treba biti svjestan posljedica te savjetovati se sa doktorom.

I: Jeste li upoznati s procesom pobačaja odnosno s uvjetima obavljanja istog?

S8: Jesam, koliko laik može biti. (smijeh)

I: Koliko ste upoznati s posljedicama koje pobačaj nosi?

S8: Žene nakon pobačaja, mogu proći kroz teže psihičko stanje, poput depresije ili mogu imati osjećaja krivnje. Druge smetnje mogu biti fizičke, poput menstrualnih grčeva ili infekcije. Potrebno je da žena ima podršku društva i okoline oko sebe.

I: Smatrate li da pobačaj može imati negativan utjecaj na reproduktivni sustav žene?

S8: Može imati negativne utjecaje, najčešće posljedice su krvarenja ili infekcije, a postoji mogućnost neplodnosti.

I: Jeste li upoznati s zakonskim regulativama koje se tiču pobačaja?

S8: U svijetu svaka država ima drugačije zakone. Podržavam države koje imaju liberalne stavove poput Nizozemske koja podržava pobačaj, ali ne podržavam zakone poput onog u Poljskoj gdje je zabranjeno pravo na pobačaj.

I: Kako gledate na zakonske regulative pobačaja u Hrvatskoj?

S8: Mislim da je postupak u Hrvatskoj je dosta pod utjecajem Katoličke crkve, ali također postoji podrška mladih ljudi za pokret pro choice.

I: Jeste li čuli za pokrete pro life i pro choice?

S8: Jesam, čula sam za oba.

I: Koji su Vaši osobni stavovi o navedenim pokretima?

S8: (uzdah) Svijet će uvijek biti podijeljen na mišljenja različitih skupina. Smatram da svaka žena mora imati slobodan izbor što žele raditi sa svojim tijelom. Ako se odluči na pobačaj, da ima siguran pobačaj koji joj omogućava brz oporavak. Podupirem više pro choice nego pro life jer smatram da svaka žena mora imati pravo slobodnog odabira, a i omogućenu sigurnost te bez pritiska državnih zakona i zabrana. Također mora biti upoznata, svjesna posljedica i savjetovana o korištenju kontracepcijama, odnosima i o pobačajem.

pobacaj nekad mora biti obavljen zbog silovanja, ili opasne trudnoće.

I: Kakva su Vaša osobna razmišljanja o činu pobačaja?

S8: Svaka žena mora imati slobodu izbora i pravo da izaberu u skladu sa svojim tijelom i stavovima. Smatram da crkva ili država ne smije uvesti zabranu pobačaja. Zakon bi trebali biti regulirani prema situaciji žene i njenog vlastitog izbora. također smatram da u slučajevima silovanja žena mora imati jako pravo izbora da odradi pobacaj ili da zadrži dijete. Isto ako mislim da većina bi trebali biti regulirani do perioda prije 8 tjedana , u ranom pobačaju jer nakon 10 tjedana razvoja, embriji se razvija u fetus. Stoga, treba odraditi rani pobačaj da žena kasnije i dalje ima mogućnosti plodnosti i roditeljstva.

I: Prema Vašem mišljenju, ima li religioznost utjecaj na stav o pobačaju?

S8: Religija je izbor svakog čovjeka. Crkva ima jak utjecaj na društvene zajednice, ali ni jedan crkveni zakon ne bi smio oduzeti ženi pravo odabira odluke vezane za njezino tijelo.

I: Imate li Vi što još nadodati?

S8: U današnjem svijetu, abortus tema se smatrati i dalje kao tabu tema. U srednjim školama učenici nisu educirani na višem stupnju povodom pobačaja ili korištenja kontracepcija, a to bi trebalo promijeniti.

I: U smislu toga, to bi bilo sve. Zahvaljujem Vam se na sudjelovanju i želim Vam ugodan dan.

S8: Hvala i Vama, doviđenja.

Voditeljica intervjua: Matea Čular (I)

Sugovornica: Sugovornica 9 (S9)

Datum: 11.05.2024.

Mjesto: kafić

I: Za početak, koja je Vaša dob?

S9: 24 godine.

I: Koji je Vaš stupanj obrazovanja?

S9: Preddiplomski studij.

I: Koje je Vaše zanimanje?

S9: Ja sam nastavnica.

I: Jeste li religiozni?

S9: Jesam.

I: Prakticirate li vjeru?

S9: Apsolutno.

I: Koji je Vaš ljubavni status?

S9: U vezi sam.

I: Koji je Vaš radni status?

S9: Zaposlena na puno radno vrijeme.

I: Jeste li upoznati s kontracepcijom i njezinim metodama?

S9: Da.

I: Koristite li se nekim metodama kontracepcije?

S9: Nisam, nemam potrebu za kontracepcijom.

I: Kakvi su Vaši stavovi o upotrebi kontracepcije?

S9: Mislim da u kontracepciji nema ništa loše jer ona nije tu samo isključivo kako bi sprječila neželjenu trudnoću, već i kako bi sačuvala reproduktivno zdravlje.

I: Koliko važnom smatrate kontracepciju u reproduktivnom aspektu?

S9: Iznimno važnom. Upravo sam se sjetila svoje prijateljice, koja boluje od PCOS-a. Ona koristi antibebi pilule kako bi regulirala cikluse, a samim time i sačuvala reproduktivnu sposobnost.

I: Jeste li upoznati s procesom pobačaja odnosno s uvjetima obavljanja istog?

S9: Pa mislim da jesam sasvim dovoljno.

I: Koliko ste upoznati s posljedicama koje pobačaj nosi?

S9: Relativno dobro.

I: Smatrate li da pobačaj može imati negativan utjecaj na reproduktivni sustav žene?

S9: Po mom mišljenju, naravno da može. Mislim da smo svi, a žene pogotovo, čuli od doktora i stručnjaka da pobačaj može ženu učiniti neplodnom ili joj pak otežati iznošenje budućih trudnoća.

I: Jeste li upoznati s zakonskim regulativama koje se tiču pobačaja?

S9: Jesam jesam.

I: Kako gledate na zakonske regulative pobačaja u Hrvatskoj?

S9: (uzdah) A čujte, sve ima svoje vrline i propuste pa tako i ovo.

I: Jeste li čuli za pokrete pro life i pro choice?

S9: Da.

I: Koji su Vaši osobni stavovi o navedenim pokretima?

S9: Ne mogu se prozivati žene i njihove odluke ukoliko se ne zna puna priča. Nisam pristaša niti jednog niti drugog pokreta direktno, a indirektno mislim da svatko ima pravo raditi ono s čime će mu duša biti mirna.

I: Kakva su Vaša osobna razmišljanja o činu pobačaja?

S9: Osobno ga nikad ne bi napravila, ali ne mogu suditi ženama koje to naprave jer se nikad ne zna u kakvoj se situaciji netko nalazi.

I: Prema Vašem mišljenju, ima li religioznost utjecaj na stav o pobačaju?

S9: Naravno da ima. Doduše, kod nekih pojedinaca više, kod nekih manje, ali mislim da definitivno ima.

I: Imate li Vi što još nadodati?

S9: Nemam, mislim da sam sve rekla. Želim Vam svu sreću dalje u istraživanju.

I: U okviru ove teme, to bi bilo sve. Zahvaljujem Vam na sudjelovanju i lijepim željama, pozdrav!

S9: Hvala i Vama, adio.

Voditeljica intervjua: Matea Čular (I)

Sugovornica: Sugovornica 10 (S10)

Datum: 15.05.2024.

Mjesto: kafić

I: Koji je Vaša dob?

S10: Imam 24 godine.

I: Koji je Vaš stupanj obrazovanja?

S10: Završen preddiplomski studij.

I: Koje je Vaše zanimanje?

S10: Prvostupnica sociologije.

I: Jeste li religiozni?

S10: Da, religiozna sam.

I: Prakticirate li vjeru?

S10: Prakticiram, ali ne toliko često. Par puta mjesečno odem na misu, nisam redovna što se toga tiče. Ali, svakodnevno razgovaram s Bogom i molim se za obitelj, dečka, prijatelje i za sebe. Često me potresu događaji u svijetu pa molim i za ljude koji su pogođeni nesrećama.

I: Koji je Vaš ljubavni status?

S10: U sretnoj sam, dugogodišnjoj vezi.

I: Koji je Vaš radni status?

S10: Studentski, povremeno sam zaposlena.

I: Jeste li upoznati s kontracepcijom i njezinim metodama?

S10: Da, dosta sam upoznata s kontracepcijom i metodama kontracepcije zahvaljujući različitim predavanjima u školi i na Fakultetu, ali i zbog posredstva Interneta i društvenih mreža.

I: Koristite li se nekim metodama kontracepcije?

S10: Partner i ja ponekad koristimo kondom, ali najčešće se služimo metodom prekinutog snošaja ili pull-out metodom.

I: Kakvi su Vaši stavovi o upotrebi kontracepcije?

S10: Smatram da svi možemo biti sretni što postoje mnoge metode i vrste kontracepcije ponajviše radi zaštite od spolno prenosivih bolesti. Iako se kontracepcija s vjerskog gledišta smatra grijehom, ne mislim da je pogrešna. Ukoliko ljudi ne žele, nisu u dobrom imovinskom ili financijskom stanju, ukoliko je bolest u igri i slično. Smatram da je opravdano koristiti kontracepciju i pripremiti se za rađanje novoga života tek onda kada ste u mogućnosti i kada iskreno želite da imate dijete.

I: Koliko važnom smatrate kontracepciju u reproduktivnom aspektu?

S10: Smatram da je važna ukoliko partneri još nisu spremni na dijete i ukoliko žele ispuniti neke preduvjete za dobivanje djeteta popu kupnje vlastitog stana, stalno zaposlenje i tako dalje. Također, znam da dosta mojih prijateljica koristi kontracepcijske pilule radi reguliranja hormonalnog disbalansa i menstruacije ili radi sprječavanja nastanka nekih cisti ili izraslina. Smatram da je i tu opravdano korištenje kontracepcije iako ne znam kakve sve posljedice mogu ostati na plodnost.

I: Jeste li upoznati s procesom pobačaja odnosno s uvjetima obavljanja istog?

S10: Nisam u potpunosti. Gledala sam dosta dokumentaraca i znanstvenih emisija u kojima se govorilo o procesu pobačaja te me je to dosta potreslo pa ne bih nastavila s gledanjem. Nažalost, svjesna sam da mnoge žene pobačaje rade na nekim skrivenim lokacijama, u prisustvu nestručnih osoba i u nehygienjskim i nehumanim uvjetima. Mnoge od njih kasnije imaju problema sa začecem. Što se tiče samog procesa pobačaja grozno mi je i zamisliti što sve ljudi rade. Od kidanja djetetovih dijelova tijela, smrtonosna injekcija u srce djeteta, abortivne pilule... Grozim se toga...

I: Koliko ste upoznati s posljedicama koje pobačaj nosi?

S10: Dosta sam upoznata s posljedicama pobačaja. Od tjelesnih do emotivnih. Mislim da nitko ne može ostati ravnodušan na takav gubitak, posljedice sigurno ostanu.

I: Smatrate li da pobačaj može imati negativan utjecaj na reproduktivni sustav žene?

S10: Nažalost, poznajem par žena koje su izgubile dijete, u pitanju su spontani pobačaji. Jedna od njih je dugo čekala na tzv. „čišćenje“ gdje je razvila visoku temperaturu i brojne probleme te su joj liječnici kasnije rekli da vjerojatno više nikad neće zanijeti. Nakon toga imala je ozbiljne zdravstvene probleme, moždani udar u ranim tridesetima i još svašta nešto. Nakon pobačaja razvijaju se tjeskoba, strah, krivnja, žudnja, osjećaj manje vrijednosti, osjećaj da nešto s nama nije u redu,... Mislim da bi svaka žena koja iskusi pobačaj trebala imati psihološku pomoć.

I: Jeste li upoznati s zakonskim regulativama koje se tiču pobačaja?

S10: Iskreno i nisam baš. Znam da se namjerno izazvani pobačaj u Hrvatskoj može obaviti do 12 tjedna trudnoće. Isto tako znam preko medija da je „veliki problem“ priziv savjesti kod liječnika koji ne žele obaviti abortus. Smatram da oni imaju pravo na takvu odluku i podržavam njihovo odbijanje da obave abortus. Zakonske regulative su tu da se

poštuju. Danas je kontracepcija svima dostupna i mislim da je suludo da ju se ne koristi, posebice mladi koji ne mogu reći da nisu educirani o njoj kada su videa i objave o kontracepciji i sigurnom seksu dostupne svakodnevno, na svim platformama od 0 do 24.

I: Kako gledate na zakonske regulative pobačaja u Hrvatskoj?

S10: Nisam upoznata s njima da bih mogla opširnije govoriti o tome. Smatram da je pobačaj ubojstvo i kao takvo bi se po zakonu trebao tretirati. Ponavljam, u 21. stoljeću ubiti dijete jer niste koristili zaštitu je užasno i tko god tvrdi suprotno mislim da ima problem. Ubiti dio sebe tako olako (uzdah)... tužno. Nadam se da se Zakon u RH neće promijeniti osim za slučajeve kada je začeo nastalo silovanjem, a posebice kada je silovatelj član obitelji i kada je život majke ugrožen.

I: Jeste li čuli za pokrete pro life i pro choice?

S10: Čula sam za te pokrete i u Hrvatskoj i u svijetu.

I: Koji su Vaši osobni stavovi o navedenim pokretima?

S10: Moj osobni stav je da je pro life pokret izvrstan i drago mi je da je svake godine sve više i više ljudi u njega uključeno. Hod „Za život“ je najbolji pokazatelj stanja u Hrvatskoj. pro choice pokret označava pravo na slobodu izbora svakog pojedinca. To bi značilo da svatko ima pravo raditi što želi, neovisno o društvu. Znači da jednako može abortirati, drogirati se, ubijati, krasti i slično. Ako je pro choice baš pro choice onda neka svi žive tako, bez poštivanja kolektivnih pravila i pravila društva pa da vidimo dokle će ići.

I: Kakva su Vaša osobna razmišljanja o činu pobačaja?

S10: Smatram da je pobačaj ubojstvo. Smatram da život nastaje u trenutku začeca i je svaki namjerno izazvani pobačaj ubojstvo s predumišljajem. Ne znam kakva osoba moraš biti pa da se odlučiš na takav čin i kako živjeti s time do kraja života. Tužno je koliko se danas popularizira pobačaj i koliko su opale temeljne ljudske vrijednosti. Po meni, pobačaj je samo opravdan u situaciji silovanja i u situaciji kada je život žene ugrožen.

I: Prema Vašem mišljenju, ima li religioznost utjecaj na stav o pobačaju?

S10: Religioznost ima velik utjecaj na stav o pobačaju, no ne i presudan. Iako rimokatolici ne podržavaju čin pobačaja, ne možemo reći da se pobačaji ne odvijaju. Mislim da religioznost utjera strah u osobu, a činom pobačaja dolazi i do udaljavanja od vjere.

I: Imate li Vi što još za nadodati?

S10: Žaloso je što ljudi misle da je abortus nešto normalno. Onda je najbolje da svi izađemo na ulice i međusobno se ubijamo jer ne želimo da neka osoba bude kraj nas u određenom trenutku.

I: To bi bilo sve. Hvala Vam puno na sudjelovanju i ugodan dan.

S10: Ugodan dan i Vama, doviđenja.

Voditeljica intervjua: Matea Čular (I)

Sugovornica: Sugovornica 11 (S11)

Datum: 16.05.2024.

Mjesto: kafić

I: Koja je Vaša dob?

S11: Nažalost imam 25 godina (smijeh).

I: Koji je Vaš stupanj obrazovanja?

S11: Imam završenu srednju stručnu spremu.

I: Koje je Vaše zanimanje?

S11: Trenutno prodajna agentica.

I: Jeste li religiozni?

S11: Jesam, religiozna sam.

I: Prakticirate li vjeru?

S11: Hmm... Pa ako ćemo iskreno, djelomično.

I: Koji je Vaš ljubavni status?

S11: U dugogodišnjoj sam vezi.

I: A recite mi, Vaš radni status je...?

S11: Zaposlena sam na puno radno vrijeme.

I: Jeste li upoznati s kontracepcijom i njezinim metodama?

S11: Da, upoznata sam.

I: Koristite li se nekim metodama kontracepcije?

S11: Realno, ne. Da Vam budem iskrena, jedina metoda kojom se koristim je „pull out & pray“ (smijeh).

I: Kakvi su Vaši stavovi o upotrebi kontracepcije?

S11: Nemam neki definiran stav o tome. Tko hoće, nek koristi. Tko neće ne mora, ali u slučaju posljedica poput neželjene trudnoće nema kukanja (smijeh).

I: Koliko važnom smatrate kontracepciju u reproduktivnom aspektu?

S11: Sada ćete mi se smijati kad ovo kažem, ali smatram da su sve te priče o važnosti kontracepcije za reproduktivno zdravlje notorna laž.

I: Zanimljivo...Recite mi, zbog čega to mislite?

S11: Pa evo, osobno nisam nikada od nikog koga znam čula da je kontracepcija utjecala na reproduktivnost žene, negativno ili pozitivno. Negativno u smislu da nakon korištenja kontracepcije (prvenstveno antibebići pilula) nisu uspjele zatrudnjeti. Isto tako nisam ni čula da je kontracepcija pozitivno utjecala točnije očuvala žensko reproduktivno zdravlje, a imam dosta prijateljica i poznanica koje se time koriste.

I: Jeste li upoznati s procesom pobačaja odnosno s uvjetima obavljanja istog?

S11: Mislim da sam djelomično upoznata s procesom pobačaja.

I: Koliko ste upoznati s posljedicama koje pobačaj nosi?

S11: A mislim, što reći...Djelomično sam upoznata. Mislim da nitko od nas laika, da se tako izrazim, ne može biti u potpunosti upoznat s posljedicama koje pobačaj nosi.

I: Smatrate li da pobačaj može imati negativan utjecaj na reproduktivni sustav žene?

S11: (uzdah) Ovisno o situaciji i samom organizmu žene koja ga obavi, ali rekla bih da ima negativan utjecaj.

I: Jeste li upoznati s zakonskim regulativama koje se tiču pobačaja?

S11: Mislim da imam neko prosječno znanje o tim regulativama. Ne mogu reći da ništa ne znam, ali svakako nemam potpuno znanje o tome.

I: Kako gledate na zakonske regulative pobačaja u Hrvatskoj?

S11: Što se tiče zakonskih regulativa u Hrvatskoj, ne interesiraju me nit su mi zanimljive. Razlog tomu je taj što smatram da nam zakon uređuje grupa starijih pojedinaca, a koji su većinom muškarci.

I: Jeste li čuli za pokrete pro life i pro choice?

S11: Jesam, kako ne.

I: Koji su Vaši osobni stavovi o navedenim pokretima?

S11: Iskreno, totalno mi se gade radikalni pokreti. Smatram da niti jedan ultra radikalni pokret nije iznjedrilo plodom.

I: Kakva su Vaša osobna razmišljanja o činu pobačaja?

S11: Pa, ne znam. Osobno ne bih nikada, ali ne mislim da to treba zabraniti zakonom. Također, pobačaj se ne treba poticati i gurati u društvu.

I: Prema Vašem mišljenju, ima li religioznost utjecaj na stav o pobačaju?

S11: Teško je reći. Mislim da sve ovisi o pojedincu. Ja jesam vjernica, ali na moj stav o pobačaju ne utječe moja religioznost, već moralne vrijednosti koje su mi usađene.

I: Imate li Vi što još nadodati?

S11: Nemam. Bilo mi je zadovoljstvo razgovarati s Vama.

I: To bi bilo sve. Hvala Vama na sudjelovanju i ugodno razgovoru, lijep pozdrav.

S11: Hvala, bok.

Voditeljica intervjua: Matea Čular (I)
Sugovornica: Sugovornica 12 (S12)

Datum: 16.05.2024.
Mjesto: dom sugovornice

I: Koja je Vaša dob?

S12: 34 godine.

I: Koji je Vaš stupanj obrazovanja?

S12: Magisterij.

I: Koje je Vaše zanimanje?

S12: Po struci sam edukacijski rehabilitator.

I: Jeste li religiozni?

S12: Jesam.

I: Prakticirate li vjeru?

S12: Pa više manje jesam.

I: Koji je Vaš ljubavni status?

S12: Sretno sam udana (smijeh).

I: Koji je Vaš radni status?

S12: Zaposlena sam.

I: Jeste li upoznati s kontracepcijom i njezinim metodama?

S12: Upoznata sam sa svim oblicima kontracepcije.

I: Koristite li se nekim metodama kontracepcije?

S12: Trenutno nisam.

I: Kakvi su Vaši stavovi o upotrebi kontracepcije?

S12: Podržavam korištenje određene oblike kontracepcije. S obzirom na smanjenje dobne granice mladih koji stupaju u odnose, mislim da je jako važno da se educiraju o korištenju kontracepcije. Također, iako živimo u digitalnom dobu, mladi su manje informirani nego ikad.

I: Koliko važnom smatrate kontracepciju u reproduktivnom aspektu?

S12: Dosta važnom, naročito u smislu dugotrajnog očuvanja reproduktivnog zdravlja žene. Mislim da se premalo priča o tome koliko primjerice antibebi pilule mogu sačuvati reproduktivno zdravlje za budućnost, a previše o tome kako su one isključivo samo za prevenciju neželjene trudnoće.

I: Jeste li upoznati s procesom pobačaja odnosno s uvjetima obavljanja istog?

S12: Da, upoznata sam s procesom pobačaja i uvjetima obavljanja.

I: Koliko ste upoznati s posljedicama koje pobačaj nosi?

S12: Smatram da sam vrlo dobro upoznata s psihofizičkim posljedicama koje nosi pobačaj.

I: Smatrate li da pobačaj može imati negativan utjecaj na reproduktivni sustav žene?

S12: Naravno. Znam, iz iskustva meni bliske osobe, da pobačaj može imati jako negativan utjecaj na reproduktivni sustav žene.

I: Jeste li upoznati s zakonskim regulativama koje se tiču pobačaja?

S12: (uzdah) Hm... mislim da jesam, manje više.

I: Kako gledate na zakonske regulative pobačaja u Hrvatskoj?

S12: Mislim da su zakonske regulative u normalnim granicama.

I: Jeste li čuli za pokrete pro life i pro choice?

S12: Vjerujte mi, danas ćete teško pronaći osobu koja nije čula za te pokrete (smijeh).

I: Koji su Vaši osobni stavovi o navedenim pokretima?

S12: Cijeli život sam pobornik demokracije i slobodnog izražavanja svoga stava i mišljenja. Tako da po tom uzorku mislim da ljudi koji su dio pokreta pro choice imaju potpuno pravo izražavati svoje mišljenje s kojim se ne slažem uvijek i u potpunosti, što je isto u redu. S druge pak strane, premda više naginjem ka pro life pokretu, ne slažem se s nekim akcijama koje su određene udruge provodile, na primjer moljenje ispred bolnica i slične invazivne akcije.

I: Kakva su Vaša osobna razmišljanja o činu pobačaja?

S12: Mislim da je to jedno vrlo kompleksno i osjetljivo pitanje. Generalno zastupam pravo žene na donošenje vlastitih odluka, ali mislim da je tu tanka linija između donošenja odluka za sebe i odluke za drugu osobu (dijete). Osobno smatram da život postoji od začeca tako da mi broj tjedana ništa ne znači. Isto tako, po prirodi nisam osoba koja osuđuje druge i ne miješam se u nečiji život (osim ako me oni to ne traže). Teško mi je u par rečenica izraziti svoj stav na temu pobačaja. Generalno me tuđa odluka o pobačaju rastužuje i mislim da ja osobno nikad ne bih mogla se odlučiti na to ali u isto vrijeme ne osuđujem žene koje se odluče na pobačaj i vjerojatno bi im pružila potporu.

I: Prema Vašem mišljenju, ima li religioznost utjecaj na stav o pobačaju?

S12: Iskreno, mislim da načelno ima, ali u praksi i ne baš. Mislim da i žene koje su religiozne obavljaju pobačaje, a i njihovi muževi koji su također religiozni ih podržavaju u tome.

I: Imate li Vi što još nadodati?

S12: Mislim da je ovo jedna vrlo kompleksna i iscrpljujuća tema i da je potrebno puno promišljanja i razumijevanja s obje strane.

I: To bi bilo sve, hvala Vam na sudjelovanju i lijep pozdrav.

S12: Hvala, čao.

Voditeljica intervjua: Matea Čular (I)

Sugovornica: Sugovornica 13 (S13)

Datum: 18.05.2024.

Mjesto: WhatsApp video poziv

I: Koja je Vaša dob?

S13: 25 godina.

I: Koji je Vaš stupanj obrazovanja?

S13: Preddiplomski studij.

I: Koje je Vaše zanimanje?

S13: Ekonomistica.

I: Jeste li religiozni?

S13: Jesam, religiozna sam.

I: Prakticirate li vjeru?

S13: Nastojim. Ne mogu reći da se striktno pridržavam prakticiranja, ali pokušavam što češće ići na misna slavlja, ispovijedi i slično.

I: Koji je Vaš ljubavni status?

S13: U vezi sam.

I: Koji je Vaš radni status?

S13: Zaposlena sam kao studentica.

I: Jeste li upoznati s kontracepcijom i njezinim metodama?

S13: Jesam, dosta dovoljno sam upoznata s tim metodama.

I: Koristite li se nekim metodama kontracepcije?

S13: Nisam, ni partner ni ja nemamo potrebu za tim. Imamo dovoljno godina i u stabilnoj smo vezi tako da nemamo strah od potencijalne neželjene trudnoće.

I: Kakvi su Vaši stavovi o upotrebi kontracepcije?

S13: Premda zvuči kontradiktorno od onog što sam maloprije rekla, zalažem se za zaštitu u spolnom odnosu. Pogotovo ako je riječ o odnosima na jednu noć ili „kratkotrajnim avanturama“ jer realno Vi se tu ne štitite samo od neplanirane trudnoće već i od spolno prenosivih bolesti.

I: Koliko važnom smatrate kontracepciju u reproduktivnom aspektu?

S13: Mislim da je važna u neplaniranju trudnoće, ali ne smatram da ima ikakvu drugu važnost za reproduktivni sustav.

I: Jeste li upoznati s procesom pobačaja odnosno s uvjetima obavljanja istog?

S13: Pa, (uzdah) otprilike.

I: Koliko ste upoznati s posljedicama koje pobačaj nosi?

S13: Iskreno nisam baš upoznata s posljedicama pobačaja. Znam o procesu otprilike ono što čujem od drugih, ali s obzirom na to da mi nikada pobačaj nije bio potreban (hvala Bogu), nisam se interesirala za posljedice.

I: Smatrate li da pobačaj može imati negativan utjecaj na reproduktivni sustav žene?

S13: Mislim da može, ali da to ovisi o mnogim faktorima.

I: Aha...A na koje faktore mislite?

S13: Pa evo prvenstveno na individualno polje. Svaki je organizam različit. Nemaju sve žene iste reakcije i ista iskustva premda dijele isti reproduktivni sustav. Primjerice, nekome pobačaj ne mora imati nikakav utjecaj, dok s druge strane postoje žene koje trpe negativne posljedice nakon obavljenog pobačaja. Osim toga, jedan od faktora su i uvjeti izvršavanja pobačaja. Ako uvjeti nisu zadovoljavajući i dođe do komplikacija, velika je vjerojatnost da će žena istrpjeti negativne posljedice.

I: Jeste li upoznati s zakonskim regulativama koje se tiču pobačaja?

S13: Nisam niti želim biti upoznata. Općenito me zakoni i regulative ne zanimaju, neovisno o kontekstu.

I: Kako gledate na zakonske regulative pobačaja u Hrvatskoj?

S13: Ne gledam na njih uopće niti razmišljam o njima (smijeh). To je nešto što bi trebalo interesirati pravnike jer u suštini to i je njihov posao. Nama laicima je to prekomplikirano i dosadno (smijeh).

I: Jeste li čuli za pokrete pro life i pro choice?

S13: Jesam, najviše putem medija.

I: Koji su Vaši osobni stavovi o navedenim pokretima?

S13: Ne želim Vam puno duljiti, ali ukratko smatram da život počinje začecem.

I: Kakva su Vaša osobna razmišljanja o činu pobačaja?

S13: Smatram da je pobačaj u redu jedino ako je žena ugrožena trudnoćom ili ako je, ne daj Bože, silovana.

I: Prema Vašem mišljenju, ima li religioznost utjecaj na stav o pobačaju?

S13: Ima, itekakav utjecaj. Mislim da oni koji ne vjeruju u Boga ne cijene život kao mi koji vjerujemo i koji se vodimo time da je svako ljudsko biće stvoreno na sliku Božju.

I: Imate li Vi što još nadodati?

S13: Nemam potrebu ništa dodatno reći.

I: Eto ga, to je sve. Hvala Vam na sudjelovanju i lijep pozdrav.

S13: Hvala i Vama, ugodan dan.

Voditeljica intervjua: Matea Čular (I)

Sugovornica: Sugovornica 14 (S14)

Datum: 18.05.2024.

Mjesto: kafić

I: Koja je Vaša dob?

S14: 25 godina.

I: Koji je Vaš stupanj obrazovanja?

S14: Imam srednju stručnu spremu.

I: Koje je Vaše zanimanje?

S14: Trgovac.

I: Jeste li religiozni?

S14: Umjereno sam religiozna (smijeh).

I: Kako biste definirali tu „umjerenu“ religioznost?

S14: (uzdah) Uh... Pa nisam ultra religiozna u smislu da živim isključivo i striktno po bibliji ili kako bi se reklo u narodu „ližem oltare“ (smijeh), ali nisam ni netko tko uopće ne vjeruje u Boga ili tko negira Njegovo postojanje.

I: Prakticirate li vjeru?

S14: Više ne nego da. Ne znam kako da Vam to objasnim, ali nekako se vodim osjećajima i potrebama. Primjerice, na mise ili na ispovijedi odem tek onda kada u duši osjetim tu potrebu.

I: Koji je Vaš ljubavni status?

S14: Slobodna sam.

I: Koji je Vaš radni status?

S14: Nisam u radnom odnosu.

I: Jeste li upoznati s kontracepcijom i njezinim metodama?

S14: Da.

I: Koristite li se nekim metodama kontracepcije?

S14: Ne. S obzirom na to da nemam partnera s kojim mogu imati spolne odnose, nemam ni potrebu za kontracepcijom (smijeh).

I: Kakvi su Vaši stavovi o upotrebi kontracepcije?

S14: Podržavam ih sve.

I: Koliko važnom smatrate kontracepciju u reproduktivnom aspektu?

S14: Jako. Mislim da je uvođenje kontraceptivnih metoda revolucionaran potez u čuvanju i njegovanju reproduktivnog sustava.

I: Jeste li upoznati s procesom pobačaja odnosno s uvjetima obavljanja istog?

S14: Više manje, ali mislim da uvijek mogu znati više.

I: Koliko ste upoznati s posljedicama koje pobačaj nosi?

S14: Kad dobro razmislim, imam neko osrednje znanje o tome.

I: Smatrate li da pobačaj može imati negativan utjecaj na reproduktivni sustav žene?

S14: Ako je pravilno izveden, ne.

I: Jeste li upoznati s zakonskim regulativama koje se tiču pobačaja?

S14: Jesam, da.

I: Kako gledate na zakonske regulative pobačaja u Hrvatskoj?

S14: Ako govorimo o trenutnim pokretima i idejama koji se provode za zabranu pobačaja, to osuđujem. Momentalno su okej, osim priziva savjesti, to nimalo ne podržavam. Tko zna što će nam budućnost donijeti u tom aspektu.

I: Jeste li čuli za pokrete pro life i pro choice?

S14: Jesam.

I: Koji su Vaši osobni stavovi o navedenim pokretima?

S14: Zalažem se za pro choice pokret, strogo osuđujem takozvani "pro life" pokret. Mislim da nitko nema pravo odlučivati umjesto drugog, pogotovo ako su u pitanju osobni odabiri.

I: Kakva su Vaša osobna razmišljanja o činu pobačaja?

S14: Smatram da se ne bi trebao koristiti kao metoda kontracepcije, ali podržavam ga i ne osuđujem razloge zbog kojih se netko odluči na isti.

I: Prema Vašem mišljenju, ima li religioznost utjecaj na stav o pobačaju?

S14: Meni osobno ne, ali vjerujem da nekim ljudima ima utjecaja.

I: Imate li Vi što još nadodati?

S14: Treba uvesti bolji seksualni odgoj u škole, poboljšati svijest o pobačaju i zakone o njemu.

I: Evo došli smo do kraja našeg razgovora. Zahvaljujem Vam se na sudjelovanju i želim Vam ugodan dan.

S14: Ugodan dan i Vama, bok.

Voditeljica intervjua: Matea Čular (I)

Sugovornica: Sugovornica 15 (S15)

Datum: 18.05.2024.

Mjesto: kafić

I: Za početak, recite mi Vašu dob.

S15: 22 godine.

I: Koji je Vaš stupanj obrazovanja?

S15: Završila sam srednju školu tako da je moj stupanj obrazovanja SSS.

I: Koje je Vaše zanimanje?

S15: Hotelijersko-turistički tehničar.

I: Jeste li religiozni?

S15: Nisam.

I: Prakticirate li vjeru?

S15: S obzirom na to da se ne smatram vjernicom, nemam što ni prakticirati (smijeh).

I: Koji je Vaš ljubavni status?

S15: Nisam u vezi.

I: Koji je Vaš radni status?

S15: Zaposlena sam na puno radno vrijeme.

I: Jeste li upoznati s kontracepcijom i njezinim metodama?

S15: Da, dosta sam upoznata.

I: Koristite li se nekim metodama kontracepcije?

S15: Jesam, ali isključivo barijernim metodama.

I: Kakvi su vaši stavovi o upotrebi kontracepcije?

S15: Smatram da je vrlo bitna, naročito zbog spolno prenosivih bolesti koje možete „pokupiti“ od bilo koga, a da toga niste ni svjesni.

I: Koliko važnom smatrate kontracepciju u reproduktivnom aspektu?

S15: Jako bitnom, ali tu ne mislim samo na prevenciju neželjene trudnoće nego i na čuvanje reproduktivnog sustava koji je kod nas žena dosta osjetljiv.

I: Jeste li upoznati s procesom pobačaja odnosno s uvjetima obavljanja istog?

S15: Onako, djelomično rekla bih.

I: Koliko ste upoznati s posljedicama koje pobačaj nosi?

S15: Također djelomično.

I: Smatrate li da pobačaj može imati negativan utjecaj na reproduktivni sustav žene?

S15: Ne. Možda bude izoliranog slučaja, ali općenito ne vjerujem da može.

I: Jeste li upoznati s zakonskim regulativama koje se tiču pobačaja?

S15: Jesam.

I: Kako gledate na zakonske regulative pobačaja u Hrvatskoj?

S15: Smatram da, ako je dostupan, nije u redu da se većina doktora poziva na priziv savjesti s obzirom na to da su znali za što se točno školuju. Također, pobačaj bi trebao biti dostupan svima neovisno na dob, klasu ili okruženje.

I: Jeste li čuli za pokrete pro life i pro choice?

S15: Da.

I: Koji su Vaši osobni stavovi o navedenim pokretima?

S15: Ja sam pro choice jer smatram da je to osnovno životno pravo.

I: Kakva su Vaša osobna razmišljanja o činu pobačaja?

S15: Kao što sam već navela, treba biti dostupan svima, ali se ne smije gledati kao sredstvo kontracepcije.

I: Prema Vašem mišljenju, ima li religioznost utjecaj na stav o pobačaju?

S15: Ima, ali po mom mišljenju ne bi trebao imati utjecaja.

I: Imate li Vi što još nadodati?

S15: Nemam.

I: To bi bilo sve. Hvala na sudjelovanju i lijep pozdrav.

S15: Hvala i Vama, adio.

Voditeljica intervjua: Matea Čular (I)

Sugovornica: Sugovornica 16 (S16)

Datum: 19.05.2024.

Mjesto: kafić

I: Koji je Vaša dob?

S16: 22 godine.

I: Koji je Vaš stupanj obrazovanja?

S16: Srednja škola.

I: Koje je Vaše zanimanje?

S16: Studentica sam.

I: Jeste li religiozni?

S16: Da.

I: Prakticirate li vjeru?

S16: Ne, nisam.

I: Koji je Vaš ljubavni status?

S16: Slobodna.

I: Koji je Vaš radni status?

S16: zaposlena kao student.

I: Jeste li upoznati s kontracepcijom i njezinim metodama?

S16: Da.

I: Koristite li se nekim metodama kontracepcije?

S16: Jesam.

I: Kakvi su Vaši stavovi o upotrebi kontracepcije?

S16: Odluka o korištenju ili ne je na svakoj osobi individualno.

I: Koliko važnom smatrate kontracepciju u reproduktivnom aspektu?

S16: Vrlo vrlo važnom. Reproductivno zdravlje je, po mom mišljenju, najosjetljiviji aspekt čovjekovog organizma.

I: Jeste li upoznati s procesom pobačaja odnosno s uvjetima obavljanja istog?

S16: Nisam baš.

I: Koliko ste upoznati s posljedicama koje pobačaj nosi?

S16: Minimalno sam upoznata s ičim vezanim za pobačaj.

I: Ako smijem pitati, koji je razlog tomu?

S16: Pa nemam baš neki dubokoumni razlog, jednostavno me takve stvari ne zanimaju. Štoviše, prije bih rekla da me takve teme rastužuju pa da zbog toga ne želim imati previše informacija o tome.

I: Smatrate li da pobačaj može imati negativan utjecaj na reproduktivni sustav žene?

S16: Da, smatram da može.

I: Jeste li upoznati s zakonskim regulativama koje se tiču pobačaja?

S16: Ne, ni to me ne zanima baš (smijeh).

I: Kako gledate na zakonske regulative pobačaja u Hrvatskoj?

S16: Nisam baš upućena da bih mogla komentirati.

I: Jeste li čuli za pokrete pro life i pro choice?

S16: Aha, jesam.

I: Koji su Vaši osobni stavovi o navedenim pokretima?

S16: Smatram da, iako se možda čine ekstra radikalni, takvi pokreti su potrebni da se u društvu probudi svijest o određenim temama koje se smatraju tabuom. Ne zauzimam nikakve radikalne stavove, ali smatram općenito da je dobro da imamo takve pokrete za svaku temu ili problem o kojem se u društvu ne priča dovoljno.

I: Kakva su Vaša osobna razmišljanja o činu pobačaja?

S16: Osobno, mislim da bi to bila teška odluka i da ne bih išla kroz sam proces, ali smatram da je to odluka svake žene i da im se mora pružiti šansa da same donesu tu odluku.

I: Prema Vašem mišljenju, ima li religioznost utjecaj na stav o pobačaju?

S16: Intenzitet utjecaja ovisi o pojedincu, ali mislim da općenito ima.

I: Imate li Vi što još nadodati?

S16: Nemam.

I: To bi bilo sve. Hvala Vama na sudjelovanju i ugodnom razgovoru, lijep pozdrav.

S16: Hvala i Vama, pozdrav.

Voditeljica intervjua: Matea Čular (I)

Sugovornica: Sugovornica 17 (S17)

Datum: 22.05.2024.

Mjesto: kafić

I: Koja je Vaša dob?

S17: Imam 25 godine.

I: Koji je Vaš stupanj obrazovanja?

S17: Preddiplomski studij.

I: Koje je Vaše zanimanje?

S17: Prvostupnik kroatistike i povijesti.

I: Jeste li religiozni?

S17: Da.

I: Prakticirate li vjeru?

S17: Da, da.

I: Koji je Vaš ljubavni status?

S17: Slobodna.

I: Koji je Vaš radni status?

S17: Nemam radni status, studiram još.

I: Jeste li upoznati s kontracepcijom i njezinim metodama?

S17: Jesam i to dovoljno.

I: Koristite li se nekim metodama kontracepcije?

S17: Nisam, nemam potrebu baš (smijeh).

I: Kakvi su Vaši stavovi o upotrebi kontracepcije?

S17: Osobno ju ne koristim, s jedne strane zbog vjerskih razloga, a s druge smatram da ni jedan oblik nije 100% siguran.

I: Koliko važnom smatrate kontracepciju u reproduktivnom aspektu?

S17: Pa, poprilično.

I: Jeste li upoznati s procesom pobačaja odnosno s uvjetima obavljanja istog?

S17: Jesam, da.

I: Koliko ste upoznati s posljedicama koje pobačaj nosi?

S17: Onako, nešto malo. Upoznata jesam s tim kako se pobačaj obavlja, ali nisam baš s posljedicama.

I: Smatrate li da pobačaj može imati negativan utjecaj na reproduktivni sustav žene?

S17: Da. Budući da svaka žena trudnoćom aktivira hormone koji su joj prethodno nepoznati i sve posljedice koje može izazvati trudnoća i porod izaziva i pobačaj, naravno uz dodatne komplikacije i posljedice koje su specifične za pobačaj.

I: Jeste li upoznati s zakonskim regulativama koje se tiču pobačaja?

S17: Ne baš.

I: Kako gledate na zakonske regulative pobačaja u Hrvatskoj?

S17: Osobno ne podržavam pobačaj i smatram ga smrtnim grijehom. Smatram da bez ikakvih vjerskih razloga nitko nema pravo na ubojstvo nerođenog djeteta. Nitko od nas ne može točno odluciti kada će začeti i to nije u našoj moći već začćeće možemo samo potaknuti, a danas za sprječavanje postoji kontracepcija na koju svatko ima pravo i može ju iskoristiti da sprječi začetak.

I: Jeste li čuli za pokrete pro life i pro choice?

S17: Da.

I: Koji su Vaši osobni stavovi o navedenim pokretima?

S17: Osobno više podržavam pro life pokret, za ograničenje i zabranu pobačaja.

I: Kakva su Vaša osobna razmišljanja o činu pobačaja?

S17: Svaka žena ima pravo odlučiti što će sa svojim tijelom, to je istina zato i ima priliku na svakakve zahvate, ali dijete u njoj je posebna jedinka i njega se ništa ne pita. Danas živimo u svijetu kada je fizički izgled tijela važniji od života djeteta i često je upravo pobačaj način sprječavanje trudnoće. Ako nismo u stanju voditi brigu o djetetu za to uvijek postoje ustanove i ljudi koji će nam olakšati brigu, ali dijete mora imati pravo na život jer nas nitko nije pitao želimo li se mi roditi i kada ćemo se roditi. Živimo i borimo se sa životom svi jednako i na to svatko treba imati pravo.

Dijete nije ja niti itko drugi već čovjek za sebe i smatram da se ono samo treba odlučiti živjeti, a da to nije na nama. Dok s druge strane kao praktični vjernik to gledam i kao Božju volju, a ne volju nas samih.

I: Prema Vašem mišljenju, ima li religioznost utjecaj na stav o pobačaju?

S17: Ima ima, itekako.

I: Imate li Vi što još nadodati?

S17: Mislim da sam sve rekla.

I: To bi bilo sve. Hvala Vam puno na sudjelovanju i ugodan dan.

S17: Ugodan dan i Vama, doviđenja.

Voditeljica intervjua: Matea Čular (I)

Sugovornica: Sugovornica 18 (S18)

Datum: 23.05.2024.

Mjesto: dom sugovornice

I: Koja je Vaša dob?

S18: 24 godine.

I: Koji je Vaš stupanj obrazovanja?

S18: Srednja škola.

I: Koje je Vaše zanimanje?

S18: Trenutno studiram na Pravnom fakultetu.

I: Jeste li religiozni?

S18: Vjerujem u Boga i da postoji neka viša sila.

I: Prakticirate li vjeru?

S18: Prakticiranje vjere u vidu odlaženja na misu svaku nedjelju, to ne radim (osim za velike blagdane) jer smatram da to nije jedini pokazatelj i odraz da si vjernik. U životu smo svi sigurno upoznali ljude koje svakodnevno prakticiraju vjeru i redovito idu na Svetu misu, a kao ljudi su zapravo sve ono što se kosi samoj vjeri.

I: Koji je Vaš ljubavni status?

S18: U vezi sam.

I: Koji je Vaš radni status?

S18: Radim preko studentskog ugovora kao teleprodajni agent.

I: Jeste li upoznati s kontracepcijom i njezinim metodama?

S18: Upoznata sam sa svim vrstama kontracepcija.

I: Koristite li se nekim metodama kontracepcije?

S18: Da, koristim.

I: Kakvi su Vaši stavovi o upotrebi kontracepcije?

S18: Kontracepcija je odlično sredstvo zaštite od neželjene trudnoće, ali i naravno zaštita od spolno prenosivih bolesti generalno. Mislim da bi svaka mlada osoba, pogotovo srednjoškolci, trebala biti upoznata sa svakom metodom kontracepcije obzirom da sve ranije stupaju u odnose.

I: Koliko važnom smatrate kontracepciju u reproduktivnom aspektu?

S18: U očuvanju reproduktivnog zdravlja i plodnosti žene je izrazito važna.

I: Jeste li upoznati s procesom pobačaja odnosno s uvjetima obavljanja istog?

S18: Nisam baš posebno upoznata s procesom pobačaja.

I: Koliko ste upoznati s posljedicama koje pobačaj nosi?

S18: Moja pretpostavka je da više utječe na psihu žene negoli da ima nekakve fizičke posljedice, ali generalno nisam upoznata s posljedicama pobačaja.

I: Smatrate li da pobačaj može imati negativan utjecaj na reproduktivni sustav žene?

S18: Mislim da u većini slučajeva nema negativan utjecaj obzirom da i nakon spontanih pobačaja puno žena opet zatrudni i iznese normalno trudnoću pa nekako smatram da vjerovatno neće postojati negativan utjecaj na reproduktivni sustav i kod žene koja želi pobaciti, ali opet s druge strane zaista nisam upoznata s fizičkim posljedicama pobačaja.

I: Jeste li upoznati s zakonskim regulativama koje se tiču pobačaja?

S18: Mislin da je zakonom dopušten pobačaj u Republici Hrvatskoj negdje do 10. tjedna trudnoće.

I: Kako gledate na zakonske regulative pobačaja u Hrvatskoj?

S18: Nisam previše razmišljala o tome, sve što znam o zakonu u Republici Hrvatskoj sam već navela (smijeh).

I: Jeste li čuli za pokrete pro life i pro choice?

S18: Jesam.

I: Koji su Vaši osobni stavovi o navedenim pokretima?

S18: Zašto bi jedan pokret, u kojem su pretežito kršćani, odlučivao o, da naglasim, zakonskoj odredbi pobačaja. Bez obzira što smo pretežito kršćanska država, to bi značilo u prijevodu "Nema veze što si ateist ili xy vjere, pobačaj se kosi našoj vjeri, mi ti zabranjujemo i ukidamo to pravo". Doduše i jedan i drugi pokret idu iz jedne krajnosti u drugu.

I: Kakva su Vaša osobna razmišljanja o činu pobačaja?

S18: Pobačaj će uvijek biti vječna debata između toga što je moralno, a što nije. Svaka žena bi trebala odlučivati sama za sebe jer svatko od nas je jedinka za sebe i mi sami donosimo odluke u svakom aspektu života. Dosta mi je podijeljeno mišljenje o samom pobačaju jer je tema jako teška i kompleksna. Naravno da bi ženi koja je silovana i time prošla kroz tešku traumu u životu trebalo omogućiti pravo pobačaja i generalno zakonska odredba koja već postoji je sasvim legitimna. Totalno ukidanje pobačaja je apsurdno, pogotovo u takvim izoliranim slučajevima kao što je silovanje žene. Kod žena koje pobace jer im se dogodila neželjena trudnoća, tu mi je već mišljenje jako podijeljeno jer, s jedne strane može se reći da je sebičan čin obzirom da postoji jako puno žena koje ne mogu zatrudnjeti, ali opet s druge strane ako takva žena nema financijske mogućnosti uzdržavati dijete, živi u lošim uvjetima ili bi zaista bio loš roditelj (fiktivno govoreći), realno je da bi dijete odraslo u nezdravoj okolini (npr nasilje u obitelji, zanemarivanje i nebriga). Međutim, ni to ne isključuje mogućnost da to dijete jednoga dana ne izraste u kvalitetnu osobu. Baš zbog tih previše "što ako", teško je doći do kristalno jasnog odgovora i stava o tome jeli pobačaj treba legalizirati skroz ili ukinuti skroz.

I: Prema Vašem mišljenju, ima li religioznost utjecaj na stav o pobačaju?

S18: Religioznost definitivno ima utjecaj na stavove o pobačaju.

I: Imate li Vi što još nadodati?

S18: Nemam.

I: Eto, to bi bilo sve. Hvala Vam na sudjelovanju i lijep pozdrav.

S18: Hvala i Vama.

Voditeljica intervjua: Matea Čular (I)

Sugovornica: Sugovornica 19 (S19)

Datum: 23.05.2024.

Mjesto: kafić

I: Koja je Vaša dob?

S19: Imam 21 godinu.

I: Koji je Vaš stupanj obrazovanja?

S19: Srednja škola.

I: Koje je Vaše zanimanje?

S19: Upravni referent prema srednjoj školi, ali studiram.

I: Jeste li religiozni?

S19: Jesam, po religiji sam katolkinja.

I: Prakticirate li vjeru?

S19: Pa...Trudim se.

I: Koji je Vaš ljubavni status?

S19: U vezi sam.

I: Koji je Vaš radni status?

S19: Povremeno radim kao student.

I: Jeste li upoznati s kontracepcijom i njezinim metodama?

S19: Jesam.

I: Koristite li se nekim metodama kontracepcije?

S19: Iskreno, nisam.

I: Kakvi su Vaši stavovi o upotrebi kontracepcije?

S19: Ne želim ju praktimirati zbog straha od nuspojava i posljedica.

I: Koliko važnom smatrate kontracepciju u reproduktivnom aspektu?

S19: (uzdah) Smatram da je važna, ali da nije i najvažnija za zdravlje reproduktivnog sustava žene.

I: Jeste li upoznati s procesom pobačaja odnosno s uvjetima obavljanja istog?

S19: Onako, rekla bih da jesam.

I: Koliko ste upoznati s posljedicama koje pobačaj nosi?

S19: Smatram da sam osrednje upoznata s posljedicama.

I: Smatrate li da pobačaj može imati negativan utjecaj na reproduktivni sustav žene?

S19: S obzirom na to da nisam u potpunosti upoznata s procesom pobačaja, ne znam koliko bih mogla govoriti o ikakvom utjecaju istog.

I: Jeste li upoznati s zakonskim regulativama koje se tiču pobačaja?

S19: Onako, znam samo površinski odnosno onoliko koliko sam čula iz medija.

I: Kako gledate na zakonske regulative pobačaja u Hrvatskoj?

S19: Nisam se baš interesirala za zakonske regulative u našoj zemlji da Vam iskreno kažem (smijeh).

I: Jeste li čuli za pokrete pro life i pro choice?

S19: Nisam čula za njih.

I: Koji su Vaši osobni stavovi o navedenim pokretima?

S19: Pa evo, s obzirom na to da tek sada prvi put čujem za te pokrete koje ste mi naveli, nemam nikakve stavove. Pitajte me možda kroz mjesec, dva (smijeh)... kada ih proučim malo (smijeh).

I: Kakva su Vaša osobna razmišljanja o činu pobačaja?

S19: Smatram da je to izbor žene i da se ne treba zakonski ukinuti. Odnosno nisam za pobačaj da mislim da je to nešto pozitivno, ako me shvaćate, ali mi se ne čini ispravno da se ženama ukine sloboda izbora da se tako izrazim.

I: Prema Vašem mišljenju, ima li religioznost utjecaj na stav o pobačaju?

S19: Ima, ali ne prevelikog. Mislim da je to sve na individualnoj razini pojedinca.

I: Imate li Vi što još nadodati?

S19: Ne, sve sam rekla.

I: Eto ga, to bi bilo sve. Hvala Vam na sudjelovanju i lijep pozdrav.

S19: Hvala i Vama, bok.

Voditeljica intervjua: Matea Čular (I)

Sugovornica: Sugovornica 20 (S20)

Datum: 25.05.2024.

Mjesto: kafić

I: Koja je Vaša dob?

S20: 23 godine.

I: Koji je Vaš stupanj obrazovanja?

S20: Završila sam preddiplomski studij.

I: Koje je Vaše zanimanje?

S20: Novinarka.

I: Jeste li religiozni?

S20: (uzdah) Uh...Ako se to odnosi na vjeru u Boga onda da, ali ako se to odnosi na odlaske u Crkvu i vjerovanje da je ono Crkveno jedino ispravno onda ne (smijeh).

I: Prakticirate li vjeru?

S20: Prakticiram ju tako da se pomolim kući i trudim se raditi ono što smatram da je za mene kao čovjeka isparvno

I: Koji je Vaš ljubavni status?

S20: Sretno slobodna (smijeh).

I: Koji je Vaš radni status?

S20: Zaposlenje preko Studentskog centra.

I: Jeste li upoznati s kontracepcijom i njezinim metodama?

S20: Smatram da sam dovoljno upoznata.

I: Koristite li se nekim metodama kontracepcije?

S20: Ne...Što će mi? (smijeh).

I: Kakvi su Vaši stavovi o upotrebi kontracepcije?

S20: Ako osoba ne želi djecu, onda je sasvim razumno da osoba koristi kontracepciju; bolje biti zaštićen (od spolnih bolesti) i siguran (koliko se to može biti) od trudnoće nego biti loš roditelj i da dijete ispašta zbog nezadovoljstva roditelja.

I: Koliko važnom smatrate kontracepciju u reproduktivnom aspektu?

S20: Generalno smatram da je kontracepcija dosta bitna, u bilo kojem pogledu. Ja sam jedno vrijeme koristila hormonalnu kontracepciju, mislim da se zvala Yasmin ili tako nešto. Koristila sam ju zato što sam imala velike probleme s neredovitim ciklusom. Ginekologica mi je preporučila da jedno vrijeme pijem te tablete tako da bi mi se ciklus mogao dovesti u normalu i kako posljedično ne bih imala komplikacija sa začecem.

I: Jeste li upoznati s procesom pobačaja odnosno s uvjetima obavljanja istog?

S20: Jesam.

I: Koliko ste upoznati s posljedicama koje pobačaj nosi?

S20: Dovoljno.

I: Smatrate li da pobačaj može imati negativan utjecaj na reproduktivni sustav žene?

S20: Smatram da ima, ali da je njeno pravo da odluči hoće li to napraviti ili ne.

I: Jeste li upoznati s zakonskim regulativama koje se tiču pobačaja?

S20: Ne previše.

I: Kako gledate na zakonske regulative pobačaja u Hrvatskoj?

S20: Ženama bi se trebali osigurati uvjeti za siguran abortus, da se u svakoj bolnici doktor ne poziva na priziv savjeti i da žene ne moraju ići u Sloveniju kako bi obavile čin pobačaja.

I: Jeste li čuli za pokrete pro life i pro choice?

S20: Do ovog trenutka nisam.

I: Koji su Vaši osobni stavovi o navedenim pokretima?

S20: S obzirom da nisam upoznata s pokretima samim time ne mogu donijeti bilo kakav sud.

I: Kakva su Vaša osobna razmišljanja o činu pobačaja?

S20: Ženino je pravo da odluči što će raditi sa svojim tijelom. Mišljenja sam da se nitko ne treba miješati u tuđe živote, jer na kraju dana što se to mene tiče? Njena osobna stvar. Nemam nikakvog prava ženi nametati svoje mišljenje. Na kraju krajeva, ona je ta koja bi ga rodila i nitko drugi. A da ne spominjem slučajeve silovanja...u takvim slučajevima posebno opravdavam takvu odluku.

I: Prema Vašem mišljenju, ima li religioznost utjecaj na stav o pobačaju?

S20: Mislim da u određenom dijelu ljudi ima, ali isto tako mislim da u drugom dijelu ne. Mislim da se ljudi vade na to jer nemaju drugi argument osim da vole upravljati tuđim životima ili jer se radi o velikoj količini konzervativnosti.

I: Imate li Vi što još nadodati?

S20: Nemam, mislim da je to sve (smijeh).

I: To bi bilo sve. Hvala Vama na sudjelovanju i ugodno razgovoru, lijep pozdrav.

S20: Sretno Vam dalje s istraživanjem, bok.

Voditeljica intervjua: Matea Čular (I)

Sugovornica: Sugovornica 21 (S21)

Datum: 30.05.2024.

I: Koja je Vaša dob?

S21: 27 godina.

I: Koji je Vaš stupanj obrazovanja?

S21: Viša stručna sprema.

I: Koje je Vaše zanimanje?

S21: Ja sam učiteljica.

I: Jeste li religiozni?

S21: Da, da.

I: Prakticirate li vjeru?

S21: Jesam, koliko god mogu.

I: Koji je Vaš ljubavni status?

S21: Slobodna.

I: Koji je Vaš radni status?

S21: Zaposlena na neodređeno.

I: Jeste li upoznati s kontracepcijom i njezinim metodama?

S21: Moglo bi se reći da jesam u potpunosti.

I: Koristite li se nekim metodama kontracepcije?

S21: Nisam, nemam potrebu baš (smijeh).

I: Kakvi su Vaši stavovi o upotrebi kontracepcije?

S21: Pa dosta pozitivni. To što je ja osobno ne koristim, ne znači da ne priznajem njen značaj.

I: Koliko važnom smatrate kontracepciju u reproduktivnom aspektu?

S21: Podosta, rekla bih. Kako god okrenete, ona je važna za reproduktivni sustav... A sada, je li nju netko koristi jer ne želi imati djecu ili ju pak koristi kao određenu vrstu prevencije i čuvanja reproduktivnog zdravlja i plodnosti, to je drugi „par postola“ (smijeh).

I: Jeste li upoznati s procesom pobačaja odnosno s uvjetima obavljanja istog?

S21: Nisam, niti malo.

I: Koliko ste upoznati s posljedicama koje pobačaj nosi?

S21: Nisam se nikada interesirala ni za proces pobačaja, kao ni za moguće posljedice koje donosi.

I: Smatrate li da pobačaj može imati negativan utjecaj na reproduktivni sustav žene?

S21: Ako je vjerovati onome što čujemo iz medija ili od stručnjaka, onda da mislim da može. Međutim, smatram da nisam dovoljno upoznata sa svim time da mogu izgraditi nekakav određeni stav kojeg bih zagovarala.

I: Jeste li upoznati s zakonskim regulativama koje se tiču pobačaja?

S21: Ma mene Vam te pravne stvari uopće ne zanimaju, neovisno o temi (smijeh).

I: Kako gledate na zakonske regulative pobačaja u Hrvatskoj?

S21: Nikako (smijeh). Iskreno pravni konteksti i regulative su mi užasno dosadne. Zato se nikad i ne interesiram oko takvih pitanja i polemika.

I: Jeste li čuli za pokrete pro life i pro choice?

S21: Nazivi tih pokreta su mi zvučni, ali nikad se nisam educirala o njima.

I: Koji su Vaši osobni stavovi o navedenim pokretima?

S21: Nemam apsolutno nikakav stav, niti o jednom niti o drugom pokretu.

I: Kakva su Vaša osobna razmišljanja o činu pobačaja?

S21: Izuzetno sam protiv pobačaja, u svakom smislu.

I: Prema Vašem mišljenju, ima li religioznost utjecaj na stav o pobačaju?

S21: U nekim slučajevima ima, u nekim pak nije niti sporedan faktor. Sve ovisi od osobe do osobe.

I: Imate li Vi što još nadodati?

S21: Ne, to je to.

I: U okviru ove teme, to bi bilo sve. Zahvaljujem Vam na sudjelovanju, pozdrav!

S21: Hvala i Vama, adio.

Voditeljica intervjua: Matea Čular (I)
Sugovornica: Sugovornica 22 (S22)

Datum: 01.06.2024.
Mjesto: dom sugovornice

I: Koja je Vaša dob?

S22: 28 godina.

I: Koji je Vaš stupanj obrazovanja?

S22: Srednja stručna sprema.

I: Koje je Vaše zanimanje?

S22: Konobarica.

I: Jeste li religiozni?

S22: Jesam.

I: Prakticirate li vjeru?

S22: Ne u tolikoj mjeri koliko bi trebala.

I: Koji je Vaš ljubavni status?

S22: Udana.

I: Koji je Vaš radni status?

S22: Nezaposlena sam.

I: Jeste li upoznati s kontracepcijom i njezinim metodama?

S22: Jesam, u dovoljnoj mjeri.

I: Koristite li se nekim metodama kontracepcije?

S22: Nisam.

I: Kakvi su Vaši stavovi o upotrebi kontracepcije?

S22: Mislim da bi za mlade bilo bolje kada bi više bili osvješteni o uporabi iste, samim time bi se smanjio postotak pobačaja.

I: Koliko važnom smatrate kontracepciju u reproduktivnom aspektu?

S22: Vrlo važnom.

I: Jeste li upoznati s procesom pobačaja odnosno s uvjetima obavljanja istog?

S22: Nisam i ne želim znati.

I: Koliko ste upoznati s posljedicama koje pobačaj nosi?

S22: Smatram da su daleko veće psihičke posljedice, nego one fizičke.

I: Smatrate li da pobačaj može imati negativan utjecaj na reproduktivni sustav žene?

S22: Slažem se, mislim da itekako ima negativan utjecaj.

I: Jeste li upoznati s zakonskim regulativama koje se tiču pobačaja?

S22: Kod nas prevladava liberalni zakon o pobačaju koji dopuštaju pobačaj na zahtjev trudne žene u ranim stadijima trudnoće.

I: Kako gledate na zakonske regulative pobačaja u Hrvatskoj?

S22: Nisam u tim vodama.

I: Jeste li čuli za pokrete pro life i pro choice?

S22: Nisam.

I: Koji su Vaši osobni stavovi o navedenim pokretima?

S22: Nemam stav o tim pokretima. Nikada nisam ni čula za njih, to prvi put čujem evo sada od Vas (smijeh).

I: Kakva su Vaša osobna razmišljanja o činu pobačaja?

S22: Mislim da svatko ima pravo na život i da smo svi zbog nečeg tu gdje jesmo.

I: Prema Vašem mišljenju, ima li religioznost utjecaj na stav o pobačaju?

S22: Mislim da nema u tolikoj mjeri koliko bi trebalo da bude.

I: Imate li Vi što još nadodati?

S22: Nemam ništa.

I: *To bi bilo sve. Hvala Vam puno na sudjelovanju i ugodan dan.*

S22: Ugodan dan i Vama, doviđenja.

Voditeljica intervjua: Matea Čular (I)

Sugovornica: Sugovornica 23 (S23)

Datum: 02.06.2024.

Mjesto: kafić

I: *Koja je Vaša dob?*

S23: 32 godine.

I: *Koji je Vaš stupanj obrazovanja?*

S23: Završila sam srednju školu.

I: *Koje je Vaše zanimanje?*

S23: Medicinska sestra.

I: *Jeste li religiozni?*

S23: Jesam, veoma.

I: *Prakticirate li vjeru?*

S23: Naravno, da.

I: *Koji je Vaš ljubavni status?*

S23: Sretno udana (smijeh).

I: *Koji je Vaš radni status?*

S23: Zaposlena sam.

I: *Jeste li upoznati s kontracepcijom i njezinim metodama?*

S23: Da, upoznata sam.

I: *Koristite li se nekim metodama kontracepcije?*

S23: Jesam, većinom barijernim metodama.

I: *Kakvi su Vaši stavovi o upotrebi kontracepcije?*

S23: Smatram da osobe koje ne žele djecu trebaju primjenjivati kontracepcijske metode, a i za zaštitu od spolnih bolesti.

I: *Koliko važnom smatrate kontracepciju u reproduktivnom aspektu?*

S23: Smatram je bitnom za osobe koje ne žele imati djecu, da ne bi došlo do začeca.

I: *Jeste li upoznati s procesom pobačaja odnosno s uvjetima obavljanja istog?*

S23: Djelomično sam upoznata.

I: *Koliko ste upoznati s posljedicama koje pobačaj nosi?*

S23: Mislim da sam dobro upoznata s posljedicama.

I: *Smatrate li da pobačaj može imati negativan utjecaj na reproduktivni sustav žene?*

S23: Smatram da pobačaj ima negativan utjecaj na reproduktivni sustav žene i na psihičko stanje žene.

I: *Jeste li upoznati s zakonskim regulativama koje se tiču pobačaja?*

S23: Ne baš.

I: *Kako gledate na zakonske regulative pobačaja u Hrvatskoj?*

S23: Nisam baš upućena, ali pobačaj ne podržavam u svakom smislu i smatram da je ispravno što liječnici imaju pravo na priziv savjesti.

I: *Jeste li čuli za pokrete pro life i pro choice?*

S23: Jesam, čula sam za njih.

I: *Koji su Vaši osobni stavovi o navedenim pokretima?*

S23: Podržavam pokret „pro life“ jer sam protiv pobačaja, smatram da kada bi osobe koje podržavaju pokret „pro choice“ koristile kontracepcijske metode ne bi dolazilo do pobačaja i smatram da je njihovo ponašanje u reproduktivnom smislu neodgovorno.

I: Kakva su Vaša osobna razmišljanja o činu pobačaja?

S23: Protiv pobačaja sam.

I: Prema Vašem mišljenju, ima li religioznost utjecaj na stav o pobačaju?

S23: Smatram da ima velik utjecaj, jer ljudi koji su religiozni se vode stavovima i naučavanjima vjere pa su time protiv pobačaja.

I: Imate li Vi što još nadodati?

S23: Osobe koje ne žele imati djecu trebaju primjenjivati kontracepcijske metode za zaštitu od začeca, a ne ponašati se neodgovorno i činiti pobačaj. Taj čin se može spriječiti odgovornim ponašanjem oba spola.

I: To bi bilo sve, zahvaljujem Vam se na sudjelovanju i želim Vam ugodan dan.

S23: Pozdrav.

Voditeljica intervjua: Matea Čular (I)

Sugovornica: Sugovornica 24 (S24)

Datum: 03.06.2024.

Mjesto: dom sugovornice

I: Koja je Vaša dob?

S24: 21 godina.

I: Koji je Vaš stupanj obrazovanja?

S24: Završena srednja škola, trenutno sam na preddiplomskom studiju.

I: Koje je Vaše zanimanje?

S24: Pa po završenoj srednjoj školi, nemam zanimanje (smijeh). Bila sam u gimnaziji, ali ako gledamo po fakultetu, iako ga još nisam završila, buduća sam ekonomistica.

I: Jeste li religiozni?

S24: Da

I: Prakticirate li vjeru?

S24: Jesam.

I: Koji je Vaš ljubavni status?

S24: Slobodna (smijeh).

I: Koji je Vaš radni status?

S24: Radim tu i tamo preko studentskog ugovora.

I: Jeste li upoznati s kontracepcijom i njezinim metodama?

S24: Da

I: Koristite li se nekim metodama kontracepcije?

S24: Da, jesam.

I: Kakvi su Vaši stavovi o upotrebi kontracepcije?

S24: Mislim da bi je svi trebali koristiti kako bi prvenstveno zaštitili sebe i svog partnera, a posljedično i spriječili neželjene ishode.

I: Koliko važnom smatrate kontracepciju u reproduktivnom aspektu?

S24: Iznimno važnom.

I: Jeste li upoznati s procesom pobačaja odnosno s uvjetima obavljanja istog?

S24: Da.

I: Koliko ste upoznati s posljedicama koje pobačaj nosi?

S24: Nisam dovoljno informirana.

I: Smatrate li da pobačaj može imati negativan utjecaj na reproduktivni sustav žene?

S24: Ne smatram. Zato što bi se pobačajem samo spriječile neželjene trudnoće, što bi smanjilo kvantitetu

reprodukcije, ali bi pridonijelo kvaliteti života djeteta/djece, stoga mislim da bi sveobuhvatno govoreći imalo pozitivan utjecaj.

I: Ako smijem pitati, na što točno mislite kada govorite o doprinosu kvaliteti života?

S24: Pa evo, prvenstveno spremnost na roditeljstvo. Kad malo bolje razmislite poučeni svime što čujemo iz raznih medija, vidjet ćete da se najčešće cure odluče na pobačaj jer se u tom trenutku ne osjećaju dovoljno spremnima da postanu majke. Znamo dosta primjera gdje bi adolescentice odlučile roditi dijete, no vrlo brzo bi ga zanemarile ili odvele u sirotišta. Zar nije onda bolje da, umjesto toga, žena u tom trenutku pobaci pa da onda nakon nekoliko godina, kada se osjeti spremnom za odgajanje djece, zatrudni i rodi to dijete?

I: Jeste li upoznati s zakonskim regulativama koje se tiču pobačaja?

S24: Donekle sam upoznata.

I: Kako gledate na zakonske regulative pobačaja u Hrvatskoj?

S24: Mislim da bi u svim bolnicama pobačaj trebao biti zakonom dopušten.

I: Jeste li čuli za pokrete pro life i pro choice?

S24: Da.

I: Koji su Vaši osobni stavovi o navedenim pokretima?

S24: Ako roditelji, a pogotovo majka koja prolazi kroz trudnoću, promjene hormona i slično, nisu spremni na takvo nešto, bilo bi zdravo da sami donesu odluku o tome jer se to ne tiče nikog drugog, već njih samih.

I: Kakva su Vaša osobna razmišljanja o činu pobačaja?

S24: Ne kažem da je život fetusa nebitan, ali postoje mnogi aspekti koji će posljedično utjecati na njegov život i život njegovih roditelja. Također, ima mnogo slučajeva u kojima se ne radi o "greški", već da je dijete začeto povodom silovanja. Nadalje, imate situacije gdje dijete razvije neku kroničnu bolest ili se majci pogorša stanje uslijed poteškoća trudnoće. Ne slažem se da je svaki razlog za pobačaj opravdan (u slučaju ne korištenja kontracepcije), ali smatram da bi trebali imati izbor u situaciji već navedenih slučajeva.

I: Prema Vašem mišljenju, ima li religioznost utjecaj na stav o pobačaju?

S24: U globalu da zato što svaka religija ima svoja pravila i uvjerenja, ali mislim da uzimajući u obzir religiju ili ne, svaki pojedinac može izreći svoje mišljenje.

I: Imate li Vi što još nadodati?

S24: Nemam.

I: U okviru ove teme, to bi bilo sve. Hvala Vam na sudjelovanju i pozdrav.

S24: Hvala Vama na ugodnom razgovoru, ugodan dan.

Voditeljica intervjua: Matea Čular (I)

Sugovornica: Sugovornica 25 (S25)

Datum: 04.06.2024.
Mjesto: dom sugovornice

I: Koja je Vaša dob?

S25: 23 godine.

I: Koji je Vaš stupanj obrazovanja?

S25: Srednja škola.

I: Koje je Vaše zanimanje?

S25: Upravo završavam zadnju godinu učiteljskog studija, tako da će moje zanimanje biti učiteljica (smijeh).

I: Jeste li religiozni?

S25: Jesam.

I: Prakticirate li vjeru?

S25: Da.

I: Koji je Vaš ljubavni status?

S25: Zaručena.

I: Koji je Vaš radni status?

S25: Zaposlena kao studentica.

I: Jeste li upoznati s kontracepcijom i njezinim metodama?

S25: Upoznata sam, ali vjerovatno ne dovoljno i ne sa svim metodama.

I: Koristite li se nekim metodama kontracepcije?

S25: Ne koristim.

I: Kakvi su Vaši stavovi o upotrebi kontracepcije?

S25: Iako je u današnje vrijeme to sasvim „normalno“ i često prakticirano kod mladih, a i starijih žena, smatram da se ponekad koristi bespotrebno odnosno da neke mlade cure uopće nisu upoznate s posljedicama i ostalim problemima. Osobno sam jednom probala isključivo jer mi je ginekologinja preporučila zbog menstruacijskih bolova, ali nakon što sam počela primjećivati znatne razlike u svom ponašanju odustala sam. Uz to bolovi se i dalje nisu smanjili.

I: Koliko važnom smatrate kontracepciju u reproduktivnom aspektu?

S25: Pa dosta važnom. Čula sam od dosta njih da nakon upotrebe kontracepcije nisu mogli zatrudnjeti. Osobno imam neki strah prema kontracepciji odnosno dok sam ju koristila imala sam osjećaj da radim nešto krivo te to nikada više ne bih koristila.

I: Jeste li upoznati s procesom pobačaja odnosno s uvjetima obavljanja istog?

S25: Nisam niti iskreno želim znati kako se taj proces provodi. Naravno uvijek postoje neke priče na internetu, ali da sam čula od stručne osobe kako proces ide, nisam.

I: Koliko ste upoznati s posljedicama koje pobačaj nosi?

S25: Usudila bih se reći dovoljno da znam da ne bih nikada voljela takvo nešto napraviti. Svatko ima svoje razloge i u to neću ulaziti, ali vjerujem da pobačaj ima ogromne posljedice na mentalno i duševno zdravlje.

I: Smatrate li da pobačaj može imati negativan utjecaj na reproduktivni sustav žene?

S25: Smatram.

I: Jeste li upoznati s zakonskim regulativama koje se tiču pobačaja?

S25: Nisam baš.

I: Kako gledate na zakonske regulative pobačaja u Hrvatskoj?

S25: Pošto nisam upoznata, ne bih htjela ništa govoriti da ne bih slučajno rekla nešto krivo (smijeh).

I: Jeste li čuli za pokrete pro life i pro choice?

S25: Nisam.

I: Koji su Vaši osobni stavovi o navedenim pokretima?

S25: Nemam ih.

I: Kakva su Vaša osobna razmišljanja o činu pobačaja?

S25: Ne podržavam to. Smatram da sve što se dogodi, dogodi se s razlogom bilo to dobro ili loše. Moramo biti svjesni u što ulazimo i znati se nositi s posljedicama. Jedino me muči pitanje pobačaja kada je riječ o silovanju. Vjerujem da ta osoba koja to proživi prođe kroz veliku traumu i vjerovatno zbog toga i napravi pobačaj ne razmišljajući u tom trenutku je li to dobro ili loše. Međutim, ako ideš u odnos svjesno bez zaštite i dogodi se trudnoća definitivno nisam za pobačaj imao netko 15 godina i 4o.

I: Prema Vašem mišljenju, ima li religioznost utjecaj na stav o pobačaju?

S25: Mislim da ima.

I: Imate li Vi što još nadodati?

S25: Nemam.

I: To bi bilo sve. Hvala Vama na sudjelovanju i ugodnom razgovoru, lijep pozdrav.

S25: Hvala i Vama, pozdrav.

Voditeljica intervjua: Matea Čular (I)

Sugovornica: Sugovornica 26 (S26)

Datum: 05.06.2024.

Mjesto: dom sugovornice

I: Koja je Vaša dob?

S26: 27 godine.

I: Koji je Vaš stupanj obrazovanja?

S26: Srednja škola.

I: Koje je Vaše zanimanje?

S26: Studiram pravo tako da sam tehnički govoreći po zanimanju pravnica (smijeh) ili ću biti u budućnosti.

I: Jeste li religiozni?

S26: Jesam.

I: Prakticirate li vjeru?

S26: Da.

I: Koji je Vaš ljubavni status?

S26: Slobodna sam.

I: Koji je Vaš radni status?

S26: Ne radim kao stalno zaposlena, već povremeno preko studentskog ugovora.

I: Jeste li upoznati s kontracepcijom i njezinim metodama?

S26: Aham, jesam.

I: Koristite li se nekim metodama kontracepcije?

S26: Koristim.

I: Kakvi su Vaši stavovi o upotrebi kontracepcije?

S26: Smatram da svaka osoba koja stupa u spolni odnos treba koristiti kontracepciju ukoliko ne želi dijete. Naravno treba ju koristiti i zbog spolnih bolesti jer danas mladi ne vode računa o tome i koliko je to opasno jer se u odnose stupa brzo i lakomisleno. Pogotovo što se po mom mišljenju dosta spolnih bolesti jače odražava s većim posljedicama na žene nego na muškarce.

I: Koliko važnom smatrate kontracepciju u reproduktivnom aspektu?

S26: Vrlo važnom.

I: Jeste li upoznati s procesom pobačaja odnosno s uvjetima obavljanja istog?

S26: : Jesam, upoznata sam.

I: Koliko ste upoznati s posljedicama koje pobačaj nosi?

S26: Pa smatram da sam dovoljno upoznata.

I: Smatrate li da pobačaj može imati negativan utjecaj na reproduktivni sustav žene?

S26: : Smatram da može i da žene nisu toliko osvještene koliko je to opasno. Pogotovo što u današnje vrijeme sve više žena abortira. Ne razmišljaju hoće li to imati posljedice ukoliko u budućnosti budu htjele imati djecu i ne razmišljaju o svome psihičkom stanju jer smatram da to žene ipak pogodi iako su se odlučile na to.

I: Jeste li upoznati s zakonskim regulativama koje se tiču pobačaja?

S26: Da.

I: Kako gledate na zakonske regulative pobačaja u Hrvatskoj?

S26: Nemam neko posebno mišljenje o tome. To je kod nas dozvoljeno i ja bi to osobno zadržala da tako ostane. Da me se krivo ne shvati nisam za pobačaj, i da mi se ikad tako nešto dogodi ne bi to nikada mogla napraviti, smatram da ljudi ako stupaju u spolne odnose i to bez zaštite moraju biti svjesni što to može donijeti. Ako su se odlučili na spolni odnos a ne žele djecu onda se trebaju i zaštititi jer danas postoje razne metode kontracepcije. Međutim nije na meni da sudim drugim ljudima u ovom slučaju ženama jer one donose tu odluku i to je njihovo tijelo. Ne osuđujem ali ne podržavam! Jedini razlog zbog kojeg evo ne bi zabranila pobačaj je čisto zbog žena koje su silovane i ostale trudne.

I: Jeste li čuli za pokrete pro life i pro choice?

S26: Jesam, koliko znam pro life je protiv pobačaja i još nekih drugih tema, a pro choice je protiv zakonske zabrane pobačaja.

I: Koji su Vaši osobni stavovi o navedenim pokretima?

S26: Protiv njega, ne bi nikad napravila.

I: Kakva su Vaša osobna razmišljanja o činu pobačaja?

S26: Kao što sam već navela protiv njega sam, ne bi nikad počinila tako nešto. Ali ne osuđujem žene koje se odluče na to. Nije na meni da sudim već na Bogu.

I: Prema Vašem mišljenju, ima li religioznost utjecaj na stav o pobačaju?

S26: Naravno da ima.

I: Imate li Vi što još nadodati?

S26: Nemam.

I: To bi bilo to što se tiče ove teme, hvala Vam puno na sudjelovanju i lijep pozdrav.

S26: Pozdrav.

Voditeljica intervjua: Matea Čular (I)

Sugovornica: Sugovornica 27 (S27)

Datum: 15.06.2024.

Mjesto: kafić

I: Koja je Vaša dob?

S27: 19 godina.

I: Koji je Vaš stupanj obrazovanja?

S27: Završila sam opću gimnaziju, srednja stručna sprema.

I: Koje je Vaše zanimanje?

S27: Studentica momentalno.

I: Jeste li religiozni?

S27: Bila sam čitav život, ali u zadnjih godinu dana sam se udaljila od vjere tako da bih rekla da nisam mada opet imam tu neku privrženost prema njoj.

I: Prakticirate li vjeru?

S27: Koliko i svaki drugi katolik, tako da i ne baš. Nije nešto čime se ponosim, ali i dalje držim do nekih principa i načela vjere.

I: Koji je Vaš ljubavni status?

S27: Slobodna sam.

I: Koji je Vaš radni status?

S27: Općenito nezaposlena, trenutno sam sezonski radnik.

I: Jeste li upoznati s kontracepcijom i njezinim metodama?

S27: Da, mislim da sam sa svakom metodom upoznata.

I: Koristite li se nekim metodama kontracepcije?

S27: Ne.

I: Kakvi su Vaši stavovi o upotrebi kontracepcije?

S27: Smatram da je izuzetno bitna jer je došlo vrijeme gdje osobe ne koriste kontracepciju pa posežu za abortusom kao metodom kontracepcije, što nikako ne bi trebalo biti.

I: Koliko važnom smatrate kontracepciju u reproduktivnom aspektu?

S27: Jako jer je učinkovitost svake metode dokazana u postotcima tako da je reprodukcija postala samo matematika, ako netko ne želi imati djecu, ima statistike i nek primjeni to.

I: Jeste li upoznati s procesom pobačaja odnosno s uvjetima obavljanja istog?

S27: Upoznata sam s procesom medicinskog pobačaja, sa „mehaničkim“ i ne baš adekvatno jer nam je časna pokazivala crtani u osnovnoj kako škarama režu bebu koja je bila već razvijena u stomaku. Znam da nije točan prikaz abortusa, a nit ga je moguće izvršiti tako kasno u trudnoći.

I: Koliko ste upoznati s posljedicama koje pobačaj nosi?

S27: Upoznata sam mogućim mentalnim posljedicama, fizičkim i ne baš to jest nisam čula od nekoga tko nije religijski nastrojen da abortus nosi neke posljedice za ženu koja ga čini.

I: Smatrate li da pobačaj može imati negativan utjecaj na reproduktivni sustav žene?

S27: Smatram da nisam dovoljno obrazovana i educirana na tu temu da dajem mišljenje, ali znam da sve, ako nije dobro izvedeno, može imati negativan utjecaj i na život i na zdravlje svakog sustava, ne samo reproduktivnog.

I: Jeste li upoznati s zakonskim regulativama koje se tiču pobačaja?

S27: Ne, ali mislim da nije dozvoljen u RH.

I: Kako gledate na zakonske regulative pobačaja u Hrvatskoj?

S27: Pa ne znam ih, ne mogu reći da gledam na njih. Iskreno tema je jako bitna i trebala bih istražiti o tome, ali istovremeno je jako delikatna i kontroverzna i često se nađem pod pritiskom kada počnem istraživati jer je toliko različitih mišljenja da imam osjećaj da ne mogu napraviti svoje.

I: Jeste li čuli za pokrete pro life i pro choice?

S27: Da, najčešće vezano za Ameriku, ako se ne varam tamo su nastali.

I: Koji su Vaši osobni stavovi o navedenim pokretima?

S27: Kao netko tko ne podržava abortus, pro life pokret mi ubija moždane stanice. To su isti ljudi koji se zalažu za smrtnu kaznu u zatvorima, ali ipak su strogo protiv abortusa. Protiv „ubijanja“ nerazvijenog, nedišućeg fetusa koji u toj dobi ne osjeća nikakvu bol niti ima svijest. Nadalje, drže se onog „rodi pa ga daj na posvajanje“, a nikad ne bi sami usvojili dijete. I ne sviđa mi se stalno protestiranje po klinkama i zaskakanje žena koje su otišle tamo. Nekima je to zadnji resort i nije im potrebno nimalo više osude nego što se same osuđuju. Većina tih „pro lifera“ imaju to mišljenje iz religioznih, a ne moralnih razloga te tako nabijaju svoju vjeru drugome. S druge strane, zalaganja pro choice pokreta mi se ne sviđaju, ali su barem mirniji od „pro lifera“. Ne podržavam abortus iz razloga što netko ne želi dijete, a nije koristio zaštitu. Međutim, smatram da osobe koje su žrtve silovanja, pogotovo unutarporodičnog, a čije su žrtve najčešće maloljetnice, trebaju imati pravo na abortus. Smatram da nose dovoljno traume da im nije potrebno da gledaju lice tog djeteta koje možda liči na silovatelja čitav život.

I: Kakva su Vaša osobna razmišljanja o činu pobačaja?

S27: Mislim da sam dobar dio odgovora na ovo pitanje već dala. Ne podržavam sam čin toga, ali smatram da trebaju biti iznimke. Nije isto počinuti abortus i ubiti već rođenu osobu. Nikad neće biti. Osoba koja počinu abortus ne bi trebala ići u zatvor. „Pro liferima“ je cilj da se abortus ne izvršava, zalažu se za zakonsko zatvaranje i novčane kazne osobama koje ga počine. Međutim, ako im je imalo stalo da se taj život rodi, ako im je stalo da ga majka ne počinu, logičnije je da se riješe ukorjenjeni problemi u državi, da se stvori država gdje majka može sigurno i stojeći na nogama roditi i podizati svoje dijete. Prvo, uvesti seksualnu edukaciju i educirati djecu o spolnom čibnu, njegovim posljedicama i metodama i učinkovitosti kontracepcije. Uvesti besplatno školstvo, zdrastvo, socijalnu pomoć, besplatnu kontracepciju.. Toliko majki u Americi pobace iz razloga što ne mogu uzdržavati svoje dijete, što ga ne mogu roditi da se ne uvale stotinama tisuća dolara u dugove. Ako želimo smanjiti broj abortusa, trebamo riješiti druge probleme koji su sami uzrok abortusa.

I: Prema Vašem mišljenju, ima li religioznost utjecaj na stav o pobačaju?

S27: Apsolutno da, čak je i moje malo navođeno vjerom.

I: Imate li Vi što još nadodati?

S27: Ne, to je to.

I: Evo, došli smo do kraja ovog našeg razgovora. Hvala Vam još jednom na sudjelovanju i pozdrav.

S27: Hvala i Vama, doviđenja.

Voditeljica intervjua: Matea Čular (I)

Sugovornica: Sugovornica 28 (S28)

Datum: 18.06.2024.

Mjesto: dom sugovornice

I: Koja je Vaša dob?

S28: Imam 22 godine.

I: Koji je Vaš stupanj obrazovanja?

S28: Srednja zdravstvena škola.

I: Koje je Vaše zanimanje?

S28: Studentica sam 4. godine medicine, tako da, ako Bog da, za dvije godine na ovakvo pitanje odgovaram kao doktorica medicine (smijeh).

I: Jeste li religiozni?

S28: Da.

I: Prakticirate li vjeru?

S28: Da.

I: Koji je Vaš ljubavni status?

S28: Slobodna.

I: Koji je Vaš radni status?

S28: Nezaposlena, ne radim.

I: Jeste li upoznati s kontracepcijom i njezinim metodama?

S28: Da, učila sam dosta o tome.

I: Koristite li se nekim metodama kontracepcije?

S28: Trenutno ne.

I: Kakvi su Vaši stavovi o upotrebi kontracepcije?

S28: Podržavam upotrebu prirodnih metoda kontracepcije i prezervativa.

I: Koliko važnom smatrate kontracepciju u reproduktivnom aspektu?

S28: Jako važnom.

I: Jeste li upoznati s procesom pobačaja odnosno s uvjetima obavljanja istog?

S28: Upoznata sam dosta dobro.

I: Koliko ste upoznati s posljedicama koje pobačaj nosi?

S28: Izrazito sam upoznata, ali najviše zbog predavanja na fakultetu.

I: Smatrate li da pobačaj može imati negativan utjecaj na reproduktivni sustav žene?

S28: Da. Mislim da onaj tko tako ne misli ili uopće nije educiran ili se jednostavno zavarava.

I: Jeste li upoznati s zakonskim regulativama koje se tiču pobačaja?

S28: Jesam, ali ne toliko previše. Upoznata sam onoliko koliko nam se u medijima to prikazuje.

I: Kakvo je Vaše mišljenje o tome?

S28: Smatram da bi se zakonske regulative trebale promijeniti.

I: Kako gledate na zakonske regulative pobačaja u Hrvatskoj?

S28: Smatram da je plod star 10 tjedana puno dostojniji i razvijeniji nego ga regulative drže.

I: Jeste li čuli za pokrete pro life i pro choice?

S28: Da, najviše kroz društvene mreže (Instagram, TikTok i slično).

I: Koji su Vaši osobni stavovi o navedenim pokretima?

S28: Podržavam pro life pokret.

I: Kakva su Vaša osobna razmišljanja o činu pobačaja?

S28: Apsolutno sam protiv pobačaja, u svakom smislu te rečenice.

I: Prema Vašem mišljenju, ima li religioznost utjecaj na stav o pobačaju?

S28: Svakako da ima.

I: Imate li Vi što još nadodati?

S28: Smatram da bi se trebala provesti edukacija svake trudnice koja želi pobaciti plod, upoznati je sa svakim korakom procesa te psihofizičkim posljedicama tog čina.

I: Eto, to bi bilo sve. Hvala Vam na sudjelovanju i lijep pozdrav.

S28: Ugodan dan, adio.

Voditeljica intervjua: Matea Čular (I)

Sugovornica: Sugovornica 29 (S29)

Datum: 22.06.2024.
Mjesto: dom sugovornice

I: Koji je Vaša dob?

S29: 30 godina.

I: Koji je Vaš stupanj obrazovanja?

S29: Završila sam srednju školu.

I: Koje je Vaše zanimanje?

S29: Tehničarka cestovnog prometa.

I: Jeste li religiozni?

S29: Jesam, religiozna sam.

I: Prakticirate li vjeru?

S29: U principu jesam. Dogodi mi se da kako koji put ili ne odem na misna slavlja ili smetnem ispovijed s uma, ali općenito govoreći prakticiram.

I: Koji je Vaš ljubavni status?

S29: U vezi.

I: Koji je Vaš radni status?

S29: Stalno sam zaposlena to jest zaposlena sam na puno radno vrijeme na neodređeno.

I: Jeste li upoznati s kontracepcijom i njezinim metodama?

S29: Jesam.

I: Koristite li se nekim metodama kontracepcije?

S29: Uh (uzdah)...Trenutno ne, ali prije sam koristila kontracepciju. To bi najčešće bili kondomi.

I: Aha, znači sada uopće ne koristite nikakve kontraceptivne metode ili? Zbog čega ste se predomislili oko korištenja kontracepcije?

S29: Da, da..Trenutno ne koristim nikakav oblik kontracepcije, ni hormonalni ni barijerni. Zašto sam se predomislila?...A čujete, moj partner i ja smo u dugogodišnjoj vezi koju planiramo okruniti brakom i djecom danas, sutra. Dok smo još bili tinejdžeri i na početcima veze, pazili smo apsolutno. Međutim, kako je vrijeme prolazilo i kako smo mi sazrijevali, shvatili smo da želimo provesti život skupa u svakom aspektu. Nekako sada kako smo stariji, nemamo taj neki ajmo reć strah u slučaju da nam se „zalomi“ trudnoća. Opet kad gledate ne razmišljate isto o djeci s 18 ili s 25 godina.

I: Kakvi su Vaši stavovi o upotrebi kontracepcije?

S29: Nemam ništa protiv. Tko voli nek izvoli, ali smatram da nije baš najbolje kada je ta upotreba dugotrajna. Ovdje konkretno mislim na hormonalnu kontracepciju jer može doći do neplodnosti kod žene ukoliko se danas, sutra odluči na trudnoću.

I: Koliko važnom smatrate kontracepciju u reproduktivnom aspektu?

S29: Jako važnom. Ako se ne koristi, nema straha od moguće neplodnosti.

I: Jeste li upoznati s procesom pobačaja odnosno s uvjetima obavljanja istog?

S29: Jesam. Mislim, nisam sada neki „ekspert“, ali mislim da imam prosječno znanje.

I: Koliko ste upoznati s posljedicama koje pobačaj nosi?

S29: Isto kao i sa procesom pobačaja. Imam nekakvo dovoljno znanje o svemu tome.

I: Smatrate li da pobačaj može imati negativan utjecaj na reproduktivni sustav žene?

S29: Definitivno. Znam, nažalost, osobno dvije žene koje su imale dosta posljedica nakon pobačaja. Jedna je imala spontani pobačaj u 4. mjesecu trudnoće, a iduća joj se trudnoća dogodila tek nakon 3 ili 4 godine od tog nesretnog događaja. Druga je prekinula svojevolumno trudnoću dok smo još bili u srednjoj školi i dan danas ima problema s menstrualnim ciklusom zbog toga. Što se tiče rađanja djece, ona nažalost ne može više uopće ostati trudna.

I: Jeste li upoznati s zakonskim regulativama koje se tiču pobačaja?

S29: Jesam.

I: Kako gledate na zakonske regulative pobačaja u Hrvatskoj?

S29: Mislim da svaka žena treba imati pravo na pobačaj jedino ako je silovana.

I: Jeste li čuli za pokrete pro life i pro choice?

S29: I ne baš, nisam.

I: Koji su Vaši osobni stavovi o navedenim pokretima?

S29: Nisam upoznata s tim pokretima pa ni ne mogu reći nekakvo konkretno mišljenje ili stav.

I: Kakva su Vaša osobna razmišljanja o činu pobačaja?

S29: Nije dobro za ženu jer poslije može imati problema oko ponovnog začeća. Također, smatram da dijete, ako je neželjeno i “svjesno” začeto, nije krivo i smatram da nema potrebe za tim činom jer majka je dobro znala što radi i s kim radi. To se ne odnosi naravno u slučaju silovanja kao što sam već navela.

I: Prema Vašem mišljenju, ima li religioznost utjecaj na stav o pobačaju?

S29: Mislim da ima, ali da nije kod svakoga isto. Kod nekoga je više, kod nekoga manje, ali sve ovisi o okolini i odgoju osobe. Ako osoba dolazi iz izrazito religiozne sredine, velika je vjerojatnost da će na njen stav utjecati najviše religija. Naravno da to nije pravilo, ali vrlo često to tako bude.

I: Imate li Vi što još nadodati?

S29: Ne.

I: To bi bilo sve. Hvala Vam puno na sudjelovanju i ugodan dan.

S29: Pozdrav, bok.

Voditeljica intervjua: Matea Čular (I)

Sugovornica: Sugovornica 30 (S30)

Datum: 29.06.2024.

Mjesto: dom sugovornice

I: Koja je Vaša dob?

S30: 20 godina.

I: Koji je Vaš stupanj obrazovanja?

S30: Srednja škola, studiram.

I: Koje je Vaše zanimanje?

S30: Nemam ga (smijeh), još sam na fakultetu.

I: Jeste li religiozni?

S30: Jesam.

I: Prakticirate li vjeru?

S30: Da.

I: Koji je Vaš ljubavni status?

S30: U vezi.

I: Koji je Vaš radni status?

S30: Nezaposlena sam.

I: Jeste li upoznati s kontracepcijom i njezinim metodama?

S30: Da, poprilično.

I: Koristite li se nekim metodama kontracepcije?

S30: Da, prezervativima.

I: Kakvi su Vaši stavovi o upotrebi kontracepcije?

S30: Kontracepcija je sasvim normalna i neophodna stvar u današnjem društvu. Doprinosi boljem zdravlju i ekonomskoj stabilnosti te smanjuje neželjene trudnoće.

I: Koliko važnom smatrate kontracepciju u reproduktivnom aspektu?

S30: Jako važnom. Omogućuje parovima i pojedincima da planiraju svoje reproduktivne živote.

I: Jeste li upoznati s procesom pobačaja odnosno s uvjetima obavljanja istog?

S30: Da.

I: Koliko ste upoznati s posljedicama koje pobačaj nosi?

S30: Nisam u potpunosti, ali ponešto znam.

I: Smatrate li da pobačaj može imati negativan utjecaj na reproduktivni sustav žene?

S30: Moguće je.

I: Jeste li upoznati s zakonskim regulativama koje se tiču pobačaja?

S30: Da, solidno sam upoznata.

I: Kako gledate na zakonske regulative pobačaja u Hrvatskoj?

S30: Smatram kako su u potpunosti u redu.

I: Jeste li čuli za pokrete pro life i pro choice?

S30: Da.

I: Koji su Vaši osobni stavovi o navedenim pokretima?

S30: Pokret „pro life” ne podržavam, smatram kako žena treba imati pravo na izbor. „Pro choice” ima mi više smisla budući da promovira dostupnost kontracepcije i seksualnu edukaciju koja je apsolutno svima potrebna.

I: Kakva su Vaša osobna razmišljanja o činu pobačaja?

S30: Smatram kako je pobačaj normalna stvar do određenog mjeseca trudnoće te kako svaka žena treba imati pravo na izbor i pravo na kontrolu nad svojim tijelom. Općenito prihvaćanje pobačaja značilo bi da društvo poštuje ženska prava i autonomiju.

I: Prema Vašem mišljenju, ima li religioznost utjecaj na stav o pobačaju?

S30: Ima.

I: Imate li Vi što još nadodati?

S30: Samo bih još nadodala da se trudnoća događa u utrobi žene i da muškarci ne bi trebali davati svoje mišljenje o pobačaju.

I: Evo, došli smo do kraja našeg razgovora. Zahvaljujem Vam se na sudjelovanju i ugodan dan.

S30: Hvala Vama, bilo mi je zadovoljstvo i želim Vam svu sreću. Ugodan dan.

---

8. ZAVRŠNI DIO RADA

8.1. Sažetak

Pobačaj je prekid trudnoće koji može biti spontan (prirodni gubitak trudnoće) ili induciran (svjesno medicinsko prekidanje trudnoće), s ciljem zaustavljanja daljnjeg razvoja ploda. Često se promatra kao pitanje ženske autonomije, odnosno prava žene na kontrolu nad vlastitim tijelom i reproduktivnim odlukama. Društveni stavovi o pobačaju često su podijeljeni i ovise o kulturnim, religijskim, moralnim i političkim uvjerenjima. U nekim društvima pobačaj se prihvaća kao pravo žene na izbor, dok ga u drugima osuđuju kao moralno neprihvatljiv čin. Cilj ovog istraživanja je bio proučiti poglede mladih žena u Splitu na fenomen pobačaja.

Za provedbu ovog istraživanja korištena je kvalitativna metodologija odnosno polustrukturirani intervju te namjerno (svrhovito) uzorkovanje. U istraživanju je sudjelovalo 30 sugovornica u dobi od 18 do 35 godina. Intervjui su provedeni u razdoblju od početka svibnja 2024. godine do kraja lipnja iste godine. Istraživanjem smo utvrdile da su sve naše sugovornice upoznate s vrstama kontracepcije te da su znanje o istima stekle putem obrazovanja ili medija. Većina sugovornica ima pozitivno mišljenje o upotrebi kontracepcije, no unatoč tomu mali je broj onih sugovornica koje istu i koriste. Gotovo sve sugovornice smatraju da kontracepcija ima važnu ulogu u reproduktivnom zdravlju žene. Smatraju kako kontracepcija nije tu isključivo zbog sprječavanja neželjene trudnoće, već i zbog zaštite od spolno prenosivih bolesti koje mogu naštetiti reproduktivnom zdravlju. Navode da hormonalna kontracepcija, može pomoći u reguliranju menstrualnog ciklusa i sprječavanju dugoročnih problema vezanih za začecje. Većina sugovornica je upoznata s pobačajem i postupkom njegove provedbe. Također, smatraju da pobačaj kao takav ostavlja teže posljedice na psihičko zdravlje žene nego na ono fizičko. Mišljenja su da pobačaj može imati negativan utjecaj na reproduktivno zdravlje žene. Sugovornice imaju prosječno znanje o zakonskim regulativama vezanim za pobačaj. Gotovo sve su sugovornice upoznate s pokretima „Za život“ i „Za izbor“. Skoro pa jednak broj sugovornica podržava oba pokreta. Većina žena podržava ženinu slobodu izbora te smatraju da utjecaj religioznosti na stav o pobačaju ovisi o pojedincu.

Ključne riječi: *pobačaj, mlade žene, kvalitativna metodologija, pro life, pro choice*

8.2. Summary

Abortion is the termination of pregnancy that can be either spontaneous (natural loss of pregnancy) or induced (deliberate medical termination of pregnancy), with the aim of stopping further development of the fetus. It is often viewed as a matter of female autonomy, that is, a woman's right to control her own body and reproductive decisions. Social attitudes towards abortion are frequently divided and depend on cultural, religious, moral, and political beliefs. In some societies, abortion is accepted as a woman's right to choose, while in others it is condemned as a morally unacceptable act. The aim of this research was to examine the views of young women in Split on the phenomenon of abortion.

For this study, a qualitative methodology was used, specifically semi-structured interviews and purposive sampling. The research involved 30 participants aged 18 to 35 years. Interviews were conducted from early May 2024 to the end of June of the same year. The research found that all participants were aware of the types of contraception and had acquired this knowledge through education or media. Most participants have a positive opinion about the use of contraception, but despite this, only a small number use it. Almost all participants believe that contraception plays an important role in women's reproductive health. They consider that contraception is not only for preventing unwanted pregnancy but also for protecting against sexually transmitted diseases that can harm reproductive health. They note that hormonal contraception can help regulate the menstrual cycle and prevent long-term problems related to conception. Most participants are familiar with abortion and the procedure involved. They also believe that abortion has more severe consequences on a woman's mental health than on her physical health. They think that abortion can negatively impact a woman's reproductive health. Participants have average knowledge of legal regulations related to abortion. Almost all participants are aware of the "Pro-Life" and "Pro-Choice" movements. Nearly an equal number of participants support both movements. Most women support a woman's freedom to choose and believe that the influence of religiosity on attitudes towards abortion depends on the individual.

Key words: *abortion, young women, qualitative methodology, pro life, pro choice*

8.3. Bilješka o autorici

MATEA ČULAR rođena je u Splitu, 21.11.2000. Tu završava osnovnu školu, a zatim upisuje II. jezičnu gimnaziju. Preddiplomski studij završava na Filozofskom fakultetu u Splitu – Odsjek za sociologiju 2022. godine na temu *“Percepcije tjelesnog izgleda u doba COVID-19: Primjena anketnog istraživanja”* i stječe zvanje prvostupnice sociologije. Iste godine upisuje diplomski studij jednopredmetne sociologije na Filozofskom fakultetu u Splitu gdje je trenutno redovna studentica druge godine.

Tijekom svog petogodišnjeg studiranja sudjelovala je kao volonterka na nekoliko stručno-znanstvenih skupova i kongresa, među kojima je i IX. Nacionalni sociološki kongres Hrvatskog sociološkog društva. Od 2022. godine aktivna je članica Centra za Transdisciplinarna istraživanja i promociju kulture zdravlja. Nadalje, dvije je godine zaredom sudjelovala na znanstvenim skupovima koji su bili organizirani od strane Katoličko-bogoslovnog fakulteta u Splitu; *„Teologija i medicina pred izazovima promjene spola“* (2023) te *„Kockanje: bačena kocka izazova pred teologiju i medicinu“* (2024). Dobitnica je Nagrade fakulteta za poseban uspjeh u nastavnim i izvannastavnim aktivnostima u akademskoj godini 2022/2023.

e-mail: mcular@ffst.hr

Obrazac A.

SVEUČILIŠTE U SPLITU
FILOZOFSKI FAKULTET

IZJAVA O AKADEMSKOJ ČESTITOSTI

kojom ja MATEJA ČUKAR, kao pristupnik/pristupnica za stjecanje zvanja sveučilišnog/magistra/magistrice SOCIOLOGIJE, izjavljujem da je ovaj diplomski rad rezultat isključivo mogega vlastitoga rada, da se temelji na mojim istraživanjima i oslanja na objavljenu literaturu kao što to pokazuju korištene bilješke i bibliografija. Izjavljujem da niti jedan dio diplomskoga rada nije napisan na nedopušten način, odnosno da nije prepisan iz necitiranoga rada, pa tako ne krši ničija autorska prava. Također izjavljujem da nijedan dio ovoga diplomskoga rada nije iskorišten za koji drugi rad pri bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj ili radnoj ustanovi.

Split, 23.8.2024.

Potpis

Izjava o pohrani i objavi ocjenskog rada
(završnog/diplomskog/specijalističkog/doktorskog rada - podcrtajte odgovarajuće)

Student/ica: MATEA ČUJAR
Naslov rada: POGLEDI MLADIH ŽENA NA PORAČAJ:
SOCIOLOŠKA ANALIZA
Znanstveno područje i polje: DRUŠTVENE ZNANOSTI; SOCIOLOGIJA
Vrsta rada: DIPLOMSKI RAD

Mentor/ica rada (ime i prezime, akad. stupanj i zvanje):
GORANA BANDALOVIC', IZV. PROF. DR. SC.

Komentor/ica rada (ime i prezime, akad. stupanj i zvanje):
_____

Članovi povjerenstva (ime i prezime, akad. stupanj i zvanje):
VLAHO KOVAČENIĆ, IZV. PROF. DR. SC.
MARIJA LONČAR, IZV. PROF. DR. SC.
GORANA BANDALOVIC', IZV. PROF. DR. SC.

Ovom izjavom potvrđujem da sam autor/autorica predanog ocjenskog rada (završnog/diplomskog/specijalističkog/doktorskog rada - zaokružite odgovarajuće) i da sadržaj njegove elektroničke inačice u potpunosti odgovara sadržaju obranjenog i nakon obrane uređenog rada.

Kao autor izjavljujem da se slažem da se moj ocjenski rad, bez naknade, trajno javno objavi u otvorenom pristupu u Digitalnom repozitoriju Filozofskoga fakulteta Sveučilišta u Splitu i repozitoriju Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu (u skladu s odredbama Zakona o visokom obrazovanju i znanstvenoj djelatnosti (NN br. 119/22)).

Split, 28.8.2024.

Potpis studenta/studentice:

Napomena:

U slučaju potrebe ograničavanja pristupa ocjenskom radu sukladno odredbama Zakona o autorskom pravu i srodnim pravima (111/21), podnosi se obrazloženi zahtjev dekanici Filozofskog fakulteta u Splitu.